

A portrait of a man with a mustache, wearing a suit and tie, set against a dark, marbled background. The man is looking slightly to the left of the camera.

Jaime Chicharro

Fill adoptiu de Borriana

Pedro Mileo

Edita: Falla Plaça Chicharro
Autor: Pedro Mileo
Imprime: Imprenta Rosell S.L.
Dep. Legal: CS 57-2011

JAIME CHICHARRO

Fill adoptiu de Borriana

**Separata del Llibret de la
Falla Plaça Chicharro
2026**

Pedro Mileo

ÍNDEX

PRÒLEG.	7
PRESENTACIÓ..	11
ELS SEUS ORÍGENS..	13
FORMACIÓ ACADÈMICA	14
PRIMERS PASSOS EN POLÍTICA	21
EL MATRIMONI	25
CHICHARRO I CASTELLÓ	30
PRIMERA LEGISLATURA	38
SEGONA LEGISLATURA	53
CHICHARRO SINDICALISTA AGRARI.	61
EL "DIARIO DE CASTELLÓN"	63
LA UNIÓ PATRIÒTICA I LA FI DE LA SEUA ETAPA A CASTELLÓ	66
EL TRASLLAT A MADRID	73
REGIDOR A MADRID	74
DE LA SANJURJADA A LA SEUA DEFUNCIÓ	78
EL COMIAT D'UN LÍDER TRADICIONALISTA	84

PRÒLEG

Vam tindre un temps en què Burriana mirava a la mar amb desig, però amb les mans lligades. A principis del segle XX, la nostra ciutat ja era un tapís de tarongers, una potència agrícola que produïa els millors cítrics del món, però sense una porta d'eixida digna. L'or fructícol s'enfrontava al repte d'un litoral sense protecció, supeditat a la benevolència de la mar per a ser embarcat. En eixe escenari de gran potencial contingut, apareix la figura de Jaime Chicharro i Sánchez-Guio, una personalitat clau en la transformació de la nostra ciutat i la seua comarca a principis del segle passat i la biografia del qual únicament va trobar resposta en els anys 60 de la mà de Pascual Fandos Mingarro, fervent partidari de Chicharro, qui narra la seua trajectòria política i el seu paper crucial en la consecució del Port per a Burriana.

L'autor d'eixa única biografia existent fins hui, reconeix en les seues primeres pàgines que, encara que bé poguera estar incompleta, confia que uns altres arriben a completar-la i millorar-la, sense haver vist els seus desitjos complits passades ja sis dècades. Tampoc crec que siga este l'objectiu marcat per la Falla Plaça Chicharro en la separata que té vosté a les seues mans, sinó més prompte retre homenatge a qui als

seus mèrits afegix el de donar nom a esta històrica Falla Burrianenca.

Un encàrrec al qual s'ha dedicat Pedro Mileo Calpe, més acostumat a torejar en altres places en la seua faceta de crític, editor i director de revistes com *Afición* o *!Eh Toro!*, o autor de llibres com *Estudi cromàtic del vestit de torejar* o dos més sobre la seua població natal, Montanejos.

Un homenatge sens dubte necessari en celebrar-se recentment el centenari de la irrupció en les nostres terres d'este manxec d'origen, però burrianenc de cor, que va entendre que el futur de la Plana Baixa es jugava en els despatxos de Madrid. Un diputat nacional pel nostre partit judicial que no es va conformar en ser un simple gestor, per a convertir-se en un *estratega* polític que va saber llegir el moment històric de l'economia citrícola, aprofitant la seua proximitat i influència amb el ministre Juan de la Cierva, per obrir les portes del Ministeri de Foment i convertir el que fins eixe moment era tan sols una aspiració de comarca, en una prioritat en les Corts de Madrid.

I ho va fer des de la visió econòmica en presentar el port com una inversió rendible per a Espanya i no sols un benefici local. Ja en 1920, Burriana era la ciutat d'Espanya que, gràcies a la taronja, més divises aporta-

va a l'Estat proporcionalment al seu tamany, no obstant això, els projectes de construcció del port feia dècades que dormien en els calaixos del Ministeri. Però també des del costat humà, en defensar la infraestructura com a necessària per a protegir els que arriscaven la vida en les "barcasses" per a portar la fruita als vapors ancorats en alta mar. Anotar que, en eixa època, per la platja del Grau de Burriana s'embarcaven pràcticament les mateixes caixes de taronges que pel ja existent port de València.

Esperit culte, lletrat eminent, excel·lent orador amb facilitat de paraula i verb càlid que entusiasmava, però al mateix temps de temperament fogós contra els opositors a la construcció del port que va haver d'enfrontar, com la mateixa Diputació de Castelló i la resta del poder econòmic de la capital provincial, que veien al nostre port com una amenaça, així com nombrosos ministres i representants de la burocràcia centralista.

Com relata Pascual Fandos, una vegada va haver un ministre que, després de prometre que el recolzaria i firmaria la inclusió del port en el pressupost, quan va arribar l'hora se li va negar, i Chicharro, va entrar en el seu despatx i després de recordar-li la promesa que li havia fet i d'exposar raons convincents de la necessitat de la seua aprovació i comprovar que tot era inútil, en una arrancada d'indignació, perquè Chicharro no era capaç de comprendre com un ministre podia fal-

tar a una promesa, com a últim recurs li va ensenyar una pistola i va dir: "O vostè firma això, o no ix viu del despatx" I el ministre va firmar i va complir el que havia promès.

És un clar exemple de la política d'una època de descomposició política i social, i de lluita suïcida dels partits on, com va dir l'alcalde Joaquín Urios a finals dels anys 50, "Chicharro va ser un home extraordinari que va sacrificar en esta lluita fins i tot la seua salut i la seua fortuna per a fer possible la culminació de més de mig segle d'esforços, convertint en realitat eixe port que és símbol i base de la prosperitat de Burriana, va ser, sense cap discussió, qui ens va unir en un mateix ideal, de tal manera, que la nostra unitat es va deixar sentir en l'àmbit nacional aconseguint el que creiem impossible".

Una unitat que es convertiria en agraïment quan el 30 d'abril de 1920 l'Ajuntament el va declarar fill adoptiu de la ciutat, i el 2 de maig, al seu retorn de Madrid, se li va dispensar la major recepció donada per la nostra ciutat, alçant multitud d'arcs triomfals en el seu honor, que ja el nostre historiadore Roca i Alcaide en la seua Història de Burriana va catalogar com apoteòsica, dient: "ens va fer pensar en la triomfal entrada de Crist a Jerusalem" que sens dubte ajudaria a crear eixe halo de misticisme al voltant de la persona de Chicharro, que encara segueix present.

Després de la mort de Jaime Chicharro,

Burriana faria construir un monument commemoratiu que encara hui presidix el jardí de la plaça que durant dècades portaria el seu nom i el de la Falla Plaça Chicharro que naixeria allí mateix.

Este llibre no és només la biografia d'un diputat, és el relat de com la voluntat política pot transformar la geografia i el destí d'un poble. Amb una tenacitat indestruïble, va aconseguir el que per a molts era un somni llunyà: l'aprovació i finançament d'una infraestructura que canviaria la nostra història per sempre, convertint-se en l'arquitecte del progrés de la ciutat, però, sobretot, va demostrar que quan Burriana

s'unix entorn d'un objectiu, és imparable.

Hui, en recórrer els molls d'un port que sembla haver estat ahí sempre, oblidem que eixa realitat va ser fruit de la visió d'un home que va saber connectar les necessitats de l'agricultor amb l'alta política de l'Estat. Que estes pàgines servisquen per a honrar a l'home, al polític i, sobretot, al "Fill Adoptiu" que ens va ensenyar que Burriana no té límits si sap mirar unida al futur.

"Tengo fé acendrada en los destinos de esta población y creo firmemente en que florecerá esplendorosa ", (Jaime Chicharro i Sanchez-Guio)

Jorge Monferrer Daudí
Alcalde de Burriana

PRESENTACIÓ

Jaime Chicharro és un nom tan conegut a Borriana com desconeguda és la seua obra i la seua història per a la gran majoria. Molts, sobretot els més majors, el relacionaran amb la construcció del port, la seua gran aportació a esta ciutat, però al marge d'això, la seua figura, com la de tants altres, ha quedat diluïda per la història. Afortunadament, el seu monument i la plaça que en el seu dia se li va dedicar mantenen viu el record d'un personatge.

L'arribada de Chicharro a Borriana no va poder ser més casual: una herència de la seua esposa el convertix en terratinent i fa que trasllade la seua residència de Madrid a les Alqueries, convertint-lo en poc de temps en un dels referents polítics de la dreta tradicionalista d'esta província.

Tan sols dotze anys va viure en esta terra, dos a la "Salmantina" i la resta a Castelló, però va ser temps més que suficient per deixar un llegat que encara perdura i fer que Borriana el recorde com un dels seus "fills" més preeminents.

Escriure sobre un polític sempre és complex, perquè la majoria de les ressenyes

solen publicar-se en mitjans afins, per la qual cosa és habitual que siguen notablement favorables. Tenint això en compte i la dificultat que suposa trobar notícies de fa un segle, donarem per bons els articles que ací es ressenyen, perquè en qualsevol cas són publicacions contemporànies al personatge i ens ajuden a entendre la situació que es vivia en cada moment. Cadascú és lliure de jutjar-les com millor considere.

També seria interessant entendre el moment polític i les circumstàncies socials, absolutament diferents de les actuals, per a valorar en la seua justa mesura un polític totalment bolcat amb les necessitats de la seua circumscripció. Probablement les seues idees, els seus ideals, hui serien titllats d'extremistes, com els de bona part dels polítics de la seua època, d'un o altre espectre. Per això, si volem valorar en la seua justa mesura allò que Chicharro va suposar per a Borriana, hem de fer-ho pels seus èxits i per la seua dedicació i entrega a una terra que, sense ser la seua, va sentir com a pròpia. La seua història és molt més que la del polític que va aconseguir un port.

Pedro Mileo

ELS SEUS ORÍGENS

Jaime Chicharro Sánchez-Guió va vindre al món un 22 d'agost de 1889 en Torralba de Calatrava, una població de Ciudad Real que per aquelles dates comptava amb una mica més de 4000 habitants i per aquella època era simplement Torralba. Això de Calatrava es va incloure en un canvi de nomenclatura en 1916.

Descendent d'una família tradicionalista d'origen basc, va ser el seu avi patern Jesús Chicharro de la Torre, enginyer militar, qui trasllada la seua família a Castella-la Manxa, en fer-se càrrec de la construcció del ferrocarril entre Valdepeñas i Puertollano i fixa la seua residència en la primera, on amb el pas del temps i després de deixar

Torralba de Calatrava

Tren de via estreta entre Valdepeñas i Puertollano

El Col·legi “Nuestra Señora del Recuerdo”, on va cursar els seus estudis Jaime Chicharro va ser inaugurat en 1880, en la finca denominada «El Record», situada a Chamartín la Rosa, poble pròxim a Madrid.

La finca va ser cedida pels Ducs de Pastrana a la Companyia de Jesús, perquè es fundara en ella un centre educatiu.

El Col·legi “Nuestra Señora del Recuerdo” va ser durant uns anys Facultat de Filosofia de la Companyia de Jesús, tornant a ser col·legi de primera i segona ensenyança en 1959, per al que es van construir nous edificis més concordes amb la pedagogia del moment. A ell es van traslladar els alumnes, professors i comunitat de jesuïtes del Col·legi d’Areneres, que havia sigut fundat en 1907 al carrer Alberto Aguilera, quedant este edifici per a estudis superiors d’Enginyeria (ICAI) i Adreça d’Empreses (ICADE); sent hui una de les seus de la Universitat Pontifícia Comillas.

l'exèrcit aconsegueix convertir-se en un important terratinent. Allí va nèixer José Chicharro i Martín del Moral, pare del nostre biografiat, qui va desenvolupar una brillant carrera militar que li va portar al generalat en l'exèrcit Carlista. José Chicharro, que després del seu pas per l'exèrcit va seguir els passos del seu pare com a terratinent, es va casar amb Soledad Sánchez-Guio Rúa-Hidalgo, descendent d'una distingida família castellana. Fruit d'esta unió va nèixer Jaime, després de diversos parts infructuosos, la qual cosa va provocar, com és de suposar, una immensa alegria a la família. A més de Jaime van tindre tres filles, Berta, Carlota i Soledad.

FORMACIÓ ACADÈMICA

Quan Jaime Chicharro té edat de començar el col·legi, la família est'a novament instal·lada en Valdepeñas i és ací on aprén les seues primeres lletres no obstant això, molt prompte, als huit anys, el matriculen en el Col·legi dels “*Padres Jesuïtas de Nuestra Señora del Recuerdo*” de Chamartín de la Rosa a Madrid. En este internat comença la seua educació marcadament religiosa i tradicional, sobreeixint a nivell acadèmic fins al punt de ser guardonat

La Universitat de Deusto és una universitat privada regida per la Companyia de Jesús, amb dos campus, un en el districte de Deusto de la ciutat de Bilbao, i un altre a Sant Sebastià.

Va ser fundada en 1886 per la Companyia de Jesús com a Universitat de l'Església de Deusto. La seua creació va tindre com a objectiu dotar al País Basc d'un centre universitari propi en un moment d'expansió econòmica i industrial. Per este motiu es va triar com a seu Bilbao, el port i les àrees comercials de la qual havien experimentat un important desenvolupament des de mitjan segle XIX.

La facultat de dret en la qual va estudiar Jaime Chicharro va ser la primera a crear-se.

Situada sobre el solar que va acollir l'Església i Noviciat de la Companyia de Jesús, fundats a principis del segle XVII, es troba la seu de l'antiga Universitat Central i, posteriorment, Universitat de Madrid.

Aprofitant els murs de l'antiga església dels jesuïtes, amb una planta en forma d'el·lipse, les dependències universitàries es van distribuir entorn de dos patis, antics claustres.

Esta universitat va ser l'única autoritzada a Espanya a donar el títol de Doctor des de la Llei Moyano (1857) fins a 1954, any en què va ser concedida esta potestat a la Universitat de Salamanca.

En este centre va cursar Jaime Chicharro estudis de Dret.

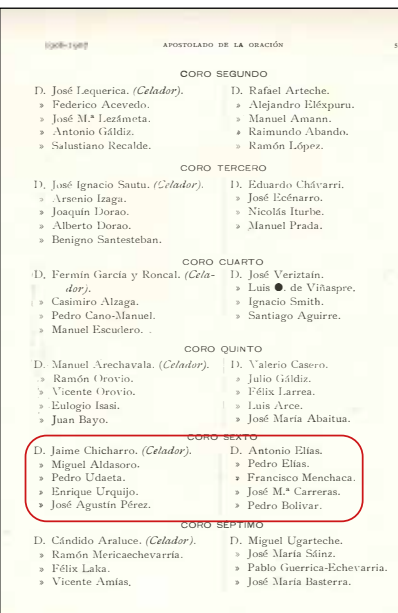
amb la distinció del "Príncep del Col·legi", màxim reconeixement que atorgava este centre.

És ressenyable destacar que tant els seus primers estudis com la seua etapa universitària va estar a càrrec de l'ordre Jesuï-

ta, la qual cosa va marcar notablement tant el seu caràcter com les seues conviccions religioses i polítiques, així com les seues amistats, molt en la línia de la seua família marcadament carlista i amb un profund sentiment religiós.

Publicació amb els alumnes de l'academina de dret S. Luis Gonzaga

Diplic del curs 1906 amb els alumnes inscrits en l'apostolat de l'oració

en les tres i matrícula d'honor en la primera.

Durant la seua estada en esta universitat es va integrar, seguint les profundes arrels religioses de la seua família i educació, en el "Apostolat de l'Oració", dins del sisé cor. També va acudir a l'acadèmia de dret i literatura S. Luis Gonzaga, dirigida pel Jesuïta Félix López.

Conclòs el curs en esta universitat es va matricular en 1907, als díhuit anys, en la Universitat Central de Madrid, on va continuar de forma intermitent la carrera de Dret en la facultat de Filosofia i Lletres, compaginant els seus estudis amb l'exercici de professor d'història en l'Institut dels Jesuïtes de Madrid.

Este primer any a Madrid va cursar les assignatures de Dret romà, Dret natural, Economia política, Dret canònic i Dret polític i en el curs següent Història general del dret, Dret civil, Dret administratiu, Dret penal i Dret internacional públic.

ORDEN DE CLASES 1906-1907	
EXTERNOS	
D. José María Carreras y Arredondo.	D. Jaime Chicharro y Sánchez. » José Agustín Pérez y Bona.
PREPARATORIO DE DERECHO	
D. Atilano Alonso y González. » Luis Alvarez y Ayucar. » Ramón Arana y Larrinaga. » Enrique Arias y García. » Ignacio Baleztena y Ascárate. » Tomás Bryan y Tejón. » Pablo Castañeda y Herrera. » Emilio Díaz y Mollada. » Angel Díaz de Tuesta e Iruñe. » Jaime Eguarás y Beruete. » Luis Gómez-Bravo y Pozo. » José Guinea y Guinea. » Francisco Hormaeche y Jauregui.	D. Ignacio Iruña y Zavala. » Agustín Lobatón y Lobatón. » José Mullerat y Soldevila. » Tomás Oydeñana y Beraza. » Luis Ortega y Angulo. » Fernando de la Quadra Salcedo y Arrieta Mascúna. » Claudio Rodríguez y García-Bernardo. » Ramón Secades y Alarcá. » Luis Verdú y Verdú. » Ramón Villa e Iguanto.
EXTERNOS	
D. Miguel Aldanoro y Villamasares. » Luis Arce y Rueda. » Pedro Bolívar y Iruñe. » Antonio Elías y Sáiz. » José María Estefanía y Zabala.	D. Félix Larrea y Eguilara. » Francisco Menchaca y Lendoño. » Pedro Udaeta y Zaballa. » Enrique Urquijo y Elanduy. » José Veritain y Zubiaga.
SEGUNDO GRUPO	
D. José María Abaitua y Olano. » José Acillona y Durañona. » José Juan Aparicio y de Hoyos. » Martín Asía y Mendía. » Juan Barandica y Llano.	D. Francisco Becerra y González. » Cristóbal Caballero y Rubio. » Alejandro Ciganda y Ferrer. » Jenaro Enderica y Hormaeche. » Manuel Gamero-Civico y Torres.

Catàleg dels alumnes del Col·legi d'Estudis Superiors de Deusto

No existeix constància que els dos cursos següents es matriculara. Probablement per la seua dedicació a la política, reprén els seus estudis en 1912, curs en el qual es matricula en Dret civil (segon curs), Dret internacional privat, Hisenda pública i Dret mercantil.

Eixe mateix any es casa amb la terratinent de Salamanca Dolores Lamamié de Clairac-Romero i Bermúdez de Castro, here tant poc després una finca de 300 fanecades de regadiu entre Nules i Vila-real, la qual cosa el porta a traslladar en 1914 la seua residència primer a Alqueries i posteriorment

UNIVERSIDAD CENTRAL

SECRETARÍA GENERAL NEGOCIADO 22

Facultad de *filosofía y letras* Sección de *filosofía*

Cursada el expediente del alumno *Chubarro y Sanchez*
D. *Francisco* natural de *Salamanca*
provincia de *Salamanca* *Salamanca*

Ocupó el último ejercicio del *Grado de Bachiller* en el Instituto de *Castellón* *Ciudad*
el día *24* de *Mayo* de *1905* con la calificación de *bien*
en el primer ejercicio y la de *bien* en el segundo; habiéndole expedido el
Título por el *Ministerio* de *Madrid* en *1.º* de *Marzo* de *1907*
Aprobado en el Examen de Ingreso en el día *1.º*

FIRMAS	CURSO	EXAMENES		OCTUBRE	EXAMEN	OBSERVACIONES
		En	En			
<i>Francisco Chubarro y Sanchez</i>	<i>1.º</i>	<i>filosofía</i>	<i>filosofía</i>	<i>filosofía</i>	<i>filosofía</i>	<i>id</i>
<i>Francisco Chubarro y Sanchez</i>	<i>2.º</i>	<i>filosofía</i>	<i>filosofía</i>	<i>filosofía</i>	<i>filosofía</i>	<i>id</i>
<i>Francisco Chubarro y Sanchez</i>	<i>3.º</i>	<i>filosofía</i>	<i>filosofía</i>	<i>filosofía</i>	<i>filosofía</i>	<i>id</i>
<i>Francisco Chubarro y Sanchez</i>	<i>4.º</i>	<i>filosofía</i>	<i>filosofía</i>	<i>filosofía</i>	<i>filosofía</i>	<i>id</i>
<i>Francisco Chubarro y Sanchez</i>	<i>5.º</i>	<i>filosofía</i>	<i>filosofía</i>	<i>filosofía</i>	<i>filosofía</i>	<i>id</i>
<i>Francisco Chubarro y Sanchez</i>	<i>6.º</i>	<i>filosofía</i>	<i>filosofía</i>	<i>filosofía</i>	<i>filosofía</i>	<i>id</i>
<i>Francisco Chubarro y Sanchez</i>	<i>7.º</i>	<i>filosofía</i>	<i>filosofía</i>	<i>filosofía</i>	<i>filosofía</i>	<i>id</i>
<i>Francisco Chubarro y Sanchez</i>	<i>8.º</i>	<i>filosofía</i>	<i>filosofía</i>	<i>filosofía</i>	<i>filosofía</i>	<i>id</i>
<i>Francisco Chubarro y Sanchez</i>	<i>9.º</i>	<i>filosofía</i>	<i>filosofía</i>	<i>filosofía</i>	<i>filosofía</i>	<i>id</i>
<i>Francisco Chubarro y Sanchez</i>	<i>10.º</i>	<i>filosofía</i>	<i>filosofía</i>	<i>filosofía</i>	<i>filosofía</i>	<i>id</i>
<i>Francisco Chubarro y Sanchez</i>	<i>11.º</i>	<i>filosofía</i>	<i>filosofía</i>	<i>filosofía</i>	<i>filosofía</i>	<i>id</i>
<i>Francisco Chubarro y Sanchez</i>	<i>12.º</i>	<i>filosofía</i>	<i>filosofía</i>	<i>filosofía</i>	<i>filosofía</i>	<i>id</i>
<i>Francisco Chubarro y Sanchez</i>	<i>13.º</i>	<i>filosofía</i>	<i>filosofía</i>	<i>filosofía</i>	<i>filosofía</i>	<i>id</i>
<i>Francisco Chubarro y Sanchez</i>	<i>14.º</i>	<i>filosofía</i>	<i>filosofía</i>	<i>filosofía</i>	<i>filosofía</i>	<i>id</i>
<i>Francisco Chubarro y Sanchez</i>	<i>15.º</i>	<i>filosofía</i>	<i>filosofía</i>	<i>filosofía</i>	<i>filosofía</i>	<i>id</i>
<i>Francisco Chubarro y Sanchez</i>	<i>16.º</i>	<i>filosofía</i>	<i>filosofía</i>	<i>filosofía</i>	<i>filosofía</i>	<i>id</i>
<i>Francisco Chubarro y Sanchez</i>	<i>17.º</i>	<i>filosofía</i>	<i>filosofía</i>	<i>filosofía</i>	<i>filosofía</i>	<i>id</i>
<i>Francisco Chubarro y Sanchez</i>	<i>18.º</i>	<i>filosofía</i>	<i>filosofía</i>	<i>filosofía</i>	<i>filosofía</i>	<i>id</i>
<i>Francisco Chubarro y Sanchez</i>	<i>19.º</i>	<i>filosofía</i>	<i>filosofía</i>	<i>filosofía</i>	<i>filosofía</i>	<i>id</i>
<i>Francisco Chubarro y Sanchez</i>	<i>20.º</i>	<i>filosofía</i>	<i>filosofía</i>	<i>filosofía</i>	<i>filosofía</i>	<i>id</i>

UNIVERSIDAD CENTRAL

SECRETARÍA GENERAL

Facultad de *filosofía y letras* Sección de *filosofía*

Cursada el expediente del alumno *Chubarro y Sanchez*
D. *Francisco* natural de *Salamanca*
provincia de *Salamanca* *Salamanca*

Ocupó el último ejercicio del *Grado de Bachiller* en el Instituto de *Castellón* *Ciudad*
el día *24* de *Mayo* de *1905* con la calificación de *bien*
en el primer ejercicio y la de *bien* en el segundo; habiéndole expedido el
Título por el *Ministerio* de *Madrid* en *1.º* de *Marzo* de *1907*
Aprobado en el Examen de Ingreso en el día *1.º*

Recibe el Título a que se refiere la presente comunicación.

El interesado.

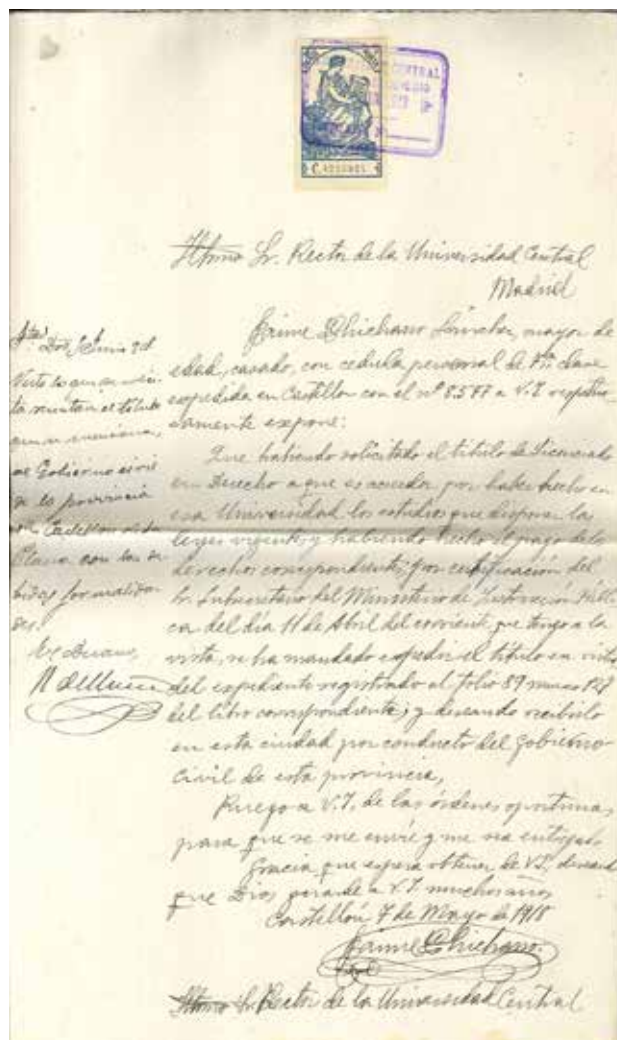
Francisco Chubarro y Sanchez

UNIVERSIDAD CENTRAL
15 JUN 1913
ENTRADA Nº

UNIVERSIDAD CENTRAL
15 JUN 1913
SALIDA Nº

Dr. Secretario de la Facultad de *Filosofía* de la Universidad de Madrid.

Butlletí de notes de la Universitat Central i acreditació del títol de Dret

Sol·licitud de Jaime Chicharro del títol de Dret i carta manuscrita sol·licitant que li fora enviat a Castelló

a Castelló, per a fer-se càrrec de l'administració d'estes terres. Fa de nou un parèntesi fins a 1916, curs en el qual es matricula en Procediments judicials, Dret mercantil i Dret

internacional privat, les mateixes assignatures que cursarà el curs següent al costat de Pràctica forense. Rep el títol de Llicenciat en Dret a Castelló el 13 de juny de 1918.

PRIMERS PASSOS EN POLÍTICA

Durant la seua etapa estudiantil a Madrid va començar el seu interès per la política i animat per qui seria el seu cunyat, José María Lamamié de Clairac, va començar a assistir a les reunions que organitzava Juan Vázquez Mella, personatge fonamental en tota la seua trajectòria política, a més d'amic personal del seu pare.

Vázquez Mella va ser un polític tradicionalista, escriptor i filòsof espanyol, ideòleg del carlisme durant la Restauració, un moviment que va encaixar a la perfecció amb les idees i educació catòlica i tradicionalista que havia rebut Chicharro i que també va heretar de la seua família. Com hem vist, fins i tot el seu pare arriba al grau de general en l'exèrcit carlista.

En 1909, als dènou anys ja tenia fama d'excel·lent orador i d'apassionat militant, la qual cosa el va portar a presidir una reunió al Carrer del "Barco" de Madrid, a fi d'organitzar el Cercle de la Joventut Tradicionalista, on instal·larà poc temps després la seua seu al carrer de la "Colegiata".

Presidit per Jaime Chicharro, el "Cercle" va tindre gran predicament entre la joventut tradicionalista, sent freqüentat per Diputats a Corts d'aquest corrent i on tant Chicharro com altres assistents pronunciaven discursos

Juan Vázquez de Mella Fanjul (1861–1928) va ser un destacat polític, periodista i orador espanyol, associat principalment al tradicionalisme i al carlisme. Va ser una de les figures més influents del pensament polític tradicionalista espanyol de finals del segle XIX i principis del XX.

Encara que amb el temps va perdre pes polític, el seu pensament va influir en el tradicionalisme espanyol posterior i en sectors del nacionalisme catòlic. El "mel·lismo", encara que minoritari, va deixar una petjada ideològica important en el conservadorisme espanyol.

que després apareixien reflectits en el "Correo Español".

Va ser en esta associació on Jaime co-

mença la seua primera incursió en la premsa amb la creació del diari "El Combate", del qual solament es va editar el primer número, però que va ser l'embrió de la "Revista Juventud Tradicionalista".

Chicharro prompte agafa fama d'excel·lent orador i comença a participar en mítings tant dins com fora de Madrid, sent en moltes ocasions arreplegades les seues intervencions en la premsa local.

"El Salmantino", 5 de febrer de 1910:

"El míting celebrat a la vesprada al Cercle obrer del Sagrat Cor de Jesús va resultar també molt lluit."

El va presidir el Sr. Martín Álvarez i parlaren amb gran eloqüència els senyors Chicharro, Villa i Palanco.

Tots tres van arremetre contra les escoles laiques, aconseguint despertar en l'auditori un entusiasme indescriptible."

"El Avisador Numantino", 6 de juliol de 1910:

"...No obstant la pluja torrencial que es desencadena, el públic, en la seua major part, continua atent i impertorbable davant l'orador, que roman en el seu lloc; però com veiera que l'aigua arreciava, diu: "Jo vos agraiïsc esta atenció, ja veig que esteu disposats al sacrifici, però aquest no és necessari encara, guardeu les vostres forces per a altres sacrificis futurs, retireu-vos, retireu-vos als pòrtics i als portals, que ja arribaran temps millors" (ovació).

Part del públic es retira, però altres demanen a crits, enardits, que continue l'orador. Després de breus minuts en què la pluja minva un poc, tornen els qui havien buscat refugi i continua el Sr. Chicharro la seua peroració..."

"Guadalupe", revista quinzenal religiosa i social Any IV Número 75 - 1910, 15 de febrer:

"A les 6 de la vesprada d'eixe mateix dia es va celebrar en el Cercle catòlic d'obriers del carrer del Duc d'Osuna un altre gran míting, al qual acudiren multitud d'obriers dels Sindicats, omplint-se completament el local. Va presidir l'acte el Sr. Marqués de Montalvo, el Secretari de les Corporacions catòliques obreres i representants de la Joventut Tradicionalista. Prengueren la paraula i entusiasmarem l'auditori els Srs. Chicharro, Villa i Polanco, fent notar tots que ha arribat el moment en què els catòlics, donant mostres d'energia, impedim que una minoria escassa d'homes de mala fe s'imposen i influeixen en la vida pública..."

"El Eco de Navarra": Periòdic liberal i defensor dels interessos d'esta: Any 37 Número 10336 - 1911 març 5:

"Inauguració d'un cercle.

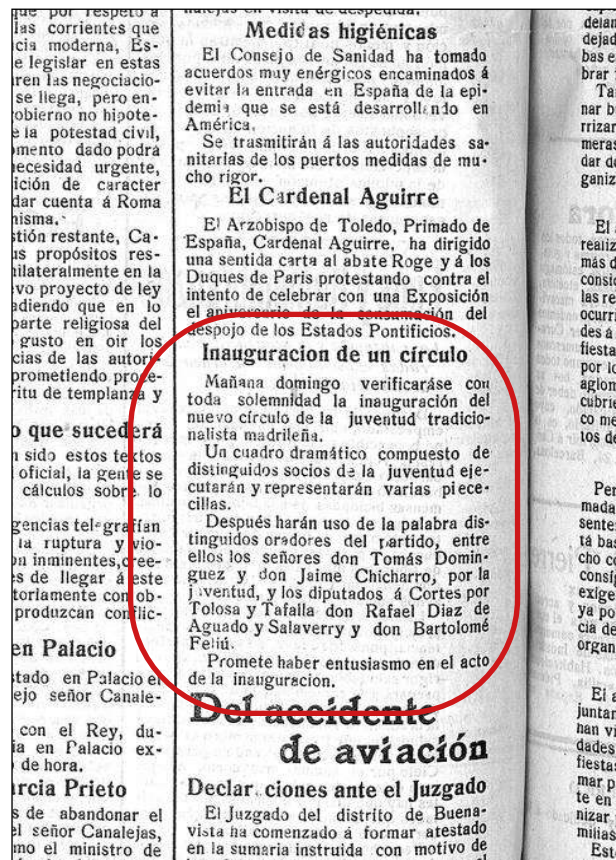
Demà diumenge tindrà lloc amb tota solemnitat la inauguració del nou cercle de la joventut tradicionalista madrilenya. Un quadre dramàtic, compost per distingits socis de

El Avisador Numantino", 6 de juliol de 1910

la joventut, executarà i representarà diverses curtes.

Després, faran ús de la paraula distingits oradors del partit, entre ells, els senyors don Tomás Domínguez i don Jaime Chicharro, per part de la joventut, i els diputats a Corts per Tolosa i Tafalla, don Rafael Díaz de Aguado i Salaberry i don Bartolomé Feliú.

El Eco de Navarra" 1911 març 5

Es preveu un gran entusiasme en l'acte d'inauguració."

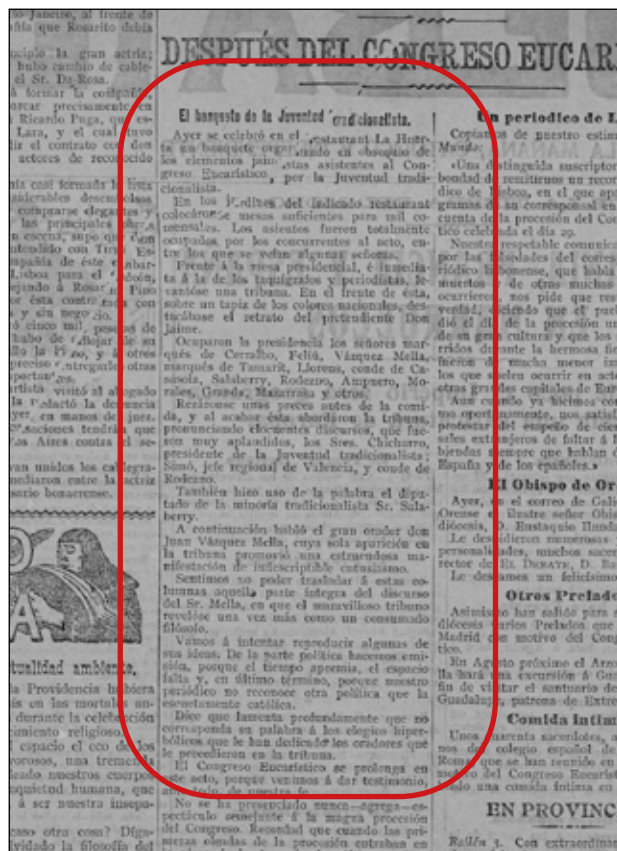
"La Bandera Regional": Any III Número 125 - 20 Maig 1911:

"Els jaimistes de Tolosa.

A la una de la vesprada va tindre lloc als salons del cercle un esplèndid banquet, pro-

"La Bandera Regional" 20 Maig 1911

"El Debate" 1911 juliol 4

nunciant-se, amb eloqüència, brindis entre els aplaudiments dels assistents.

A les nou de la nit va tindre lloc la vetlada solemne amb una concurrència grandiosa i distingida.

Van pronunciar discursos notables els senyors Pagoada, Onieva, Chicharro, Larrainza, i, finalment, l'eloqüent diputat a Corts, senyor Salaberry, que va ser ovacionat."

"El Debate": Any Segon Número 274 - 1911 juliol 4:

"Banquet de la joventut tradicionalista. Ahir es va celebrar al restaurant La Huerta un banquet organitzat en obsequi dels elements jaimistes assistents al congrés eucarístic per part de la joventut tradicionalista.

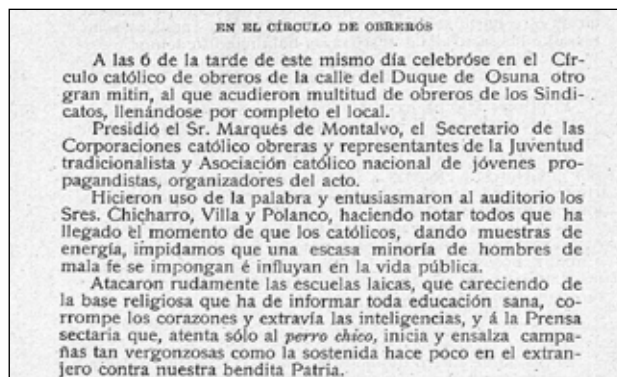
Van ocupar la presidència els senyors

Marqués de Serralbo, Feliu, Vázquez Mella, Marqués de Tamarit Llorenç, Comte de Casasola, Salaberry, Rodezno, Ampuero, Morales Granda, Mazarrasa i altres.

Després de resar unes oracions abans del menjar, i en acabar-lo, pujaren a la tribuna i pronunciaren eloqüents discursos. Van ser molt aplaudits els senyors Chicharro, president de la Joventut Tradicionalista, Ximo, cap regional de València, i el comte de Rodezno."

Entre 1909 i 1914 va desenvolupar una incansable labor política tant a Madrid com a les províncies on se li requeria, assistint a múltiples concentracions tradicionalistes i començant a adquirir renom en estos cercles malgrat la seua joventut.

Va ser precisament en una d'estes concentracions on va conèixer a María Dolores Lamamiè de Clairac, amb la qual en poc temps va contraure matrimoni.

"Guadalupe", 1910, 15 de febrer

EL MATRIMONI

Jaime va conèixer oficialment la que seria la seua dona, María Dolores Lamamiè de Clairac Romero durant una concentració tradicionalista celebrada a Medina del Campo (Valladolid) en 1911, encara que és més que probable que ja tinguera referència seua, donat l'amistat i afinitat política que compartia amb el germà d'esta, José María, que va ser qui el va introduir en els cercles polítics de Madrid i a l'entorn de Vázquez Mella.

A la concentració van acudir representacions de les diverses províncies castellanes i entre elles un nodrit grup de la Joventut Femenina de Salamanca, en la qual estava inclosa la futura Senyora de Chicharro.

És l'època en què a Espanya governa el liberal José Canalejas, durant el període constitucional del regnat d'Alfons XIII, una època convulsa en la qual republicans i monàrquics vivien en constant enfrontament i en este cas no seria distint.

Les diferents representacions i en especial la de Salamanca, la banderera de la qual era precisament la srta. María Dolores, van ser increpades i a vegades agredides, al que com era de suposar van respondre els tradicionalistes, capitanejats per Jaime Chicharro, arribant a l'enfrontament físic amb els republicans.

La gesta no va passar inadvertida entre els cercles tradicionalistes, els qui van realitzar un acapte popular d'una pesseta per a concedir la "medalla d'or" a les "heroïnes de Medina del Campo".

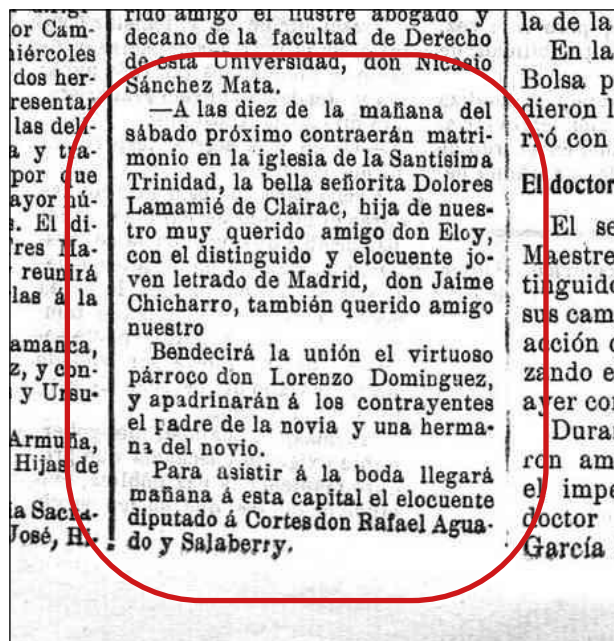
Un inici un de relacions com menys pintoresc però que necessitava assentar-se de manera formal, i més tenint en compte que parlem de famílies d'elevada categoria social i tremendament tradicionalistes, per la qual cosa, com és de suposar, era imperatiu guardar les formes.

Juan Vázquez Mella, mentor polític de Chicharro, va ser l'encarregat de formalitzar el festeig davant el pare de la núvia, D. Eloy Lamamié de Clairac, destacat terratinent de Salamanca i ramader de caps de bestiar braus.

Després d'un festeig relativament curt, la parella va contraure matrimoni el 10 d'octubre de 1912, a l'església de la Trinitat de Salamanca, fet que va ser recollit per la premsa local en virtut de la importància social de l'enllaç.

"El salmantino": periòdic setmanal: Any Segona Número VI - 1912 octubre 10:

"A les deu del matí del dissabte vinent, contrauran matrimoni a l'església de la Santíssima Trinitat la bella senyoreta Dolores Lamamié de Clairac, filla del nostre molt estimat amic, don Eloy, amb el distingit i eloqüent jove, llicenciat de Madrid, don Jaime Chicharro, també estimat amic nostre. Be-

El salmantino 1912 octubre 10

neirà la unió el virtuós rector, don Lorenzo Domínguez, i apadrinaran els contraents el pare de la n'òvia i una germana del novi.

Per assistir al casament, arribarà demà a aquesta capital l'eloqüent diputat a Corts don Rafael Aguado i Salaberry."

"El Adelanto": Diari polític de Salamanca. - Salamanca 14/10/1912:

"Dissabte es va celebrar a l'església de la Trinitat l'enllaç matrimonial de la gentil i distingida senyoreta Dolores Lamamié de Clairac, filla del nostre respectat amic, el ric propietari i ramader, don Eloy, amb l'estimat jove don Jaime Chicharro, advocat de Madrid.

María Dolores Lamamié de Clairac Romero

Els nòvios van ser apadrinats pel pare de la novia i per la bella senyoreta Berta Chicharro, germana del nòvio.

Els nombrosos i distingits convidats van ser esplèndidament obsequiats a la casa dels pares de la nòvia amb un banquet admirablement servit, segons costum coneguda, per l'acreditat cafè Novelty.

I ací la llista d'alguns dels valuosos regals:

La nòvia al nòvio: un magnífic solitari en anell i un rellotge Omega d'or, amb cadena.

El nòvio a la nòvia: adreç complet de bri-

llants i robins, vestit de cerimònia blanc de seda amb puntes, vestit negre de seda i una preciosa polsera d'or amb brillants i turqueses.

Els pares de la nòvia i germans solters: 4.000 pts; don Rafael Lamamié de Clairac i senyora: una bonica cadena d'or; don José Lamamié de Clairac i senyora: unes bellíssimes arracades d'or i brillants; don Andrés López Tavares i senyora: un joc de trinxera de plata; don Ramón Lamamié de Clairac, senyora i la seua tia doña Luisa Bermúdez de Castro: un preciós estoig de sis coberts, ganivets, cullerot i cullera de plata; don Argimiro P. Sanchón Tabernero i senyora: un bell servei de xocolate de plata treballada; senyoretes María, Berta, Carlota i Solita Chicharro: 500 pts; don Vicente Martín del Moral Toledo, oncle del nuvi: 5.000 pts; don Antonio Sánchez Guío i Ruiz de Hidalgo: un bonic cabàs de viatge amb estoigs de tocador; doña Mariana, Jacinto i Dionisio Chicharro: estoig de dolços de plata amb set peces; don Ramón Fernández de Córdoba i senyora: una elegant polsera d'or i brillants; senyor Marqués del Vado: espill bisellat amb marc de plata; senyors comtes de Crespo Rascón: precioses figures decoratives; Pacita Lamamié de Clairac Blanco: un bonic centre de taula; don Rafael Cueto i senyora: dues belles figures xineses; doña Blanca Fernández de Córdoba: una preciosa ampolla amb plat i got, en plata; don Juan Estella i senyo-

ra: *espill bisellat amb marc de plata; doña Magdalena Sánchez Ventura: pica d'aigua beneïda de plata; senyoreta Aurora Blanco: un magnífic anell d'or i brillants; don Sabino Méndez i senyora: cullerot i cullera de plata; senyora vídua de Humara i família: una gran safata de plata repussada; don Antonio Vázquez i senyora: estoig de pesca de plata i got d'or.*

El nou matrimoni i les seues apreciades famílies rebran la nostra més afectuosa enhorabona."

La família s'instal·larà a Madrid, on Jaime s'hauria matriculat per a completar la carrera de dret, però un fet luctuós donarà a la seua vida una bolcada alhora que marcarà el començament de la seua relació amb la província de Castelló i particularment amb Borriana. El 15 de maig de 1913 mor D. Eloy Lamamié de Clairac, pare de María Dolores, llegant al matrimoni tres-centes fanecades de regadiu en els termes de Nules i Vila-real, a la pedania de les Alqueries.

El matrimoni es trasllada a Castelló a l'any següent per a fer-se càrrec de les seues noves propietats, arribant a la capital de la plana el 14 de febrer de 1913 i fixa la seua residència provisional en una casa pairal situada a les Alqueries, en la finca La Salmantina. Allí van residir fins a novembre de 1916, quan la família es traslladà al número 126 del carrer Major de Castelló.

...a uno correspondiente.
Así cumplen los excursionistas el
promiso adquirido con el públi-
co al anunciar el festejo regio, que
la resonancia ha tenido.
Vosotros los consignamos muy
tosamente.

EL DIA EN LA AUDIENCIA
Los juicios por jurados.

Señalamiento.
Hoy comienza a funcionar el Ju-
do del partido de Peñaranda, co-
tiendo de la causa que está seña-
a hasta mañana, inclusive, en la
son procesados por el delito de
o, Gabriel Palomero Flores y
is ponente el señor Vidal, fiscal
ñor Otero, defensores los seño-
González María y Olivera y
curadores los señores Rodríguez
rta y Lunar.
informaremos de ella.

...
El procesado, con motivo del re-
ante crimen de Céspedes, Cito-
Hernández Santos (a) **Brufio**,
encargado de su defensa al con-
ente letrado de los de esta Cole-
don Eudocio de Castro Altur-
que, nuestro querido amigo.
on motivo de tal nombramiento
salido para Béjar el señor Cas-
a fin de celebrar una conferen-
con su defendido.

El LICENCIADO SALVADORA.

HECHOS LOCALES

Un secuestro.
Ha sido denunciado al Juzgado
dicial, por promover fomento
y escándalo en la calle de la
ma, varias mujeres llamadas
la Rosa García, Isocencia Pa-
gilestas, Catalina Aorico, Bri-
na Domínguez y María Teresa
zález.

Imprudencia temeraria
ayer mañana tuvo lugar un ac-
te que pudo tener graves conse-
cias.
u la orilla del río, en la chope
se hallaba ayer mañana, próxi-
nente a las once, jugando con
pequeño revólver, un niño de
años de edad.
e pronto, disparóse el arma.
do el proyectil a darle en la na-
pr fortuna, la herida no es de
cuidado, habiendo sido curado
a Casa de Socorro.

FERROVIARIOS SALMANTINOS

sábado, á las ocho, celebró ju-
eneral la asociación de ferro-
ros, que presidió el señor Pérez-
señor Alvarez leyó las cartas
os señores Amado y Candelas,
han circulado por todos los pe-
cos.
presidente dió cuenta de la ve-
á Salamanca de los compañeros
Cáceres y Lora y de las explica-
es que dieron sobre la solución
huelga. Como muchos compa-
u no oyeron esas explicaciones,
ñor Péreznebro las detalló con
n detenimiento, preguntando á
sambles si se aprobaba la con-

La apertura en la Escuela de Industrias.
Discurso del señor Unamuno.

UNA BODA

El sábado—según dijimos—se ve-
rificó en la iglesia de la Trinidad el
enlace matrimonial de la gentil y
distinguida señorita Dolores L. de
Clairac, hija de nuestro respetable
amigo el acaudalado propietario y
ganadero don Eloy, con el estimado
joven don Jaime Chicharro, aboga-
do de Madrid.

Los novios fueron apadrinados
por el padre de la novia y por la
bella señorita Berta Chicharro, her-
mana de la novia.
Los numerosos y distinguidos vi-
vinados fueron espléndidamente ob-
sequiados en la morada de los pa-
dres de la novia con un banquete,
admirablemente servido, según es
costumbre conocida, por el acredi-
tado café de Novely.

He aquí la lista de algunos de los
valiosos regalos:
La novia al novio, un magnífico
solitario en sortija y un reloj Ome-
ga de oro, con cadena.

El novio á la novia: aderezo con
pleto de brillantes y rubies, traje
de ceremonia blanco de seda con
encajes, traje negro de seda y pre-
ciosa pulsera de oro con brillantes
y turquesas.

Los padres de la novia y herma-
nos solteros, 4 000 pesetas; don Ra-
fael L. de Clairac y señora, una bo-
nita cadena de oro; don José La-
mamé de Clairac y señora, pen-
dientes de oro y brillantes hermo-
sísimos; don Andrés López Tabarés
y señora, un juego trinchero de pla-
ta; don Ramón L. de Clairac, se-
ñora y su tía doña Luisa Bermúdez
de Castro, un precioso estuche de
seis varas los cuchillos, cucharón
y cuchar de plata; don Argimiro
P. Sánchez Tabernero y señora, un
hermoso servicio de chocolate de
plata labrada; señoritas María Ber-
ta, Carlota y Solita Chicharro, 500
pesetas; don Vicente Martín del Mo-
ral Toledo, tíj del novio, 5 000 pe-
setas; don Antonio Sánchez Guío y
Ruiz Hidalgo, un bonito cabas de
vi je con estuches de asco; doña
Mariana, Juicio y Dionisio Chicha-
rro, estuche para fúlc, de plata, con
siete piezas; don Ramón Fernández
de Córdoba y señora, una elegante
pulsera de oro y brillantes; señor
marqués del Vado, espejo biselado
con marco de plata; señores condes
de Crespo Rascon, preciosas figu-
ras de adorno; Pacita L. de Clairac
Blanco, un bonito ceniro de mesa;
don Rafael Cue ta y señora, dos
hermosas figuritas de china; doña
Bianca Fernández de Córdoba, una
preciosa botella con plato y vaso
encerrados en plata; don Juan Es-
tella y señora, espejo biselado con
marco de plata; doña Magdalena
Sánchez Ventura, pila de plata de
agua bendita; señorita Aurora Blan-
co, una magnífica sortija de oro y
brillantes; don Sabino Méndez y
señora, cucharón y cuchara de pla-
ta; señora viuda de Humara y fa-
milia, una gran bandeja de plata re-
pujada; don Antonio Vázquez y se-
ñora, estuche de pesca de plata y
vaso de oro.

Reciba el nuevo matrimonio y
sus apreciables familias nuestra
más afectuosa enhorabona.

Especialista en enfermedades
ta, maris y oídos.—Consultas de
Doctor Risco. 16.—Sal-

Una comida abundante se e-
fectuó con las cucharas de
don de Sate y Carlos, que
los señores de las matas
obraron como preventivo é in-
el estómago, entonces, sino q-
sus fin tienen, si está, calorías
más.

El eficiente Alcalde de
impuisto las siguientes:
José Manuel Martín, il-
adultar su mercancía
por 1 00 de agua, 40 pese-
Nicolas Guerra y Ma-
vendedoras, por usar per-
trastar, 5 pesetas á cada
Santiago Méndez, por
en la vía pública, 25 pes-
Esta campaña plausible
Mayoría no necesita co-

AUTOMOVIL
CHARRON

Los más resistentes
rendimiento y mejor co-
A. CALA, 62.—MA-
Agentes en las principales
ciudades.

Está tarje. Á las cuab-
brará en la Normal de M.
reunión con objeto de dar
á los socinados las bases
mento de la nueva Socied-
lista.

Consulta y protesta
del
Sabino Odontológico de L. de
Plaza Mayor, número 11. 34

El PRIMERO, cura la tos fe-
quente y toses rebeldes de los c-
dos y cónicos.

A las cincuenta y do-
edad ha fallecido en Sala-
permanente, el presbíte-
lico don Romualdo Jim-
bas.

ENCENDEDOR

DE TODOS LOS SIST-
Camiera Inglesa, plaza
44, local donde estuvo la
Ojo, no confundir

La Madrile

Gran paquería y barbería hig-
do Risco, número 2, pri-

Libros de t

para Escuelas, Instituto, Nor-
cales de dibujo, en la librería
Roa, 5, Salamanca.

El sábado, durante el p-
noche en la plaza Mayor,
do en la acera de Correos
joven, un imperdible de
manito.

La persona que lo hubi-
do, puede pasar á recoger
lle de Peña 2ª, número
dará razón don Gonzalo

Se vende una dehe

Holgosa (Vicería), una. hora-
renta: dos mil pesetas. Para más
rillas en la administración de
co, Roa, 13.

El Adelanto 14/10/1912

El fill menor del matrimoni, Alfonso Carlos

Jaime i María Dolores van tindre tretze fills. Jaime, José, Dolores, Eloy, Carlos, Luis, Juan, Antonio, Soledad, Gonzalo, Pilar, Angeles i Alfonso.

Dolores va morir als 19 anys assassinada a Madrid durant la guerra civil i Carlos, qui també va passar la guerra pres a la capital, va morir d'un atac al cor després de ser alliberat i enterarse del succeït a la seua germana.

Tres fills del matrimoni es van enrolar en la "Divisió Azul". Luis, com alferes d'aviació i Antonio con a tanquista, van morir a Rússia. Juan va sobreviure i es retirará de l'exèrcit com a coronel.

Pilar va sucumbir a una malaltia a molt primerenca edat i Gonzalo va ser funcionari del Ministeri d'Educació.

General de Brigada José Chicharro

Altres tres dels seus fills es van enrolar en els requetés carlistes: Jaime, que va ser advocat i fiscal, José, que arribaria a general de divisió i Eloy, que va ser diplomàtic a Suècia.

El fill menor del matrimoni, Alfonso Carlos va ser en els anys cinquanta del passat segle un conegut i famós lluitador de "catch" (lluita lliure), amb el nom d'Hèrcules Cortés.

La família Chicharro va romandre a Castelló fins als primers anys de la dictadura de Primo de Ribera pero per motius econòmics es veu obligada a tornar a Madrid. Ja en la capital va fixar la seua residència primer a la casa del carrer Espartero, 7, i més tard a Ibiza, 7, on Jaime romandria fins a la seua mort en 1934.

CHICHARRO I CASTELLÓ

Com ja hem comentat, el 14 de febrer de 1914 Jaime i la seua esposa es traslladen a "La Salmantina" una casa situada en el terme d'Alqueries, en aquells dies encara pertanyent a Vila-real, per a fer-se càrrec de les 300 negades de regadiu que els van correspondre de l'herència del pare de María Dolores. Esta finca i la casa pertanyien a Eloy Lamamié de Clairac fruit del seu matrimoni amb Casilda Tirado, membre d'una de les famílies més prominents de Castelló.

En esta casa, en l'actualitat pràcticament en ruïnes, va viure al voltant de dos anys, traslladant-se després a Castelló, encara que va seguir utilitzar-la com a lloc d'estiueig.

Com era de suposar, prompte va contactar amb els cercles tradicionalistes locals, assistint a unes vetlades culturals que se celebraven en el Cercle Instructiu Legitimista de les Alqueries, on per primera vegada va parlar en públic en esta comarca. La proximitat de "La Salmantina" a Borriana va propiciar també que bona part de la seua vida social i política la desenvolupara en esta última, forjant un vincle que l'acompanyaria per a tota la vida.

La Salmantina, residència de Chicharro, es troba en estat de total abandonament

Chicharro militava en Comunió Tradicionalista, un partit amb una llarga tradició però modest en quant a la seua implantació a nivell nacional i, sobretot, a la seua representació parlamentària. En 1914, any en què fixa la seua residència a la província de Castelló, compten tan sols amb set diputats a Corts i durant eixa època, entre 1909 i 1930 es denonima "jaimista" ja que en eixe moment defenien la legitimitat al torn de Jaime de Borbón i Borbó-Parma, que va ser pretendent amb el nom de Jaime I. Esta dada és molt important a l'hora de valorar al personatge, ja que els seus assoliments per a Borriana i la resta de la comarca, que van ser notables, els va aconseguir representant un partit que no formava part del govern i sent un dels pocs parlamentaris que va obtindre representació.

Chicharro, amb una bagatge polític ja important, malgrat la seua joventut, prompte es convertix en un personatge destacat dins dels ambients tradicionalistes castello-nencs, consolidant-se com un dels seus líders naturals.

En esta època eren freqüents els mítings de controvèrsia, en els quals algun dels grans partits de l'època convocava els seu partidaris perquè els seus líders disserteren i defengueren les seues idees. La diferència amb els mítings actuals és que en estos s'oferia la possibilitat de prendre la paraula als assistents, per a confrontar les

Composició de las Corts en 1914

<i>Conservadores</i>	193
<i>Eduardo Dato e Iradier</i>	
<i>Partido Liberal</i>	84
<i>Conde de Romanones</i>	
<i>Partido Liberal-Demócratas</i>	38
<i>Manuel García Prieto</i>	
<i>Conservadores (mauristas)</i>	22
<i>Antonio Maura</i>	
<i>Lliga Regionalista</i>	13
<i>Francesc Cambó</i>	
<i>Partido Radical</i>	11
<i>Alejandro Lerroux</i>	
<i>Partido Reformista</i>	11
<i>Melquíades Álvarez</i>	
<i>Conjunción Republicano-Socialista</i>	10
<i>Roberto Castrovido Sanz</i>	
Comunión Tradicionalista-Integrista ..	7
<i>Enrique de Aguilera y Gamboa</i>	
<i>Conservadores (ciervistas)</i>	5
<i>Juan de la Cierva y Peñafiel</i>	
<i>Católicos independientes</i>	5
<i>Marqués de Santillana</i>	
<i>Partido Republicano Democrático Federal</i>	1
<i>Joaquín Pi y Arsuaga</i>	
<i>Unión Republicana Autonomista (PURA)</i>	1
<i>Félix Azzati Descalci</i>	
<i>Nacionalistas republicanos catalanes</i> ...	1
<i>Francesc Macià</i>	
<i>Independientes</i>	5
<i>Sin clasificar</i>	1
TOTAL	408

Comunió Tradicionalista va ser l'organització política del moviment carlista, establida legalment en 1869.

*També va rebre altres noms, com a partit tradicionalista, Comunió Catòlic-Monàrquica (habitual durant el Sexenni Revolucionari), partit carlista (fins a 1909), **partit jaimista (entre 1909 i 1931)** o Comunió Legitimista —entre altres— que van quedar en desús en la dècada de 1930. També es va conèixer a vegades com a Comunió Tradicionalista Carlista, denominació donada per Alfonso Carles de Borbó i Àustria-Este.*

Des del segle XIX el tradicionalisme defenia el que considerava la tradició política d'Espanya sintetitzada en el seu lema: «Déu, Pàtria, Rei». Va obtindre representació parlamentària en quasi totes les convocatòries electorals de finals del segle XIX i principis del segle XX i va ser una de les forces que va protagonitzar el colp d'estat a Espanya de juliol de 1936 i va donar origen a la Falange Espanyola Tradicionalista i de les JONS, actuant després durant el Franquisme, amb períodes d'oposició i col·laboració amb el règim.

seues idees amb les de l'organització.

Chicharro, que ja tenia fama d'excel·lent orador, no va dubtar a acudir a esta mena d'actes, on va aconseguir, segons els seus partidaris, importants triomfs.

Pascual Fandos, profund admirador de Chicharro ens compta en la biografia que dedica a este un d'eixos mítings:

"L'any 1916, quan encara no era Diputat a Corts pel Districte de Nules, s'anuncià a Vila-real un míting Republicà Radical de controvèrsia en què havien de participar un tal Portolés d'Artana, que es presentà com a candidat a Corts pel Districte de Nules davant de Chicharro; Merino Conde de València, catedràtic de l'Escola de Comerç, i don Fernando Gaset de Lasaña, Diputat a Corts pel Districte de Castelló, al qual Chicharro acceptà la invitació dels organitzadors del míting.

Abans del mateix, Chicharro es reuní amb uns amics al Cercle Tradicionalista d'eixa població, als quals aconsellà que no promogueren cap incident, però que, si els de l'altra banda el provocaven, no s'acovardaren i que se'ls contestara degudament.

Chicharro eixí amb aquest grup d'amics i es dirigiren al Trinquet, on havia de celebrar-se el míting, col·locant-se entre els assistents al graderatge de l'edifici. En advertir-se la presència de Chicharro en un míting radical i amb la invitació dels organitzadors a la controvèrsia, es cregué que hi havia assistit per a prendre part en la mateixa, acceptant el rep-

te llançat, per la qual cosa el Comandant del lloc de la Guàrdia Civil el cridà.

Atenent els requeriments del Comandant, abandonà el graderatge on estava i acudí al bar del Trinquet, seguit pel grup d'amics. Allí s'entrevistà amb el Comandant, qui li manifestà que suposava que, en assistir al míting, era amb la intenció d'intervindre en la controvèrsia, a la qual cosa Chicharro contestà que així era. Llavors, el Comandant li pregà, i quasi li exigí, que desistira d'això per tal d'evitar algun incident.

Chicharro, mostrant-li el programa que s'havia repartit anunciant el míting, li féu veure la invitació a la controvèrsia, que ell accepta, i li manifesta que ell responia que dels seus amics no eixiria cap provocació i que, per tant, no desistia de la seua decisió.

Dit això, tornà a asseure's al graderatge on abans estava.

Començà el míting fent ús de la paraula, en primer lloc, el tal Portolés, el discurs del qual fou una sèrie d'insults als tradicionals sense cap contingut doctrinal. A continuació, prengué la paraula el senyor Merino Conde i, finalment, don Fernando Gaset, desenvolupant-se tot amb el més absolut ordre.

En acabar el senyor Gaset, aquest preguntà si hi havia algun dels assistents que desitjara prendre part per a rebatre el que s'havia exposat pels oradors durant el mí-

ting, i davant l'expectació de tot el públic que omplia el local, es va alçar Chicharro acceptant la invitació.

Chicharro pujà a la tribuna i començà analitzant els discursos pronunciats, dient que, pel que fa al senyor Portolés, no valia la pena contestar-li perquè tot el seu discurs no havia sigut més que una sèrie d'insults, que el millor era menysprear-los. I analitzant els discursos del senyor Merino Conde i, especialment, el del senyor Gaset, els rebaté de tal manera que el públic, entusiasmat pels arguments de Chicharro, començà a tributar-li una sèrie d'ovacions i d'estrèpits aplaudiments, bolcant-se per ell, i fins i tot s'intentà traure'l a muscles del local, acabant el míting amb el fracàs més desastrós per part dels organitzadors i amb un sobirà triomf per a Chicharro, amb el qual s'inicià la seua popularitat a la província i, particularment, al Districte de Nules, per ser on es presentava com a candidat a Corts per primera vegada, quan va ser derrotat."

La història, sense dubtar de la seua veracitat, cal delimitar-la quant a que qui l'escriu és un gran admirador, com ell mateix reconeix, la qual cosa no resta importància al fet de que tans sols dos anys després de la seua arribada a Castelló Chicharro és ja un dels referents del seu partit en esta zona.

Després de quasi quatre anys des de la

El Debate, 2 de febrer de 1918

seua arribada a La Salmantina, fermament assentat com a terratinent i polític, 1918 marca un punt d'inflexió, ja que d'una banda és l'any en què es presenta per primera

vegada com a candidat a Diputat i per una altra funda un nou periòdic a Castelló per a difondre les idees impulsades per Vázquez Mella.

L'1 de febrer de 1918 posa en marxa, junt a Manuel Mingarro "La Gaceta de Levante", un diari encaminat a ser l'òrgan de la unió de les dretes de Castelló. Consta-va de vuit pàgines i va tindre llavors molt bona acceptació, segons podem llegir en el periòdic "El Debate" l'endemà de la seua aparició:

"CASTELLÓ 1. — Ha aparegut «La Gaceta de Levante», òrgan de la unió de les dretes.

En el seu article de fons diu que ve a purificar l'ambient social de la vida pública espanyola, especialment en aquesta província, en representació de tots els elements que accepten el dogma catòlic; volent la defensa del Clergat i els seus interessos i que l'Estat respecte l'Església, reconeixent-li la seua personalitat, amb independència econòmica i abolició del patronat reial; que en l'ordre polític aspiren, dins de la Monarquia, a un regionalisme basat en l'autonomia municipal, mantenint la unitat nacional, amb un Govern que entenga en la fixació de les forces de mar i terra i en les relacions internacionals, establint lleis de caràcter general harmonitzades amb les legislacions forals, la desaparició del sufragi universal, substituït pel vot acumulat amb representació proporcional; que en l'ordre

social promouen la sindicació catòlica per a la defensa de l'obrer davant del sindicalisme socialista anàrquic, i el servei militar voluntari, amb instrucció obligatòria per a l'Exèrcit nacional; que en l'ordre econòmic tendeixen al foment de la riquesa nacional, evitant l'emigració, i que en l'ordre internacional mantindran la neutralitat, vetlant per la dignitat nacional, la possessió de Gibraltar, la federació amb Portugal i la federació amb l'Amèrica espanyola.

«La Gaceta de Levante» consta de vuit pàgines, i ha sigut molt ben rebuda pel públic.”

El periòdic constituïa una excel·lent plataforma per a la candidatura de Chicharro, que si bé devia ser molt conegut en els cercles tradicionalistes, segos pareix no ho era tant fora d'ells, per la qual cosa este rotatiu era tremendament important per a les seues aspiracions. Este fet no passa desapercebut als seus contrincants i poc després de la seua aparició, el periòdic seria adquirit pels mauristes per a fer propaganda de la candidatura del baró de Càrcer i oposar-se a la de Jaime Chicharro.

Els jaimistes Chicharro i Mingarro es van veure obligats a abandonar la direcció del diari, sent substituïts per Francisco Segarra, que havia sigut vicepresident de les joventuts “mauristes”.

Malgrat que uns i altres compartixen

un mateix espai polític, la dreta tradicionalista es divideix en tres corrents enfrontats entre ells: mauristes, jaimistes i ciervistes.

El maurisme apareix a Espanya a partir de 1913 entorn de la figura d'Antonio Maura després del cisma del Partit Conservador. El seu desenrotllament va tindre lloc en un període de crisi dels partits dinàstics de la Restauració i és assenyalat com un precursor de la dreta radical espanyola.

Els jaimistes, com apareix en pàgines anteriors, profundament tradicionalistes i defensors de l'església catòlica, es reunien entorn de la figura de Jaume de Borbó i Borbó-Parma i les seues pretensions monàrquiques

Els ciervistes van ser un grup polític creat en 1914 per Juan de la Cierva Peñafiel, que va constituir una de les faccions que es van repartir l'espai polític del Partit Conservador a partir dels comicis de 1914 a Espanya. Situats en l'extrema dreta, el ciervismo va acabar oferint una opció política de signe autoritari.

Este revés no va ninvar per a res les aspiracions de Chicharro i encara que és conscient que les seues possibilitats d'eixir elegit són mínimes, decidix presentar-se a les eleccions per la circumscripció de Nules.

Entén que, encara que té la batalla perduda, presentar-se com a candidat és la millor manera de donar-se a conèixer per a poder tindre alguna opció en les següents

eleccions i d'esta manera es llança a visitar i oferir mítings per tota la circumscripció.

El seu primer míting va ser a Nules, cap de la circumscripció, en el local del Cercle Tradicionalista situat al carrer Major. Compten les cròniques de l'època que sols va comptar amb una dotzena escassa de partidaris, la qual cosa no va desil·lusionar al candidat, que ja sabia que ho tenia quasi tot en contra.

Era habitual per aquella època que el govern que en eixe moment ostentava el poder designara els seus candidats, als quals es coneixia com a "ministerials". En esta ocasió el triat des de Madrid era el Baró de Llaurí i Terratech, concorrent un tercer en contesa de cognom Portolés. Chicharro, segons conta Fandos, present en esta reunió, es va manifestar en este sentit:

"Quina llibertat us dona el Govern perquè elegiu el vostre Diputat si ja us assenyal·la el candidat que heu de votar i al mateix temps dona ordres als Ajuntaments perquè se'ls vote?"

D'altra banda era habitual que els candidats oferiren diners a Ajuntaments i cànecs locals a canvi de vots, la qual cosa dificultava encara més el triomf de Chicharro i més tenim en compte que tan sols comptava vint-i-cinc anys i els seus recursos eren limitats.

Com era d'esperar el triomf va recaure en el Baró de Llaurí, però en una època tan

convulsa políticament no tardarien a tornar a convocar-se eleccions i el nostre protagonista ja havia aconseguit encuriosir l'interés entre l'electorat del seu districte, que va començar a veure'l com un possible candidat que defensava els seus interessos, perquè malgrat no ser autòcton, posseïa terres suficients per a considerar-lo un terratinent local.

Tot i la primera derrota, la nova candidatura de Chicharro es va viure amb una intensitat especial a Borriana, on el Cercle Tradicionalista tenia una gran implantació, com reflecteix aquesta crònica del "Diario de Valencia":

"2 de gener de 1919. Borriana

Fruit d'unes eleccions

Va ser tan gran, tan extraordinari l'entusiasme que va despertar a Borriana la presentació de la candidatura tradicionalista del senyor Chicharro en les últimes eleccions, i tan copiós el fruit recollit, que tot just acabades aquestes es va iniciar un moviment de regeneració tan sorprenent i encoratjador, que promet dies esplèndids a la ciutat gloriosa per tants títols, però que avui es pot considerar com el poble més infeliç, a causa d'eixe mil vegades maleït caciquisme, que l'ha convertida en esclava de quatre vividors de la política.

El Cercle Tradicionalista està d'enhorabona, ja que és el cridat a obrar tan estupend miracle.

Diario de Valencia - 05/01/1919

El diumenge 5 del present mes prendrà possessió la nova Junta directiva, nomena- da per unanimitat entre els seus socis, com- posta pels següents senyors: President: don Manuel Granell, comerciant; Secretari: don Manuel Guerola, comerciant; Tresorer: don Secundino Morós, propietari; Vocal primer: don Vicente Monzonís, propietari; Vocal se- gon: don Juan Almela, advocat; Vocal ter- cer: don Francisco Linares, prevere.

Els propòsits amb què els citats senyors entren a formar part de la Junta de govern no poden ser més plausibles ni menys limi- tats, ja que no són altres que acabar per sempre amb eixe bandolerisme de polítics vividors, vergonya i ignomínia dels pobles que els pateixen. Ho aconseguiran? Fins ara encara no han començat, es pot dir, a actu- ar, i molt tenen ja aconseguit. Si arriben a la meta de les seues aspiracions, Borriana, que tant ha patit en aquests anys de guer- ra, sense que ningú li haja fet cap favor, té la paraula.

El dia de Reis se celebrarà en esta Soci- etat una solemne vetlada, en què parlaran, entre altres, don Manuel Bellido, don Manu- el Mingarro i don Jaime Chicharro.

La nostra més cordial enhorabona a la nova Junta, i que Déu els concedisca força i constància suficients per a aconseguir el triomf, alliberant Borriana de tanta escòria. — Un amant de Borriana."

PRIMERA LEGISLATURA

El primer de juny de 1919 se celebren noves eleccions i el panorama per a Chicharro és completament distint. Ja és un home conegut, considerat en esta terra, la qual cosa li afavorix en el seu enfrontament a Boet, un forà de Madrid, director del Diari independent "EL MUNDO", de filiació socialista i "ministerial". Malgrat la pressió exercida des dels Ajuntaments i fins i tot del Govern Civil, Chicharro s'imposa clarament amb 4.808 vots dels 8.823 emesos, obtenint la credencial número 190 com a Diputat, que arreplega el 10 de juny de 1919 en representació del partit Catòlic Monàrquic. El 28 del mes següent jura el seu càrrec que ostentarà en esta primera legislatura fins al 2 de desembre de 1920, en què es convoquen noves eleccions.

En aquesta primera legislatura com a diputat, Chicharro aconseguí entrar a formar part de la Comissió de Pressupostos, cosa que el situà en un lloc ideal per tal d'aconseguir millores per al seu districte, fet que redundaria en múltiples avanços per a la zona i li donaria la possibilitat de començar a lluitar per dotar de pressupost la construcció de la seua gran aportació: el Port de Borriana.

El Diario de Valencia recull la notícia amb una foto de Chicharro inclosa, dos dies des-

Jaime Chicharro durant un discurs

prés de celebrar-se les eleccions, i en ella apareixen les felicitacions que rep, inclosa la de Borriana.

"Borriana. — Luis García Guijarro. Acabat d'arribar de Castelló, i donant l'enhorabona a l'amic Chicharro per l'immens triomf, m'as-sabentí del colosal obtingut a València, i no

Fitxa de Chicharro en el congrés dels Diputats

CHICHARRO SANCHEZ GUIO, JAIME

Dades generals

Eleccions: 50. Eleccions 1.6.1919

Legislatura: 1919-1920

Circumscripció: Castelló

Districte: Nules

Electors: 14.164

Votants: 8.823

Vots obtinguts: 4.808

Núm. de credencial: 190

Data d'alta: 10/06/1919

Data de baixa: 02/10/1920

Data de jurament/promesa: 28/07/1919

Fracció política: Catòlic Monàrquic

Professió: Advocat

Observacions: Data d'alta segons el segell de registre d'entrada.

Signatura: A.C.D. Sèrie documentació Electoral

Signatura: A.C.D. Sèrie documentació Electoral: 131 núm. 13

Dades generals

Eleccions: 51. Eleccions 19.12.1920

Legislatura: 1921-1922

Circumscripció: Castelló

Districte: Nules

Electors: 14.798

Votants: 11.505

Vots obtinguts: 5.742

Núm. de credencial: 181

Data d'alta: 28/12/1920

Data de baixa: 06/04/1923

Data de jurament/promesa: 22/02/1921

Fracció política: Ciervista

Professió: Advocat

Observacions: Data d'alta segons el segell de registre d'entrada.

Signatura: A.C.D. Sèrie documentació Electoral

Signatura: A.C.D. Sèrie documentació Electoral: 133 núm. 13

Diario de Valencia - 03/06/1919

podent felicitar-lo personalment, li envie la meua expressió d'entusiasme. — Manuel Ballester.

Benicarló. — El Cercle Catòlic Tradicionalista, la Cambra Oficial, Les Margarides i el Requeté feliciten els dos diputats de les dretes. — Santiago Año, Agustín Roig, José Ferrer, Carmen i María Año, Vicentita Roig, Daniel Folch i Hilario Villarroya.

Carcaixent. — Transmeteu a García Guizarro i a Jaime Chicharro la felicitació més

Diario de Valencia - 08/06/1919

sincera dels tradicionalistes carcaixentins. — El president, Escandell.”

També es fa ressò, cinc dies més tard, de la rebuda que Borriana té previst oferir al flamant diputat:

“Borriana: És tant l'entusiasme que regna en este poble pel triomf del nostre digne diputat senyor Chicharro, que se li prepara un banquet i una rebuda com mai s'ha vist en este poble.

A MADRID: Demà ix cap a la cort el diputat electe per Nules, don Jaime Chicharro i Sánchez-Guió. A la seua tornada visitarà els pobles del districte per agrair-los l'interés i entusiasme amb què van acollir la seua candidatura. Sabem que en alguns d'estos pobles es preparen grans rebudes."

Només prendre possessió de l'acta de diputat Jaime Chicharro comença a visitar els pobles i pedanies del seu districte, com ja havia fet durant la campanya electoral, però en este cas per a escoltar les peticions dels seus representats, aconseguint significatives millores en molts casos.

A Mascarell, l'alcalde Elías Sanahuja, va sol·licitar al nou diputat que fera el possible per dotar d'enllumenat públic a esta pedania, aspiració que tenien des de feia anys i a la qual les autoritats tancaven l'orella. En poc temps esta petició va ser atesa, la qual cosa segurament va propiciar que alguns altres pobles posaren en Chicharro les seues esperances

Moncofa no disposava d'estació de tren, la qual cosa obligava els seus veïns a desplaçar-se fins a Xilxes, situat a uns tres quilòmetres, en una època en la qual com és d'entendre, no existia autobús ni cap mena de connexió entre les dos localitats. La gestió realitzada va ser d'allò més fructífera i en un termini relativament curt es va construir una estació que va suposar una notable mi-

Font "La Unión" de Xilxes

Estació de Moncofa

llora per a esta localitat. El dia de la inauguració de l'estació, Moncofa va tributar a Chicharro un gran homenatge, rebent-lo tota la corporació municipal, amb banda de música inclosa i una nodrida representació veïnal.

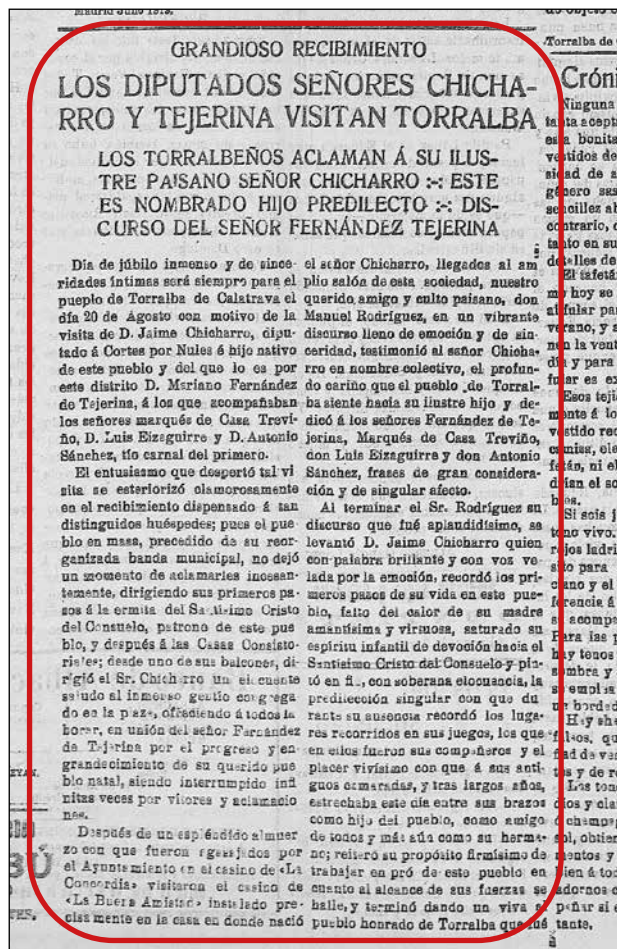
A Alqueries, on va fixar la seua residència en arribar de Madrid, va impulsar la creació del Sindicat Agrari de Sant Jaume, un pilar fonamental per a l'economia local en aquella època. Un bon exemple és el de la crisi que es va viure a causa de la guerra europea,

quan la compra de cítrics va caure en picat, la qual cosa va posar en dificultats a molts agricultors locals. Chicharro va aconseguir que a través del sindicat s'oferiren crèdits a molt baix interès, la qual cosa va suposar la salvació econòmica de moltes produccions tarongeres.

Xilxes mancava d'aigua potable i la divisió entre els seus veïns feia inviable qualsevol intent per part d'un grup o d'un altre. En esta tessitura van acudir a Jaime Chicharro, qui es va comprometre a acudir a la població i mediar en el conflicte. Fidel a la seua paraula va acuitar a la localitat i davant els seus veïns es va pronunciar de la manera següent: "Jo vos promet fer-vos una font pública i portar-vos les aigües potables que tant desitgeu i que tant necessiteu, a condició que s'acaben els grups i partits i vos uniu com a bons fills d'un gran poble." Davant d'esta promesa, els caps locals es van unir en este projecte i, en honor al mateix, van batejar la font com "La Unió".

Però no només a Castelló va augmentant la fama del flamant diputat, ja que cada vegada és més sol·licitada la seua presència com a mantenidor de festes patronals o jocs florals en diferents llocs d'Espanya, i fins i tot és nomenat fill predilecte de Torralba, la seua ciutat natal, on el reben amb magnificència, segons ens conta el diari "El Pueblo Manchego":

"Día de goig immens i de sinceritats ínti-

El pueblo manchego - 22/08/1919

mes serà sempre el dia 20 d'agost amb motiu de la visita de D. Jaime Chicharro, diputat a corts per Nules i fill nadiu d'este poble..."

Un altre dels fronts en què Chicharro lluità amb determinació durant esta prime-

ra legislatura va ser en defensa del clergat i, en especial, dels rectors rurals, l'assignació dels quals considerava insuficient per a portar una vida digna. Per això, arribà a emetre vots particulars fins a aconseguir el seu propòsit. Cal entendre que tant ell com el seu partit eren fermes defensors de l'Església Catòlica, per la qual cosa la defensa d'estos temes formava part del seu ideari polític i va ser una constant al llarg de tota la seua carrera.

Pel que fa al seu districte, i en especial a Borriana, on, d'altra banda, com a productor de taronja tenia una vinculació especial, el 13 d'agost de 1919 va pronunciar un discurs que tingué moltíssima repercussió, fins al punt de ser recollit pel diari El Restaurador, i en el qual ja comença a reclamar que s'incloga en el pressupost d'eixe any una partida per a començar el port de Borriana.

"Treball parlamentari

Discurs pronunciat en la sessió del Congrés del dia 7 del corrent, pel diputat D. Jaime Chicharro i Sánchez-Guió, referent a l'exportació de la taronja, port de Borriana, subsistències i l'assassinat dels obrers de la Unió Espanyola d'exportadors, a València.

El senyor Chicharro:

Vaig a dirigir al Govern un prec relacionat amb els interessos del meu districte.

Saben els senyors diputats l'extraordinària crisi que hem passat en la regió llewantina amb motiu de la guerra europea. La nos-

tra taronja no es podia exportar a causa del bloqueig decretat per totes les nacions, i per tal raó hem passat una crisi angoixosa. Ara sembla que albiren dies millors amb motiu de la finalització de la guerra; però així com hi ha rumors que respecte a la fruita de la província d'Almeria hi ha alguna limitació imposada per part d'Anglaterra, podria ser també que esta nació posara algun obstacle respecte de la taronja, i és necessari, i als interessos que tinc l'honor de representar importa, que eixos dubtes queden esvaïts, perquè si no, no podríem viure més. Ha sigut una ruïna espantosa la que hem tingut, mentre altres regions, justament, s'han enriquit amb la guerra.

Per això jo voldria fer al senyor ministre d'Estat, amb qui vaig parlar ahir, i no estant ara present, pregue a la Mesa li trasllade el meu desig, la indicació que, si és possible, com sembla ja, que la nostra taronja vaja a Hamburg, es facen les gestions necessàries perquè no s'hi opose dificultat de cap gènere per part d'Anglaterra, perquè des de llavors Hamburg és el centre consumidor per excel·lència de la nostra taronja.

D'ací que nosaltres tinguem un especialíssim interès, ja que d'ací a dos mesos començarà la campanya tarongera a la nostra regió, i encara que la regió valenciana és la principal en estos moments, tanmateix, la Plana és la principal exportadora d'este fruit, per ser els seus individus els que cons-

titueixen la base del comerç de tota la regió, sent Borriana el poble de més importància de tota la província. Així, el Govern ha de fer eixes gestions abans que es perda la campanya, i tota la regió li ho agrairà.

A més, els flets que hem vingut pagant fins ara han sigut completament excessius, cosa que ha impossibilitat que la taronja haja obtingut preus remuneradors, ja saben els senyors diputats que costava 70 xelins el flet per caixa, d'una taronja que costava 10 xelins el quilo. La qual cosa és, com es veu, completament desproporcionada, i per això ha sigut difícil exportar. Ara tinc entès que una de les Companyies ha carregat este any a raó de cinc pessetes la caixa, perquè ja a finals de temporada va baixar a eixe preu.

I ja que estic dret, voldria fer un altre prec, que consisteix a suplicar al senyor ministre de Foment que reproduisca la promesa que va fer el senyor Torres-Pelaéz, discutint en sessió d'ahir respecte a les obres públiques que s'havien de realitzar, i l'import de les quals s'ha de consignar en el pressupost que es presentarà en el mes d'octubre o novembre pròxim. El port de Borriana està aprovat per una llei especial; per la inestabilitat dels Go-

CON CENSURA ELECTORAL

Tortosa.—Miércoles 13 de Agosto de 1919

Reduccion y Administracion

Ministros, a Patronato Obrero Católico

Núm. 3137

De ahí que nosotros tengamos un especialísimo interés, puesto que de ahí dos meses va a empezar la campaña naviera en nuestra región, y aunque la región valenciana es la que empieza en estos momentos, sin embargo, la Plaza es la principal exportadora de esa fruta, por ser la que produce la mayor cantidad de fruta del comercio de toda la región, principalmente Borriana, el pueblo de más importancia de toda la provincia. De ahí que el Gobierno deba de hacer esas gestiones antes que se nos eche encima la campaña, y el distrito, la región entera se lo agradecerán.

Además, los fletes que hemos venido pagando hasta ahora han sido enormemente excesivos, lo que ha imposibilitado que la naranja haya obtenido precios remuneradores; ya saben los señores diputados que hasta 60 o 70 céntimos hemos tenido que pagar por el transporte de una caja, que antes costaba un céntimo y 11 o 12 pesquitos, no sé yo, y dada la importancia del tonelaje europeo, con motivo de la guerra, que se redunda excesivamente esta exportación; pero el deseo que el señor ministro de Estado, haga gestiones cerca de las Compañías navieras para que pueda reducirse a un tipo preferencial, que pudiera ser de cuatro o cinco pesetas celtas, porque ya a lo último de la temporada bajó a ocho o nueve pesetas.

Y ya que estoy en pie, quisiera hacer otro ruego, que consiste en suplicar al señor ministro de Fomento, que reproduzca la promesa que hizo al señor Torres Belaíta discutiendo en sesión de ayer respecto a las obras públicas que dice se van a realizar, y cuyo importe se ha de consignar en el presupuesto que se presentará en el mes de Octubre o Noviembre próximo. El puerto de Borriana está aprobado ya por una ley especial, por la inestabilidad de los Gobiernos y no habiendo podido en tantos años formar ningún presupuesto, no se ha podido llevar a cabo la realización de esta obra, y por eso ruego al señor ministro de Fomento que ponga su interés y desarrolle todas las iniciativas necesarias para que en el futuro el puerto de esta ciudad sea próspera y floreciente, que puede decirse la reina de La Plata, y sobre todo la más importante respecto al comercio extranjero de toda la región levantina, hasta el punto de que habiéndose exportado en unos años por el puerto de Valencia cinco millones de cajas, solamente por el puerto de Borriana, que más que puerto es una playa abierta, se han exportado 4.700.000 cajas, teniendo que enviar a Valencia muchas, porque la mar gruesa impide llegar hasta los buques. Esto demostrará a su señoría la importancia que tiene el que se consignen los créditos necesarios para que ese puerto sea un hecho.

Y ya que estoy en el uso de la palabra, he de decir al señor ministro de Abastecimientos, suplicándole que me perdone, que por falta de tiempo no se le haya olvidado, que en el «Boletín Oficial» de la provincia de Castellón, de fecha 18 del pasado, recibido en el pueblo de Ariana el día 20, se impuso por orden de ese Ministerio al alcalde del citado pueblo una multa de 500 pesetas por incumplimiento de una real orden sobre subsistencia, que que dispuso dos cosas: primera, que se comunicase el movimiento de subsistencia del mes anterior, y segunda, que se diera cuenta del resultado de la cosecha de trigo. La primera parte fué cumplimentada el día 6 del mismo mes, y la segunda contestada el día 16, dos días antes de poner el gobierno del conocimiento del alcalde la imposición de la multa, y en la contestación decía el alcalde que no podía dar cuenta de la cosecha de trigo por la sencilla razón de que no se había terminado la recolección.

Como ve el señor ministro de Abastecimientos, puede ser una muy justa la imposición de la multa, porque la primera parte de la disposición había sido cumplimentada y la segunda no podía ser por-

que no se había terminado aun la recolección. Lo mismo ocurrió en el pueblo de Bechi y en otros de la provincia de Castellón. Espero, pues, que el señor ministro resolverá favorablemente, con el espíritu de justicia que le distingue, el recurso que se ha presentado.

Y para terminar, réstame sólo protestar con todo el entusiasmo de la región catalana realizado hace dos días en la ciudad de Valencia por esos obreros que se llaman socialistas y que de manera tan brutal asientan a la libertad del trabajo. (El Sr. Saborit: ¿Quiénes son ellos?) Los obreros que asesinarán a mansalva y de una manera inhumana, escondidos en unos calverales, a unos honrados ciudadanos que venían de la ribera de Valencia a ganarse honestamente el pan, cuando otros no querían ganárselo, no tienen ninguna defensa. No es así como pueden defenderse los intereses de los obreros, y hechos de esta naturaleza debieran merecer la censura de todos los buenos españoles, y especialmente de sus señorías, que a todas horas están llenando la boca con la representación de los obreros. Contra estos hechos vándalos, tengo que decir, aunque enorgullezco, y desde luego supongo que el Sr. ministro de la Gobernación tomará medidas para que no queden impunes, y sobre todo para que la libertad del trabajo sea amparada, porque es esa función principal de los gobernantes.

El Sr. secretario (Lami): La Mesa pondrá en conocimiento del Sr. ministro de Estado el ruego del Sr. Chicharro.

El Sr. ministro de Fomento (Calderín): Pido la palabra.

El Sr. presidente: La tiene vuestra señoría.

El Sr. ministro de Fomento (Calderín): Voy a contestar brevemente a las preguntas dirigidas al ministro de Fomento por el Sr. Chicharro.

Se refiere una de ellas a las tarifas de ferrocarriles para el transporte de la naranja y me pide su señoría que influya cerca de las Compañías para que el servicio se haga normalmente y para que, si es posible, se introduzca alguna rebaja en las tarifas a fin de abaratar y facilitar la exportación. Me pide también su señoría que influya cerca de las Compañías navieras sobre el flete para las exportaciones al extranjero. Con mucho gusto haré las indicaciones oportunas a las Compañías de ferrocarriles correspondiente y a las Compañías navieras que hacen este servicio y me felicitaré de poder obtener un resultado satisfactorio.

Respecto del puerto de Borriana, aprobado por una ley especial, hechos los estudios, las obras que están en condiciones de poder realizarse, en cuanto se apruebe la prórroga del presupuesto tendré elementos suficientes para poder iniciar la ejecución y la atenderé en la medida de lo posible; pero como es uno de los puertos de tantos como hay en España, se necesita una distribución equitativa y no será muy grande en el primer año por las dificultades de estas obras: en sus comienzos y porque el crédito es exigido en relación con la importancia de la obra, que en este caso que suponían. (El señor Chicharro: Son cinco millones de pesetas). Haremos lo bastante con empezar las obras, y esto demostrará al buen sentido del Gobierno de corresponder a su señoría y de favorecer los intereses de aquella comarca.

El señor ministro de Abastecimientos (Cahat): Pido la palabra.

El Sr. presidente: La tiene vuestra señoría.

El señor ministro de Abastecimientos (Cahat): El Sr. Chicharro no se ha referido en su ruego a ningún asunto de carácter general, a que pueda responder, sino a uno de los muchos expedientes de recurso que hay en el Ministerio de mi cargo, en relación con multas impuestas por cuestiones de subsistencia. Me he de limitar, por tanto, muy a pesar mío, a decir a su señoría

El Restaurador: diario de propaganda católico-social y de avisos - 13/08/1919

verns no s'ha presentat mai ni hem formulat cap pressupost, i tot ha quedat en zero la realització d'esta obra, i per això pregue al senyor ministre de Foment que, si interessa, desenvolupe totes les iniciatives necessàries perquè es comence ja a construir el port de Borriana i se'n consigne l'import.

Borriana és el port més important respecte al comerç de fruites de la regió llevantina. S'ha exportat en els últims anys una mitjana anual d'unes 400.000 tones de taronja. L'any passat, a pesar de totes les dificultats, s'exportaren 1.700.000 caixes, encara que la taronja no podia arribar fins als vaixells. Açò demostrarà a la seua senyoria la importància que es consignen els crèdits necessaris perquè este port siga una realitat.

I ja que estic en l'ús de la paraula, al senyor ministre d'Abastiments, suplique que em diga per què per falta de temps no se li ha avisat, que en el "Butlletí Oficial" de la província de Castelló, de data 18 del corrent, rebut al poble de Borriana el dia 20, es va imposar per orde d'eixe Ministeri a tot el poble una multa de 500 pessetes per incompliment d'ordres sobre subsistències, consistents en dues coses: primera, que s'obligava a vendre les subsistències al preu anterior, i segona, que si de la venda del resultat de la fruita, es reté la tercera part (el compliment d'una circular) perquè amb ella es compre peix a Almeria, i es distribuísca

al poble d'acord amb el preu anterior. L'alcalde de Borriana m'ha escrit dient-me que no podia donar compliment a eixa ordre, i que l'única raó era que no s'havia acabat la recol·lecció.

El mateix va ocórrer al poble de Betxí i en altres de la província de Castelló. Espere, doncs, que el senyor ministre resolrà favorablement, amb l'esperit de justícia que el distingeix, el recurs que s'ha presentat.

I per a acabar, em resta només protestar amb tot empeny contra el fet violent realitzat fa dos dies a la ciutat de València per eixos obrers de la Unió Espanyola d'Exportadors, que es diuen socialistes i que de manera salvatge assassinaren dos homes del treball. (El Sr. Sabort: ¿Qui són ells?) Els obrers s'acostaren a traïció i d'una manera inhumana, amagats en uns cafetars, a uns obrers que venien pacíficament de València a guanyar-se el pa, els dispararen trets, els assassinaren, i s'han comés així els fets més inhumans i més detestables. Es diu que interessen als obrers, i fets d'eixa naturalesa no permeten tindre ni censura ni compassió. Demane, per tant, al senyor ministre de la Governació, i especialment al senyor governador de València, que prenguen les mesures més enèrgiques i que es faça complir la llei amb tot rigor contra els responsables d'aquests fets. Contra semblants crims no es pot transigir de cap manera; i cal després suprimir tota mesura perquè no queden im-

punes, i sobretot, perquè la indústria pròpia no estiga desprotegida, perquè eixa és la funció principal dels governants.

El Sr. secretari (Luna):

La Mesa posarà en coneixement del Sr. ministre d'Estat el prec del Sr. Chicharro.

El Sr. ministre de Foment (Calderón):

Demane la paraula.

El Sr. president:

La té la vostra senyoria.

El Sr. ministre de Foment (Calderón):

Vaig a contestar breument a les preguntes dirigides al Ministeri de Foment pel Sr. Chicharro.

Una d'elles fa referència a les tarifes d'exportació de la taronja. Hem parlat amb les Companyies per a veure si es poden modificar aquestes tarifes, i fins ara, amb alguna d'elles s'ha normalitzat la tarifa, i altres l'han abaixat en part. Es tracta que totes elles, totes les companyies navilieres col·laboren amb el Govern en aquest assumpte. Amb moltes d'elles s'ha treballat i s'ha fet tot el possible.

I pel que fa al port de Borriana, tinc el gust de dir a la vostra senyoria que en el pressupost pròxim figura una quantitat molt respectable, i si aquest port no s'ha iniciat és perquè no s'havia rebut fins ara un resultat satisfactori.

Respecte del port de Borriana, aprovat per una llei especial, hem de suposar que els estudis, els que estan en condicions de po-

der realitzar-se, en quant s'aprove la pròrroga del pressupost, rebrà els suficients per a poder iniciar la seua construcció.

Així com és un dels ports de la regió llevantina en què no s'ha invertit mai ni un sol cèntim, i el seu desenvolupament no serà difícil, s'està en condicions de rebre les exigències i realitzar les obres amb els exigus ingressos i les despeses que suposaven."

La intenció de crear un port a Borriana portava ja anys sent una de les principals reclamacions de la localitat, a causa de la ingent quantitat de taronja que es carregava des de les seues platges en condicions inhumanes, traslladant-la fins als vaixells de vapor mitjançant barcasses.

Joaquín Pérís Fuentes, que arribà a exercir com a alcalde, va ser qui, l'any 1903, aconseguí la concessió per a realitzar un port comercial. "La Gaceta de Madrid", que en aquella època feia les funcions d'una mena de Diari Oficial de l'Estat, arreplega en la seua edició del 26 de març de 1903 la promulgació de la Reial Ordre per la qual s'autoritza la construcció del port,:

"Vista la Reial Ordre de 15 de gener d'enguany, publicada en la Gaceta del dia 21 del mateix mes, per la qual es va concedir amb caràcter provisional a don Joaquín Peris Fuentes l'autorització que havia sol·licitat per a construir un port comercial a les platges de Borriana, d'aquesta província, amb

Sr. Director general de Aduanas.

**MINISTERIO DE AGRICULTURA,
INDUSTRIA, COMERCIO Y OBRAS PÚBLICAS**

REAL ORDEN

Vista la Real orden de 15 de Enero de este año, publicada en la GACETA del 21 del mismo mes, por cuya disposición se otorgó con carácter provisional á Don Joaquín Peris Fuentes la autorización que tenía solicitada para construir un puerto comercial en las playas de Burriana, de esa provincia, con sujeción al proyecto presentado y á las prescripciones de dicha Real orden. Teniendo en cuenta que en cumplimiento de las prescripciones primera y segunda de la expresada Real orden, el peticionario ha presentado en este Ministerio el resguardo correspondiente al depósito realizado en la Caja general de la cantidad de 19.726'81 pesetas, equivalente al 1 por 100 del presupuesto aprobado para la ejecución material de las obras de dicho puerto, y que asimismo ha presentado las *tarifas* reformadas y aclaradas, con sujeción á las condiciones impuestas en la citada disposición:

Vistas dichas nuevas tarifas, así como el reglamento presentado para la explotación del expresado puerto. De acuerdo con lo propuesto por la Dirección general de Obras Públicas;

S. M. el Rey (Q. D. G.) ha tenido á bien disponer:

1.º Que se otorgue definitivamente á D. Joaquín Peris Fuentes la autorización solicitada para construir en las playas de Burriana, de esa provincia, un puerto comercial de uso público, con sujeción al proyecto aprobado y á las condiciones impuestas en la Real orden de 15 de Enero de este año, publicada en la GACETA de 21 del mismo mes.

2.º Que se aprueben con carácter provisional las nuevas tarifas presentadas por el concesionario.

3.º Que se acepte en principio el reglamento que asimismo ha presentado para la explotación del puerto, el cual deberá oportunamente ser informado para fijar el que en definitiva deba aprobarse.

4.º Que la presente disposición se publique en la GACETA DE MADRID para los efectos de los plazos á que se refiere la citada Real orden de 15 de Enero último.

Lo que de la propia Real orden digo á V. S. para su conocimiento y efectos consiguientes, enviándole adjunto un ejemplar de las *tarifas* y del reglamento citados, y para que se sirva trasladar la presente al Ingeniero Jefe de Obras públicas de la provincia y al interesado. Dios guarde á V. S. muchos años, Madrid 21 de Marzo de 1903.

VADILLO

Sr. Gobernador civil de la provincia de Castellón.

(Dirección)

Núm. 140

fondos, se h

ción se expre

embocadura

1.º Se ha

que lleva

agua á 700 m

laire que

Situación

2.º La bo

ntada de r

co, se ha lev

tada de roj

0 m. próxim

del faro de A

torre de Sec

lar de Palm

La luz de

ca por un

nivel del mar

Su alcan

Situación

por 4º 1' 17"

3.º Las d

rognales, un

con luz verde

minosa únic

3 m. de ag

La luz de

tico lenticul

nar: tiene u

Su alcan

Situación

7º 10' 50" N

4.º La bo

con luz ver

de su antigu

que tiene 1,6

Situación

7º 4' E.

Cuaderno

Carta nú

Supresión

(Avis

Núm. 141

uerto de r

ha volado, q

ca, la valiza

R. que indica

nido.

Carta nú

El Directo

GR

En cuanto

os planos, ca

subjecció al projecte presentat i a les prescripcions d'aquesta Reial Ordre.

Tenint en compte que, en compliment de les prescripcions primera i segona de l'expressada Reial Ordre, el peticionari ha presentat en aquest Ministeri el rebut corresponent al depòsit realitzat en la Caixa General per la quantitat de 19.726,81 pessetes, equivalent a l'1 per 100 del pressupost aprovat per a l'execució material de les obres d'aquest port, i que així mateix ha presentat les tarifes reformades i aclarides, amb subjecció a les condicions imposades en la disposició esmentada;

Vistes aquestes noves tarifes, així com el reglament presentat per a l'explotació de l'esmentat port;

D'acord amb el que proposa la Direcció General d'Obres Públiques;

S. M. el Rei (Q. D. G.) ha tingut a bé disposar:

1r. Que s'atorgue definitivament a don Joaquín Peris Fuentes l'autorització sol·licitada per a construir a les platges de Burriana, d'aquesta província, un port comercial d'ús públic, amb subjecció al projecte aprovat i a les condicions imposades en la Reial Ordre de 15 de gener d'enguany, publicada en la Gaceta del 21 del mateix mes.

2n. Que s'aproven amb caràcter provisional les noves tarifes presentades pel concessionari.

3r. Que s'accepte en principi el reglament

que així mateix ha presentat per a l'explotació del port, del qual haurà de ser informat oportunament per a fixar el que, en definitiva, haja d'aprovar-se.

4t. Que la present disposició es publique en la Gasetta de Madrid als efectes dels terminis als quals es refereix la citada Reial Ordre de 15 de gener passat.

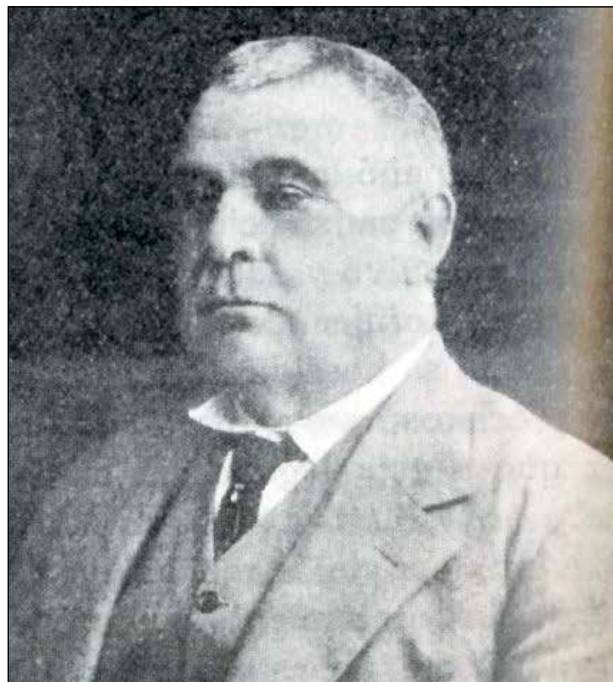
Allò que, per pròpia Reial Ordre, comunique a V. S. per al seu coneixement i efectes conseqüents, enviant-li adjunt un exemplar de les tarifes i del reglament esmentsats, i perquè tinga a bé traslladar la present a l'Enginyer Cap d'Obres Públiques de la província i a l'interessat.

Déu guarde a V. S. molts anys.

Madrid, 21 de març de 1903."

Mes tard, l'any 1908, va ser declarat d'interés general pero tot i això, passaven els anys i el projecte continuava sense vore la llum, malgrat les reiterades intencions manifestades per este empresari de dur a terme l'obra.

Peris va arribar a invertir una quantitat considerable en el desenvolupament del projecte i fins i tot va encarregar la realització dels plànols, així com els del ferrocarril que havia de transportar les pedres des de la pedrera, cosa que demostra el seu interès per l'obra, tot i que per diverses circumstàncies no arribara a dur-la a terme. Davant la paràlisi del projecte, l'Ajuntament de Borriana arribà a un acord amb Joaquín Pérís perquè li

Joaquín Peris Fuentes

cedira la concessió, fet que es consuma el 28 de maig de 1917, segons arreplega en el seu llibre Joaquín Fandos:

"Es llig l'escriptura per la qual don Joaquín Peris traspassa a favor de l'Ajuntament la concessió que li va ser atorgada pel Ministeri d'Agricultura en les Reials Ordres de 15 de gener i 23 de març de 1903, amb tots els drets i obligacions, així com l'autorització per a explotar com a pedrera la muntanya de Sant Sebastià de la Vilavella, així com també el projecte de ferrocarril auxiliar; el preu de cessió és de 125.000 pessetes."

Gaceta de Madrid.-Núm. 139

de Enero de 1903 se le otorgó provisionalmente la concesión para construir en la playa de Burriana un puerto comercial de uso público, concesión que fué otorgada definitivamente en 21 de Marzo del citado año, inserta en la GACETA DE MADRID de 26 de igual mes;

2.º Que posee un proyecto de ferrocarril auxiliar para la construcción del puerto, destinado al transporte de la piedra desde la cantera de la montaña de San Sebastián de Villavieja al punto de emplazamiento del puerto, declarado de interés general por ley de 9 de Junio de 1908;

3.º Que renuncia a favor del Estado dicha concesión, con todos los derechos anejos a la misma, haciendo entrega del proyecto del puerto ya aprobado y del proyecto del ferrocarril auxiliar, en bien de la utilidad pública y de su rápida construcción, necesidad urgente de la comarca;

Considerando: 1.º Que la conveniencia de que el Estado pueda encargarse directamente de cuanto se relaciona con la ejecución de las obras del puerto de Burriana, aconseja se pongan, desde luego, en práctica los medios conducentes a tal fin, para los que sería un obstáculo la existencia de una concesión, sin que el concesionario se encuentre, al parecer, en condiciones de ejecutar las obras correspondientes; y

las
vi-
ente

fará
un-
z el
es-

jan-
dad.
tulo

que-
n el
de

obli-
ble-
de
de

o de
an-
dad
arar
antes
ene-

cada
digo

o, el
s de
bras
as-
antes.
l Di-

pro-

cientes; y

2.º Que de los informes emitidos no se deducen, de una manera clara, las razones que hayan motivado la larga paralización del asunto, ni las responsabilidades que pudieran deducirse de la circunstancia de no haber sido ejecutadas las obras, ni empleados para ello los medios necesarios, respecto a la concesión del ferrocarril, ya que de ésta dependía el comienzo de las obras del puerto.

S. M. el Rey (q. D. g.), conformándose con lo propuesto por esta Dirección general, ha tenido a bien disponer se considere anulada la concesión hecha a D. Joaquín Peris Fuentes, por Real orden de 15 de Enero de 1903 para construir un puerto en la playa de Burriana, provincia de Castellón, y que se instruya expediente para depurar y declarar cuál sea el verdadero estado legal de dicha concesión en el momento presente, así como para fijar las consecuencias que hayan de derivarse de tal declaración y resolver en lo relativo a la fianza depositada.

Lo que de Real orden comunicada por el Excmo. Sr. Ministro de Fomento, digo a V. S. para su conocimiento, el de la Jefatura de Obras públicas de esa provincia y el del interesado, y a los efectos correspondientes. Dios guarde a V. S. muchos años. Madrid, 26 de Abril de 1907.—El Director general, C. Castañ.

Señor Gobernador civil de la provincia de Castellón.

Gaceta de Madrid, 18/5/1920

Sense posar en dubte que efectivament es produïra eixa cessió, inclos el pagament de les 125.000 pesetes, la veritat és que aquesta no es fa oficial fins quasi tres anys després i en uns termes prou diferents als exposats, per la qual cosa sí que es pot suposar que en aquella època, i en exercici del seu càrrec de

diputat, Chicharro treballara intensament perquè fora el Ministeri qui s'encarregara de la construcció del port. Este interès per posar en marxa aquesta infraestructura és on totes les ressenyes coincideixen i, amb tota seguretat, va ser un dels punts en què va lluitar amb més energia.

Com comentàvem, no és en aquell acord amb l'Ajuntament on queda alliberada la concessió, sinó en l'any 1920 on es produeix la renúncia oficial, que no es fa a favor de l'Ajuntament, com se suposava que s'havia acordat, sinó al Ministeri, tal com apareix en La Gaceta de Madrid del 18 de maig d'eixe mateix any:

Joaquín Peris Fuentes manifesta:

1r Que per Reial Ordre de 15 de gener de 1903 li va ser atorgada provisionalment la concessió per a construir a la platja de Borriana un port comercial d'ús públic, concessió que va ser atorgada definitivament el 21 de març del mateix any, i inserida en la Gaceta de Madrid del dia 26 del mateix mes;

2n Que posseeix un projecte de ferrocarril auxiliar per a la construcció del port, destinat al transport de la pedra des de la pedrera de la muntanya de Sant Sebastià de la Vilavella fins al punt d'emplaçament del port, declarat d'interés general per Llei de 9 de juny de 1908;

3r Que renuncia a favor de l'Estat la concessió, amb tots els drets annexos a la mateixa, fent lliurament del projecte del port ja aprovat i del projecte del ferrocarril auxiliar, en benefici de la utilitat pública i de la seua ràpida construcció.

Considerant:

1r Que la conveniència que l'Estat puga encarregar-se directament de tot allò relacionat amb l'execució de les obres del port

de Borriana aconsella que es posen, des de ja, en pràctica els mitjans conduents a eixe fi, per als quals seria un obstacle l'existència d'una concessió, sense que el concessionari es trobe, pel que sembla, en condicions d'executar les obres corresponents; i

2n Que dels informes emesos no es dedueixen, d'una manera clara, les raons que hagen motivat la llarga paralització de l'assumpte, ni les responsabilitats que pogueren induir-se de la circumstància de no haver sigut executades les obres ni emprats per a això els mitjans necessaris, respecte a la concessió del ferrocarril, ja que d'aquesta depenia el començament de les obres del port.

S. M. el Rei (q. D. g.), conformant-se amb el que ha sigut proposat per esta Direcció General, ha tingut a bé disposar que es considere anul·lada la concessió feta a don Joaquín Peris Fuentes per Reial Ordre de 15 de gener de 1903 per a construir un port a la platja de Borriana, província de Castelló, i que s'instruísca expedient per a depurar i aclarir quin és el vertader estat legal d'esta concessió en el moment present, així com per a fixar les conseqüències que hagen de derivar-se d'esta declaració i resoldre allò relatiu a la fiança dipositada.

El que, per Reial Ordre, comunica l'Excm. Sr. Ministre de Foment, dic a V. S. per al seu coneixement, el de la Prefectura d'Obres Públiques d'esta província i el de l'interessat, i als efectes corresponents.

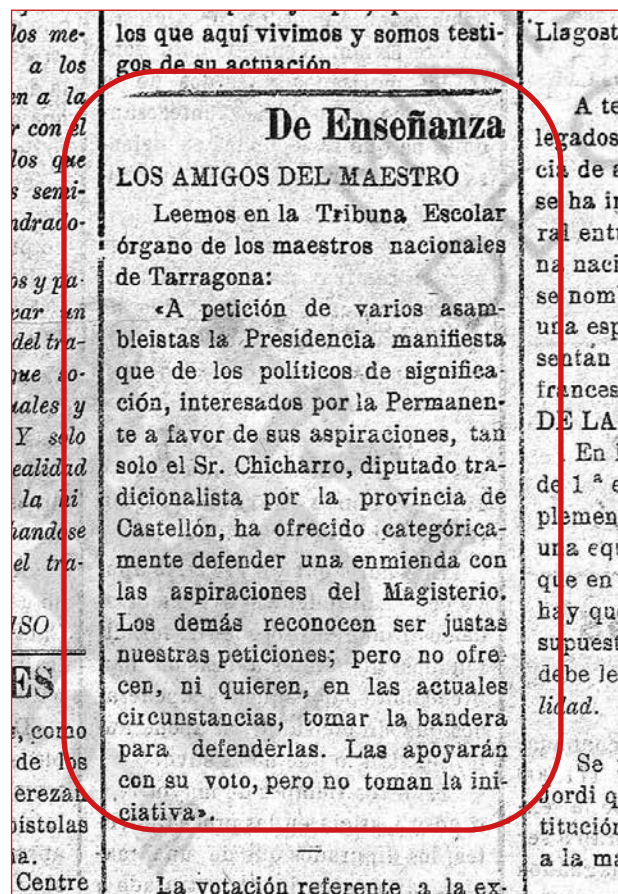
Diario de Valencia - 24/01/1920

Mentres tant Chicharro continua insistint davant del Ministeri perquè es dote de pressupost el futur port de Borriana, davant la impossibilitat de fer-se càrrec de la seua construcció per part de l'Ajuntament o d'alguna empresa. Però això no fa que deixi de treballar per la resta del seu districte, aconseguint millores significatives com les que detalla el "Diario de Valencia" al gener de 1920.

"La llabor del Sr. Chicharro"

Gràcies a les gestions del diputat a Corts per Nules, el nostre estimat amic don Jaime Chicharro, s'ha aconseguit:

Que es gire una partida de 5.000 pesse-

El norte: periódico tradicionalista 31/01/1920

tes per a la reparació dels quilòmetres 398 al 408 de la carretera de Madrid a Castelló (districte de Nules).

Que es gire l'import total del pressupost per a la presa de dades del projecte reformat del primer tram de la carretera d'Onda a Caudiel.

Que en breu s'envie més diners per a la

carretera de Bellaguarda a Artana.

La nostra enhorabona al senyor Chicharro i al districte de Nules, que ha trobat un diputat que es preocupa i treballa pels seus interessos."

Però, a més de treballar pel seu districte, també demostra una enorme capacitat de treball, defensant totes aquelles causes que considera justes, com en el cas que recull El Norte, on defensa en solitari i contra tots una millora per a les aspiracions del Magisteri, un tema que seria recurrent al llarg de la seua carrera:

D'Ensenyament

ELS AMICS DEL MESTRE

Llegim en la Tribuna Escolar, òrgan dels mestres nacionals de Tarragona:

«A petició de diversos assembleistes, la Presidència manifesta que, dels polítics amb significació, interessats per la Permanent a favor de les seues aspiracions, tan sols el Sr. Chicharro, diputat tradicionalista per la província de Castelló, ha ofert categòricament defensar una esmena amb les aspiracions del Magisteri.

Els altres reconeixen que són justes les nostres peticions; però no ofereixen, ni volen, en les actuals circumstàncies, prendre la bandera per a defensar-les. Les recolzaran amb el seu vot, però no prenen la iniciativa.»

Després de poc més d'un any de legisla-

Diario de Valencia 6/11/1920

tura, el 2 de desembre de 1920 es dissolgueren les Corts, sense haver aconseguit encara que el projecte del port per part del Ministeri fora una realitat, tot i que ja s'havia recorregut un camí important, en haver aconseguit revertir una concessió que portava molts anys parada i no mostrava un horitzó clar a curt o mitjà termini.

El primer pas estava donat, però hauria d'aconseguir vèncer en unes noves eleccions per culminar amb èxit la seua iniciativa.

SEGONA LEGISLATURA

Chicharro afronta aquestes eleccions de 1920 amb unes perspectives molt millors que les anteriors, ja que ja és un personatge conegut i ha demostrat la seua capacitat a l'hora de defensar els interessos del seu districte. En aquesta ocasió es presenta com a "catòlic-monàrquic", dins de la corrent "ciervista". En el Diario de Valencia del 6 de novembre de 1920 es publiquen les candidatures:

"Les eleccions a la província de Castelló

La lluita electoral es presenta molt agitada. Aquests són els candidats per districte: Morella:

Don Luis Monteil (ciervista)

Marqués de Fuentelsol (datista)

Vinaròs:

Sáiz de Carlos (garciaprietista)

Senyor Melis (ciervista)

Alcoi:

Sánchez Ocaña (datista)

Un ciervista encara no designat

Nules:

Jaime Chicharro (catòlic-monàrquic)

Marqués de Floridablanca (datista)

Senyor Boet (lliberal)

Sogorb:

Navarro Reverter (lliberal)

Arizmendi (maurista)

Llucena:

Senyor Cantos (lliberal)

Don Ignacio Villalonga (regionalista)

Castelló capital:

Senyor Gasset (republicà)

Chicharro triomfa de manera aclaparadora amb 5.742 vots dels 11.505 emesos, iniciant una legislatura clau per al desenvolupament del port, logrant que quedara consignat el pressupost per a aquest i la Reial Ordre que promulgava la seua construcció, i el cost del qual que ascendia a 8.532.212,90 pessetes.

Aquesta Reial Ordre es va emetre el 18 de desembre de 1921 i, com és d'esperar, la notícia es va rebre a Borriana amb gran entusiasme.

Chicharro, fent seves les aspiracions de Borriana, va aconseguir, en el temps que va ser diputat, entre 1919 i 1923, desencallar un projecte que portava vint anys paralitzat i la realització del qual semblava més una quimera que una possibilitat real. Era ben difícil que un govern assumira la construcció d'una infraestructura d'aquesta magnitud quan ja n'hi havia una en funcionament a Castelló, a penes vint quilòmetres de distància, i d'altra banda, era també molt complicat que una iniciativa privada la duguera a terme, vist el cost que suposava la seua construcció.

Aquesta és, sens dubte, la gran aportació d'aquest singular polític: un port que va

va ser insuficient per a contindre els milers i milers de borrianencs que desitjaven escoltar la eloqüent paraula del seu diputat, i obertes les portes, la majoria va quedar a l'exterior, omplint completament els carrers immediats.

Es calcula que passaren de dotze mil els manifestants.

El senyor Chicharro va pronunciar un discurs que va durar hora i mitja.

En ell va exposar tot el calvari que va de passar a Madrid fins a aconseguir la gran millora que Borriana anhelava. Va detallar tots els tràmits que va seguir. Va insistir en la campanya sorda, tenaç i criminal que van fer contra el port els polítics que més obligació tenien de donar-li suport, i que va estar a punt de fer fracassar el projecte. Va explicar amb tota claredat les obres a realitzar i la forma en què s'ha d'aplicar la quantitat pressupostada.

El públic interrompia constantment amb aplaudiments i víctors al senyor Chicharro, sobretot quan, amb llàgrimes als ulls i amb intensa emoció, al·ludia a les crítiques de què havia sigut objecte quan, per culpes alienes, no podia la realitat avançar tant com el seu desig.

Entre una ovació eixordadora va anunciar que dijous començaran les obres del ferrocarril, i que no acabaran fins que el districte de Nules tinga ja un port propi per on exportar la seua riquesa.

Va ser el final un moment de veritable bo-

geria popular. Per fi el senyor Chicharro va poder eixir del local i es va unir als representants de les forces vives, organitzant-se una imponent manifestació.

El senyor Chicharro va ser obsequiat amb un delicat dinar al domicili de l'alcalde senyor Peris, mentre la música interpretava al carrer selectes composicions.

A les sis i mitja de la vesprada va eixir amb el seu automòbil cap a Castelló, i amb motiu de la seua partida es repetiren en manifestacions les explosions d'entusiasme.

Chicharro va continuar recollint homenatges i reconeixements, com el de la Societat Filharmònica, que al març d'aquell mateix any, i mitjançant l'obsequi d'un "Valuós pergamí", el va nomenar Soci d'Honor en reconeixement a l'interés demostrat per Borriana.

Tanmateix, i encara que tot feia pensar que les obres començarien de manera immediata, hauria de passar quasi un any fins que es promulgara un nou Reial Decret que donara inici oficial a les obres, amb la subhasta corresponent. Aquest decret fou publicat en la Gaceta de Madrid el 17 de setembre de 1922, i ja hi es destinaven partides pressupostàries per als quatre pròxims exercicis:

"REIAL DECRET

D'acord amb el meu Consell de Ministres, i a proposta del de Foment,

He vingut a decretar el següent:

Madrid, 13 de Septiembre de 1922.

SEÑOR:
A L. R. P. de V. M.,
MANUEL DE ARGÜELLES

REAL DECRETO

De acuerdo con Mi Consejo de Ministros, y a propuesta del de Fomento,

Vengo en decretar lo siguiente:

Artículo 1.º Se autoriza al Ministro de Fomento para llevar a cabo la subasta de las obras de construcción del dique-muelle de Levante y transversal del puerto de Burriana, así como también las de explanación y construcción de obras de fábrica del ferrocarril auxiliar de las canteras de San Sebastián de Villavieja al citado puerto, cuyos presupuestos de contrata importan en total dos millones seiscientos sesenta y siete mil cuatrocientas catorce pesetas con cuarenta y un céntimos (2.767.414,41).

Artículo 2.º Se aprueba el pliego

22

1121

de condiciones económicas que ha de regir en la subasta y la distribución de anualidades en que se divide el presupuesto de dichas obras, en la forma siguiente:

En el ejercicio económico 1922-23. quinientas cincuenta mil pesetas (550.000).

En los ejercicios económicos 1923-24 y 1924-25, a un millón (1.000.000) de pesetas cada uno, y en el de 1925-26, doscientas diez y siete mil cuatrocientas catorce pesetas cuarenta y un céntimos (217.414,41).

Dado en San Sebastián a trece de Septiembre de mil novecientos veintidós.

ALFONSO

El Ministro de Fomento,
MANUEL DE ARGÜELLES.

MINISTERIO DE GRACIA Y JUSTICIA

Gaceta de Madrid 17/9/1922

Article 1r

S'autoritza el Ministre de Foment per a dur a terme la subhasta de les obres de construcció del dic-moll de Llevant i transversal del port de Borriana, així com també les d'explanació i construcció d'obres de fàbrica del ferrocarril auxiliar des de les pedres de Sant Sebastià de la Vilavella fins al citat port, els pressupostos de contractació dels quals ascendeixen en total a dos milions set-cents seixanta-set mil quatre-cents catorze pessetes amb quaranta-un cèntims (2.767.414,41 pessetes).

Article 2n

S'aprova el plec de condicions econòmiques que ha de regir en la subhasta i la distribució d'anualitats en què es divideix el pressupost d'eixes obres, en la forma següent:

En l'exercici econòmic 1922-23:

550.000 pessetes

En els exercicis 1923-24 i 1924-25:

1.000.000 pessetes cadascun

En l'exercici econòmic 1925-26:

217.414,41 pessetes

Sant Sebastià a 13 de setembre de 1922

EXPOSICION

SEÑOR: Por Real orden de 18 de Diciembre de 1921 fué aprobado el proyecto del ferrocarril auxiliar de las canteras de San Sebastián de Villavieja al puerto de Burriana, como necesario para ejecutar el citado puerto, y se dispuso que se hicieran por contrata, previa licitación en pública subasta, las explanaciones, obras de fábrica, estaciones, casillas de guarda, obras accesorias de paso a nivel, variaciones de caminos, cruces, etc., y el acopio de balasto para la vía; que se adquirieran por concurso los materiales de carriles, bridas, traviesas, aparatos de la vía, etc., y el material móvil y de tracción, y que se realizara por administración el asiento de la vía.

Por la misma Real orden fué aprobado el proyecto del puerto de Burriana por su presupuesto de contrata de 6.532.221,90 pesetas.

Por Real decreto de 3 de Febrero de 1922 se autorizó la adquisición, por concurso, del material fijo y móvil.

Por Real orden fecha 6 del mismo mes, fué autorizada la Dirección general de Obras públicas para el anuncio y realización del correspondiente concurso, y por este sistema fueron adjudicados el suministro de tornillos de brida con arandelas y de tirafondos, así como el de barras, carriles y placas de asiento.

En cumplimiento de lo dispuesto en la citada Real orden de 18 de Diciembre de 1921, el Ingeniero Jefe de Obras públicas de la provincia de Castellón remitió con fecha 12 de Julio del pasado año los proyectos correspondientes a los restantes concursos para la adjudicación del material fijo y móvil, y de lo presupuesto para el asiento de la vía del ferrocarril auxiliar, que se halla en construcción por contrata.

El Consejo de Obras públicas opinó debía aprobarse el presupuesto por administración para el asiento de la vía, autorizarse la adquisición directa de determinados elementos y aprobarse también varios proyectos de concursos. El presupuesto primeramente citado obtuvo la aprobación por Real orden de 15 de Diciembre de 1924.

El Consejo de Estado, en su Comisión permanente, deja a la apreciación del Gobierno, en cuanto a la razón de urgencia, si existe motivo que permita la solución propuesta por el de Obras públicas.

Teniendo en cuenta que de no adquirirse con toda urgencia el material de que se trata, sería causa de despido del personal obrero, por estar terminadas las obras; que para la ad-

quisición del material usado que se trata de autorizar sería muy difícil fijar con exactitud las condiciones en los pliegos correspondientes, y teniendo también presente el favorable dictamen del Consejo de Obras públicas y la facultad que reconoce el de Estado tiene el Gobierno para apreciar alguna circunstancia que permita resolver de conformidad con la propuesta del expresado Consejo de Obras públicas, el Jefe del Gobierno, que suscribe, tiene el honor de someter a la aprobación de V. M. el adjunto proyecto de Decreto.

Madrid, 5 de Febrero de 1925.

SEÑOR:

A L. R. P. de V. M.,

MIGUEL PRIMO DE RIVERA Y ORBANEJA.

REAL DECRETO

A propuesta del Jefe del Gobierno, Presidente del Directorio Militar, y de acuerdo con el mismo,

Vengo en decretar lo siguiente:

Artículo 1.º Se autoriza al Ministerio de Fomento para ejecutar por administración el asiento de la vía del ferrocarril auxiliar en construcción de las canteras de San Sebastián de Villavieja al puerto de Burriana, redactado por el Ingeniero encargado de la inspección de las obras, D. Luis Oliveros, en 28 de Junio próximo pasado, por su importe de ciento doce mil seiscientos ochenta y siete pesetas cuarenta y cinco céntimos (112.687,45).

Artículo 2.º Se autoriza, en virtud de lo dispuesto en el párrafo tercero del artículo 55 de la vigente ley de Contabilidad, la adquisición directa de la partida de traviesas, objeto del primero de los concursos propuestos, cuyo importe asciende a ciento dos mil cuatrocientas treinta y dos pesetas cincuenta céntimos (102.432,50), así como de una de las locomotoras pequeñas incluidas en el sexto de los concursos, cuyo valor se calcula en treinta mil (30.000) pesetas, y de 20 de los vagones incluidos en el séptimo concurso, cuyo importe asciende a ciento diez y ocho mil ciento cuarenta (118.140) pesetas, de los cuales, 12 de cajón con freno de husillo y basculación lateral y ocho plataformas de basculación lateral.

Artículo 3.º Se aprueban el segundo, tercero, cuarto, quinto, sexto, séptimo y octavo de los proyectos de concursos propuestos por el antes citado Ingeniero encargado en su Memoria de 28 de Junio último, así como los pliegos de condiciones facultativas y de condiciones particulares y económicas correspondientes, sin más modificación que la de deslazar de los

concursos sexto y séptimo el material cuya adquisición directa se propone en la anterior conclusión, debiendo celebrarse estos concursos con la mayor urgencia.

Dado en Palacio a siete de Febrero de mil novecientos veinticinco.

ALFONSO

El Presidente del Directorio Militar,
MIGUEL PRIMO DE RIVERA Y ORBANEJA.

EXPOSICION

SEÑOR: La Jefatura de Obras públicas de la provincia de Santander ha remitido el expediente relativo a las obras de reparación de la draga "Cantabria", formulada por la Junta de Obras del puerto de aquella capital.

La obra de que se trata es de carácter urgente, por ser necesaria la draga para continuar la extracción de los productos desprendidos en el canal de navegación por efectos de los temporales.

Aprobado por Real orden de 11 de Diciembre último, de acuerdo con el Consejo de Obras públicas, el presupuesto de dicha reparación por su importe de noventa y siete mil seiscientos veintinueve pesetas cuarenta y dos céntimos (97.629,42); y establecido en el artículo 55 de la ley de Contabilidad que quedan exceptuados de las solemnidades de subasta o concurso, y podrán ser concertados directamente por la Administración (en este caso representada por la Junta de Obras del puerto) los contratos de reconocida urgencia que por circunstancias imprevistas demandaren un pronto servicio que no dé lugar a los trámites de las subastas, el Consejo de Estado estima aplicable tal disposición al caso actual, y de acuerdo con este criterio, el Jefe del Gobierno que suscribe tiene el honor de someter a la aprobación de V. M. el adjunto proyecto de Decreto.

Madrid, 7 de Febrero de 1925.

SEÑOR

A L. R. P. de V. M.,

MIGUEL PRIMO DE RIVERA Y ORBANEJA.

REAL DECRETO

A propuesta del Jefe del Gobierno, Presidente del Directorio Militar, y de acuerdo con el mismo,

Vengo en decretar lo siguiente:
Artículo único. Se exime del sistema de subasta a las obras de reparación de la draga "Cantabria", del puerto de Santander, y se auto-

Les obres del port continuaren rebent les corresponents partides que poden trobar-se en successives publicacions de la Gaceta de Madrid, com el Reial decret que autoritza el Ministre a dur a terme la subhasta de les obres de construcció del dic-moll de Llevant i del moll transversal del port, així com les infraestructures d'explanació i construcció d'obres de fàbrica del ferrocarril auxiliar des de les pedreres de Sant Sebastià de la Vilavella fins al citat port.

"EXPOSICIÓ

SENYOR: Per Reial ordre de 18 de desembre de 1921 fou aprovat el projecte del ferrocarril auxiliar de les pedreres de Sant Sebastià de la Vilavella al port de Borriana, com a necessari per a executar el port, i es disposà que es feren per contracta, prèvia licitació en pública subhasta, les explanacions, obres de fàbrica, estacions, casetes de guarda, obres accessòries de pas a nivell, desviacions de camins, encreuaments, etc., i l'acopi de balast per a la via; que s'adquiriren per concurs els materials de carrils, brides, travesses, aparells de via, etc., i el material mòbil i de tracció, i que es realitzara per administració l'assentament de la via.

Per la mateixa Reial ordre fou aprovat el projecte del port de Borriana amb un pressupost de contracta de 8.532.212,90 pessetes.

Per Reial decret de 3 de febrer de 1922 s'autoritza l'adquisició, per concurs, del material fix i mòbil.

Per Reial ordre de data 6 del mateix mes, fou autoritzada la Direcció General d'Obres Públiques per a l'anunci i realització del corresponent concurs, i per aquest sistema foren adjudicats el subministrament de cargols de brida amb volandera i de tirafons, així com el de barres, carrils i plaques d'assentament.

En compliment del que disposava la citada Reial ordre de 18 de desembre de 1921, l'Enginyer en Cap d'Obres Públiques de la província de Castelló va remetre en data 12 de juliol de l'any passat els projectes corresponents als restants concursos per a l'adjudicació del material fix i mòbil, i del pressupostat per a l'assentament de la via del ferrocarril auxiliar, que es troba en construcció per contracta.

El Consell d'Obres Públiques opinà que s'havia d'aprovar el pressupost per administració per a l'assentament de la via, autoritzar l'adquisició directa de determinats elements i aprovar també diversos projectes de concursos. El pressupost esmentat obtingué l'aprovació per Reial ordre de 15 de desembre de 1924.

El Consell d'Estat, en la seua Comissió Permanent, deixa a l'apreciació del Govern, pel que fa a la raó d'urgència, si hi ha motiu que permeta la solució proposada per Obres Públiques.

Tenint en compte que, si no s'adquireix amb tota urgència el material en qüestió,

això provocaria l'acomiadament del personal obrer per estar acabades les obres; que per a l'adquisició del material usat que es pretén autoritzar seria molt difícil fixar amb exactitud les condicions en els plecs corresponents; i tenint també present el dictamen favorable del Consell d'Obres Públiques i la facultat que reconeix el d'Estat, el Govern té la capacitat d'apreciar alguna circumstància que permeti resoldre de conformitat amb la proposta d'aquest Consell d'Obres Públiques. El Cap del Govern, que subscriu, té l'honor de sotmetre a l'aprovació de V. M. el projecte de decret adjunt.

Madrid, 5 de febrer de 1925.

Miguel Primo de Rivera y Orbaneja

REIAL DECRET

A proposta del Cap del Govern, President del Directori Militar, i d'acord amb ell,

He vingut a decretar el següent:

Article 1r

S'autoritza el Ministeri de Foment per a executar per administració l'assentament de la via del ferrocarril auxiliar en construcció des de les pedreres de Sant Sebastià de la Vilavella al port de Borriana, redactat per l'Enginyer encarregat de la inspecció de les obres, D. Luis Oliveros, en data 28 de juny passat, per un import de 112.687,45 pessetes.

Article 2n

S'autoritza, en virtut del que disposa el tercer paràgraf de l'article 58 de la vigent Llei de Comptabilitat, l'adquisició directa de

la partida de travesses, objecte del primer dels concursos proposats, per un import de 102.432,50 pessetes, així com d'una de les locomotores menudes incloses en el sisé dels concursos, valorada en 30.000 pessetes, i de 20 dels vagons inclosos en el seté concurs, per un import de 118.140 pessetes, dels quals 12 de calaix amb fre de cargol i basculació lateral, i 8 plataformes de basculació lateral.

Article 3r

S'aproven el segon, tercer, quart, quint, sisé, seté i huité dels projectes de concursos proposats per l'esmentat Enginyer en la seua Memòria de 28 de juny passat, així com els plecs de condicions facultatives i de condicions particulars i econòmiques corresponents, amb l'única modificació de desglossar dels concursos sisé i seté el material l'adquisició directa del qual es proposa en la conclusió anterior, i han de celebrar-se aquests concursos amb la màxima urgència.

Donat en Palau a set de febrer de mil nou-cents vint-i-cinc.

El projecte del port, com veiem, pren impuls, però fins a arribar a això, Chicharro va saber guanyar-se l'amistat dels polítics que tenien aquesta obra en les seues mans. En aquest sentit, va aconseguir que l'Ajuntament de Borriana atorgara el títol de fills adoptius a Juan de la Cierva, José Maestre i Perea, en agraïment al seu suport. Els títols foren lliurats pel mateix alcalde, que va viat-

jar fins a Madrid acompanyat de Chicharro:

L'alcalde de Borriana, acompanyat del diputat pel districte, el senyor Chicharro, ha viatjat a la cort per fer entrega als senyors don Juan de la Cierva, don José Maestre i senyor Perea dels respectius títols de fills adoptius de la ciutat, per la seua intervenció a favor de la construcció del port de Borriana.

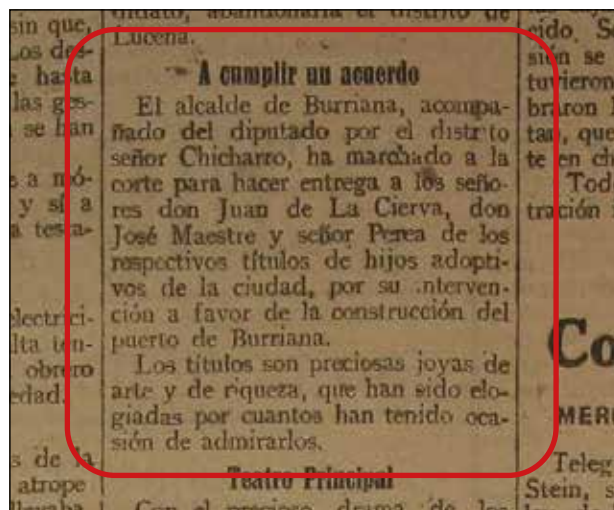
Els títols són joies precioses d'art i de riquesa, que han sigut elogiades per tots aquells que han tingut ocasió d'admirar-les.

Malgrat l'encomiable tasca realitzada, Chicharro no va poder revalidar la seua acta de diputat en les eleccions celebrades el 3 de maig de 1923. Aquestes eleccions generals es dugueren a terme durant el regnat d'Alfons XIII i sota el sistema de la Restauració borbònica.

El sistema polític es trobava molt desprestigiats, amb acusacions de caciquisme i frau electoral sistemàtic.

En qualsevol cas, aquestes eleccions no tingueren continuïtat parlamentària efectiva, ja que només cinc mesos després, el general Miguel Primo de Rivera donà un cop d'Estat amb el suport del rei, suspent la Constitució de 1876 i dissolent les Corts.

A la circumscripció de Nules, Faustino Valentín Torrejón va resultar elegit diputat per proclamació, sense necessitat de votació, en ser l'únic candidat encasellat; per tant, no

Diario de Valencia 10/01/1923

hi hagué recompte de vots entre ell i Jaime Chicharro.

El fet que Chicharro no es presentara es va deure a diversos factors. Per una banda, el pretendent Jaime III va dictar una ordre d'abstenció general per a les eleccions de 1923, com a resposta a la corrupció i manipulació del sistema polític d'aquell moment.

Això significà que molts candidats carlistes, Chicharro inclòs, es retiraren o no presentaren candidatura, tot i ser un dels favorits.

Un altre fet, tot i que potser menys rellevant, fou la seua participació en un altercat públic a Borriana, on va agredir un líder obrer i es presentà una denúncia. Com a resultat, la seua presència en la política local es va debilitar notablement.

CHICHARRO SINDICALISTA AGRARI

Paral·lelament a la seua carrera parlamentària, Jaime Chicharro es va bolcar en el sindicalisme agrari catòlic, cosa prou lògica si tenim en compte que era un terratinent amb fortes conviccions religioses. Algunes fonts fins i tot el vinculen amb la fundació del Sindicat Sant Josep de Borriana, encara que això no té sentit, ja que ell va arribar a Castelló quatre anys després de

la seua creació. Tanmateix, és presumible que prompte s'hi incorporara i contribuïra al seu desenvolupament i expansió.

El sindicalisme agrari tradicionalista a la província de Castelló va nèixer com a part d'un moviment més ampli que pretenia oferir una alternativa social i laboral al sindicalisme de classe, especialment el socialista i l'anarquista, molt actius a la zona en aquell moment. El sindicalisme agrari catòlic s'inspirava en la *Rerum Novarum* (encíclica de Lleó XIII, 1891) i va aconseguir una forta implantació a la zona. Bona mostra d'això és que la gran majoria de sindicats agrícoles es creen al voltant d'algun sant patró i porten el seu nom.

La Federació Castellonenca de Sindicats Agrícoles va ser fundada per Jaime Chicharro el 1918, com a part del seu impuls al sindicalisme agrari catòlic a la província. La idea era promoure un model de sindicat agrari que defensara la propietat, la moral cristiana i reforçara la cohesió rural davant el sindicalisme de classe.

La federació agrupava diversos sindicats locals de la província, arribant a comptar, l'any 1929, amb 29 entitats afiliades i més de 6.600 socis.

També va servir com a su-

Publicitat en el "Diario de Castellón"

port polític de Chicharro. Les seues activitats incloïen la creació de cooperatives agrícoles, caixes rurals i mútues d'assegurança. A més, serví com a base per a expandir la seua influència municipal i provincial, fins i tot durant la dictadura de Primo de Rivera.

Mitjançant assemblees, juntes directives regulars i seccions com adobs, consum i fumigació, la Federació va enfortir la seua xarxa agrària i es va professionalitzar.

La Federació no només tenia un component organitzatiu i polític, sinó que també exercia funcions pràctiques: coordinava compres col·lectives d'adobs, establia tarifes amb els jornalers, creava una secció de consum i promovia les exportacions de cítrics, donant suport activament a la sortida a l'exterior de la taronja castellonenca, en coordinació amb la Federació Valenciana per augmentar la capacitat comercial cooperativa.

Malgrat que no va durar massa temps, la Federació Castellonenca va ser clau en l'organització agrària, la modernització cooperativa i la formació d'elits agràries conservadores a Castelló durant la primera meitat del segle XX, deixant una empremta duradora en la defensa dels interessos agraris des d'una perspectiva antimarxista.

La Federació va comptar, a partir de 1925, amb un òrgan propi de difusió: "El Diario de Castellón", fundat per Jaime Chicharro com a mitjà per a continuar lluitant per les seues idees.

Rerum Novarum

Es una encíclica publicada pel Papa Lleó XIII el 15 de maig de 1891, i és considerada el document fundacional de la Doctrina Social de l'Església Catòlica.

Idees principals de Rerum Novarum:

1. Drets dels treballadors:

- *Defensa el dret a un salari just.*
- *Defensa el dret a formar sindicats.*
- *Dret al descans i a condicions dignes de treball.*

2. Propietat privada:

- *Reafirma el dret a la propietat privada, però recorda que té una funció social.*

3. Deures dels empresaris i dels treballadors:

- *L'empresari ha de tractar amb justícia i respecte els seus empleats.*
- *El treballador ha de complir amb responsabilitat les seues tasques.*

4. Rebuig al socialisme radical:

- *Rebutja l'abolició de la propietat privada proposada per algunes corrents socialistes.*
- *Defensa solucions basades en la col·laboració, no en la lluita de classes.*

5. Paper de l'Estat:

- *L'Estat ha d'intervenir per protegir els més febles i garantir la justícia social.*
- *Defensa la subsidiarietat: l'Estat no ha d'ocupar espais que poden ser gestionats per altres institucions, com la família o els sindicats.*

6. Justícia i caritat cristiana:

- *L'encíclica demana la recuperació de valors morals i espirituals en la vida econòmica i social.*
- *Proposa una societat basada en la justícia i la caritat cristiana, no en l'enfrontament.*

EL “DIARIO DE CASTELLÓN”

A mesura que ens endinsem en la vida i els fets de Jaime Chicharro, descobrim una persona incansable, capaç de treballar —i en ocasions lluitar— en diversos fronts. Poc es coneix de la seua tasca com a terratinent, cosa lògica en tractar-se d’una activitat de caràcter més privat, però pel que fa a la seua vida pública, només cal rascar un poc per trobar múltiples referències a les seues activitats, sobretot polítiques.

A més de ser un actiu defensor de la causa carlista, el seu moment culminant va arribar en ser nomenat diputat, però la seua trajectòria no acabaria ahí. Va ser també un destacat impulsor del sindicalisme catòlic agrari, i va abocar les seues energies en el camp de la premsa escrita, tant en la seua joventut a Madrid com durant els anys que va viure a Castelló.

Després d’un primer intent amb la Gaceta de Levante —un periòdic que li va ser arrabassat pels seus opositors polítics als pocs mesos de la seua aparició i que va tindre una vida breu—, l’any 1914 comença a treballar en el naixement d’un nou periòdic que, aquesta vegada sí, tindria una trajectòria molt més duradora, convertint-se en el principal òrgan de difusió escrita de Castelló.

El 15 de maig de 1925 apareix el primer número del Diari de Castelló, un rotatiu que es presenta com a òrgan d’expressió del sindicalisme catòlic agrari, i en el qual es percep clarament la influència de Chicharro en les idees que defensa. Ja en el seu primer editorial deixa definida amb claredat la línia ideològica del periòdic:

“El progrès, alé diví dels pobles lliures, bressola harmoniós el nostre bressol.

Guarnit per l’optimisme, per una ràfega de robusta fe en els destins d’esta terra bella, acull amb anhel els brins de renovació que siguen vàlvula reguladora de les energies i virtuts d’un dels pobles més excelsos d’Espanya.

Ens guia l’amor. L’amor que iguala totes les ànimes en la doctrina predicada pel Màrtir del Gòlgota.

I serem Castelló. El que és i el que serà.

El que és hui, en els vergers esplèndids de la Plana i en les braves i fredes terres del Maestrat, i el que serà demà: àguila de l’art, de l’enginy, de les ciències, de la indústria, de la cultura. Per això, la nostra veu serà la de la veritat.

No pactarem amb cap interès, si abans no està rendit a la justa causa del solar castellonenc.

Pactem amb la nostra consciència, que és pactar amb el deure, tot i saber que això és el mateix que dir que ens germanem amb el sacrifici.

No arribaran fins a nosaltres les baixes passions ni les xicotetes intrigues.

Sobre elles col·loquem la planta fèrria de la nostra meravellós rotativa, i així, esta serà portaveu d'interessos sagrats que ens ennoblixen i ens engrandixen.

Des de Sogorb a Vinaròs, des de Morella fins a la mar, les vibracions de l'ànima sencera dels nostres pobles seran recollides, perquè, amamentades per la justícia amb els esplendors de les nostres màquines —última paraula de l'art d'imprimir—, arriben als Poders Públics que fins fa poc ens tingueren per Ventafocs espanyola.

L'autoritat, assentada sobre les fermes lloses de l'ordre i del bé públic, tindrà en nosaltres un baluard.

La societat, en totes les seues manifestacions de vida agrícola, comercial, industrial i cultural, trobarà ací un portaveu dels seus clams.

I els humils, els desheretats de la fortuna, els obrers, els treballadors, trobaran el

Primera pàgina del primer número del "Diario de Castellón"

Canvi de capçalera del "Diario de Castellón"

suport més enèrgic contra els abusos i les injustícies.

És a dir: raça fidalga dels fidalgos castellonencs que, en dirigir a tots la salutació fraternal de pau, clava els ulls en el Cel amb els fervors de l'Esperança, perquè tot allò que ací fem no siga a l'impuls del mesquí interès, sinó en mèrit per a l'eternitat, la visió de

la qual ha de guiar les nostres plomes, que només s'han de mullar en els purs i encesos afectes de la més ardent religiositat i patriotisme.

I el nostre darrer salut —que, com les postdata de les cartes, és el més cordial— per als nostres companys de la premsa, amb qui desitgem creuar les nostres espases en un torneig inacabable pel bé públic, al qual servirem amb esplendor i amb abnegació."

En un entorn cada vegada més polaritzat socialment i políticament, el nou periòdic responia a la necessitat d'articular un discurs coherent amb els valors tradicionals.

Des dels seus inicis, el diari va adoptar una clara orientació catòlica, tradicionalista i agrarista. Chicharro va saber dotar el periòdic d'un enfocament ideològic sòlid, arrelat en la doctrina social de l'Església i en la defensa del món rural, la propietat privada i la família com a eixos d'organització social. A partir de 1925, el periòdic va passar a estar sota el control del Bisbat de Castelló, cosa que en va reforçar el caràcter confessional i la seua vinculació amb els sectors més conservadors de la societat.

Durant els anys de la Segona República, el Diari de Castelló va mantindre una línia editorial clarament alineada amb El Debate —el gran periòdic catòlic del moment—, i va donar suport activament a la Confederación Española de Derechas Autónomas (CEDA),

una organització política que defensava la restauració d'un ordre social catòlic. Aquesta fermesa ideològica va provocar tensions amb el govern republicà, i el diari va arribar a ser suspès breument l'any 1932 per motius polítics.

La trajectòria del periòdic es va vore interrompuda de manera definitiva amb l'esclat de la Guerra Civil Espanyola. L'any 1936, el Diari de Castelló va ser incautat pels sindicats tipogràfics d'orientació obrera, com va passar amb molts altres mitjans vinculats a la dreta durant els primers mesos del conflicte.

El juny de 1938, les seues instal·lacions foren utilitzades per a posar en marxa un nou rotatiu sota el control del règim franquista: el diari Mediterráneo, impulsat per la FET y de las JONS, hereu material però no ideològic del desaparegut diari catòlic.

Mediterráneo va formar part del grup de "Mitjans de comunicació social de l'Estat", fins que l'any 1984 va passar a mans privades, com la resta de mitjans escrits estatals.

Al llarg de més de deu anys d'existència, el Diari de Castelló no va ser únicament un periòdic, sinó una eina política, un espai d'organització social i un mitjà de formació ideològica. Va representar la veu escrita d'una part significativa de la societat castel·lonenca —els petits i mitjans propietaris rurals, el clergat i els cercles carlistes— en un moment de profunds canvis històrics.

LA UNIÓN PATRIÓTICA I LA FI DE LA SEUA ETAPA A CASTELLÓ

L'any 1924, després del cop d'Estat de Primo de Rivera, es va constituir la Unió Patriòtica com a partit únic del règim. Aquell mateix any, Jaime Chicharro va promoure i posar en marxa la delegació provincial a Castelló, convertint-se ràpidament en cap provincial de l'organització.

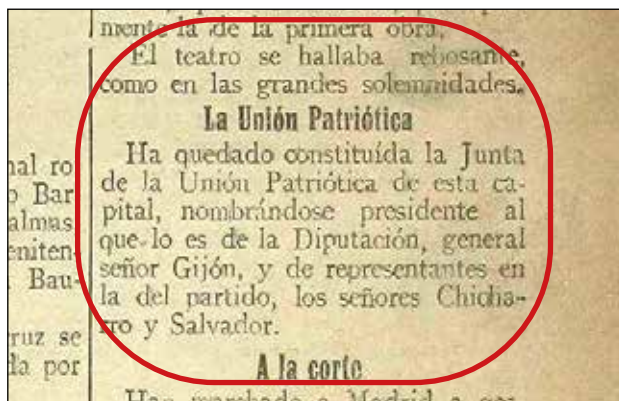
La Unió Patriòtica fou el partit polític oficial del règim de Miguel Primo de Rivera. No era un partit en el sentit tradicional, sinó una organització de suport al règim dictatorial, que pretenia substituir el sistema parlamentari liberal per una estructura més autoritària, nacionalista i centralitzada.

Els principals líders i impulsors de la Unió Patriòtica a Castelló van ser:

- Jaime Chicharro: impulsor principal i primer cap provincial, representant el carlisme tradicionalista i el sindicalisme agrari. Exercí el lideratge fins a la seua dimissió l'any 1925 per conflictes interns.

- Francisco Cazador Carpi: vicepresident del comitè provincial de la UP i president de la Cambra de Comerç, a més vinculat al Somatén.

- Salvador Guinot: també membre destacat, va arribar a ocupar càrrecs en el So-

Diario de Valencia - 20/10/1924

matén i en cercles del sindicalisme agrari.

- Miguel Ginés: president del Sindicat Agrícola Catòlic de Sant Isidre, formà part de la junta organitzadora en representació del món agrari.

- Joaquín Chillida: vicepresident del Cercle Catòlic local i una figura clau dins del comitè provincial.

- Manuel Mingarro: advocat, publicista i productor de taronja, va ser president del Centre de Joventut Tradicionalista en 1910. El 1927 accedí a l'Assemblea Consultiva del règim i entre 1928 i 1930 va presidir la Diputació.

- A més, van participar altres membres de la Diputació provincial, designats pel governador civil (José Gijón i José Huesa), encarregats de coordinar el desplegament organitzatiu des de juny de 1924.

Chicharro imprimí un caràcter marcadament catòlic, tradicionalista i agrarista a

l'estructura local, recolzant-se en seguidors del carlisme. No obstant això, aquest biaix també fou origen de tensions amb sectors més laics o tecnocràtics del règim.

La tensió dins de la Unió Patriòtica local va créixer durant 1925. Els sectors no catòlics van denunciar que Chicharro estructurava l'organització en funció dels seus aliats tradicionalistes.

El maig d'aquell mateix any, Chicharro dimití del seu càrrec com a president provincial en senyal de protesta, i la família Chicharro es traslladà a Madrid, tot i que sembla que el motiu principal fou econòmic més que polític.

Abans de marxar, Chicharro concedeix el 8 de setembre una extensa entrevista al "Diario de Castelló":

"Entre els tarongers fecunds de la nostra excelsa horta, adormida pel murmur del zefir en besar les fulles i envoltada per una plantació de flors boniques i aromàtiques, una casa blanca i airosa guarda amb elegància el típic secret de les seues llegendes..."

Aquella casa hortolana i esvelta que parla de noblesa i d'espases vibrants, que conté amors filials tendres i lluites grotesques i heroiques, té un tauler que ens retorna a les èpoques de la nostra història pàtria, i eixa casa, d'il·lustre llinatge i nissaga neta, és el lluitador infatigable i afectuós que donà al nostre poble dies de grata rememoració i

germinà en la seua ment la idea de posar en pràctica el que fins aleshores fou un mite.

La blanca i típica alqueria és "La Salamantina" i el cavaller el nostre exdiputat i respectable amic don Jaime Chicharro i Sánchez-Guio.

Entrem a la preciosa finca i la nostra mirada topeta amb un marc d'amor i de pura que encanta en el fèrtil entorn.

El nostre estimat amic, envoltat dels seus fills i d'altres xiquets de les alqueries properes, conversava amb ells amb el mateix afecte i besava els capets bojots d'eixe grup de menudets que, en veure'ns, corren esvalotats i ens envolten, i en la propera arbreda, don Jaime avança cap a nosaltres i ens allarga la seua mà noble i vigorosa, mà d'apòstol que un dia alçà al cel per demanar el suport diví en la seua grandiosa obra de regeneració d'un poble.

Després de la invitació del nostre amic oferint-nos la seua proverbial hospitalitat i galanteria, ens asseiem i li preguem que ens done alguns detalls respecte a la seua gestió política.

Iniciem la conversa...

—La idea del port?

—Com a terratinent de Borriana i la seua comarca, vaig poder apreciar els clams existents respecte a aquest assumpte important. A més de contemplar moltes vegades la forma inhumana com es realitzava l'embarcament de les nostres caixes, no

vaig tindre inconvenient a enfrontar totes les responsabilitats i sacrificis que calguera, en comprovar que el caciquisme, amo de tot, posava a disposició del Ministeri de la Governació els diners. Vaig iniciar una campanya continuada de mítings i vaig aconseguir despertar l'esperit de ciutadania davant dels poders.

—Això fou cap a l'any 1918?

—Sí, senyor. Però vull deixar constància solemne que, gràcies a la iniciativa de don Joaquín Peris, vaig obtenir de l'Estat la concessió per construir un port a la nostra platja, però també és cert que es lluitava contra un tema que, si no es podia qualificar d'impossible, era de realització molt difícil. Una prova evident d'aquesta afirmació me la dona el temps perdut des de la promulgació de la Reial ordre de concessió fins que vaig aconseguir per primera vegada l'acta de diputat pel districte de Nules, compàs d'espera, o estancament, que no baixarà, com a poc, de vint anys.

—I com construir-lo?

—Ni es pogué trobar una companyia privada que el construïra, ni Borriana podia fer-ho amb els seus recursos. La construcció d'una millora tan important era alguna cosa transcendental que no cabia dins de les màximes aspiracions d'un municipi.

—Va actuar vosté a soles?

—No, senyor. Obtinguda per primera vegada la meua representació parlamentària

El Puerto y su ferrocarril

Don Jaime Chicharro, a quien se debe la mejora.

Canteras de San Sebastián de Villavieja.

Don Villavieja y trazado de la línea.

...los nacidos tecondos de
...la prueba barba, adormeci-
...del suero del cifra al-
...las hojas y cienduda-
...planto de londas y
...una blanca y grá-
...roguarda su don-
...el epic acaño de sus
...
...que buertaa y esbel-
...habla de noblitas y de
...espadas, que encuen-
...finales y luchas
...heroicas, tiene un
...reprotae las épocas
...patria, y es
...de Duere abolegro y
...es el luchador in-
...cardoso que dió a
...medio día de grata re-
...germó en su mente
...en práctica, lo
...encomer fue un mito,
...y típica alquería es
...abandona y el caballero
...en diputado y respetable
...don Jaime Chicharro y
...Cabo
...en la hermosa finca
...vita troñera con un
...le amor y de pureza, que
...el fecondo alrededor.
...cuerto querido amigo, rodea-
...a los hijos y otros niños de
...circundadas, depar-
...con sin igual cariño
...las cabezas locas
...del grupo de chiquitines que,
...corretan alacados y tra-
...et c. e la cercana ar-
...
...don Jaime Chicharro dice:

...y tiende su mano noble y
vigorosa, mano de apóstol que
un día levantó al cielo para solici-
tar el apoyo divino, en su gran-
diosa obra de regeneración de un
pueblo.
—Prevía la invitación de nuestro
amigo ofreciéndonos su pro-
verbial hospitalidad y galantería, nos
sentamos y le rogamos nos dé al-
gunos detalles con respecto a su
gestión política.
—Iniciámos la oharla... ¿La idea
del puerto?
—Como terrateniente de Burri-
ana y su comarca, puede apreciar
los clamores existentes con res-
pecto a este importante asunto,
amén de contemplar muchas ve-
ces la forma inhumana en que
se efectúa el embarque de nues-
tras cajas, no tuve inconveniente
en arrostrar cuantas responsabili-
dades y sacrificios hubiere lugar,
comprobado que el caciquismo,
adecuado de todo, ponía a dispo-
sición del ministerio de la Gobe-
rnación el dinero. Inicié una cam-
paña continuada de minas y lo-
gré despertar el espíritu de ciu-
dadanía frente a los Poderes...
—¿Eso fué por el año 1918?
—Sí, señor. Pero quiero hacer
constar solemnemente que debido
a la iniciativa de don Joaquín Pe-
ría, obtuve del Estado la con-
cesión para poder construir un puer-
to en nuestra playa, pero no es
menos cierto que se luchaba con-
tra un asunto que si no puede ta-
charse de imposible, era de difícil
realización. Una prueba eviden-

te de tal aserto dámela el tiempo
perdido desde la promulgación de
la Real orden de la concesión
hasta que logré por primera vez
el acta de diputado por el dis-
trito de Nules, compás de es-
pera, o estancamiento que no ba-
rará, cuando menos, de veinte
años.
—¿Y cómo construirlo?
—Ni se pudo encontrar Compañía
privada que lo construyera, ni
Burriana podía hacerlo a base de
su economía. La construcción de
tan importante mejora es algo tras-
cendental que no cabía en las
máximas aspiraciones de un Mu-
nicipio.
—¿Obró usted por sí?
—No, señor. Conseguí por
primera vez mi representación par-
lamentaria por el distrito, no tuve
inconveniente en convocar una re-
unión de las fuerzas vivas en la
Casa Capitular y puseles de ma-
nifiesto la posibilidad de que Bu-
riana lograra lo que entonces era
una vana ilusión, una quimera:
que el Estado construyera el puer-
to. Me juramente que de mi parte
no escatimaría ningún sacrificio,
aunque sin insinuar a la ligera
que la realidad coronase el éxi-
to. Tan sólo ofrecía noblemente
supeditar mi actuación parlamen-
taria en el sentido de laborar en
favor del puerto.
—¿Encontró dificultades en su
gestión?
CASA MARINO
La más fina en buitería

—Tropecé con bastantes. Estas
cuestiones públicas tienen, por
desgracia, muchas, y yo pude
apreciar las de dos clases: en
el orden burocrático las hallé ca-
paces de rendir y agotar al mismo
job. Fué un verdadero calvario.
Y es que nuestra máquina admi-
nistrativa tendía más a impedir la
gestación y facilidad de vida de
las grandes obras nacionales. Se-
ría interminable la relación de los
informes y dictámenes que es ne-
cesario emitir para que un expe-
diente quede en firme con todas
las garantías de la ley. Otra de
las causas que retrasan la mar-
cha de los expedientes era la in-
estabilidad de los ministerios.
—Cuando un titular de un mini-
sterio lograba formar claro juicio
sobre cualquier asunto concreto,
venía al suelo en aquellas caldas
clásicas de la vieja política, y una
fuerza misteriosa eliminaba al mi-
nistro. Como es natural el que
ocupaba su vacante tenía que vol-
ver a estudiar el caso, partiendo
de su fundamento, y vuelta a se-
guir el engorroso trámite de siem-
pre. Calcué ahora el esfuerzo
mental y parlamentario de con-
venir al nuevo ministro de la nece-
sidad del asunto, de su justicia,
de la razón, de la utilidad, en
fin, llevar a su ánimo el con-
cepto de la obra que se preten-
día.
—Sería una continua charia mi-
nisterial.
—En Fomento tan sólo, tuve
que entrevistarme con seis mini-

stros: Cervera, Maestre, Ortúño, Cal-
derón, Ossorio y Cambó, sin con-
tar con los otros de Hacienda
que, a no dudar, ascenderían tam-
bién a media docena.
Pero las dificultades más enor-
mes y que no podían vencerse tan
fácilmente, eran las de carácter in-
sidioso y «submarino», aquellas
en que sin saber cómo, surgían
ante mí y no comprendo ni pue-
do explicarme por qué, la Dipu-
tación de Castellón en la memoria
que elevó al Directorio militar y
se mostrase tan apasionada y tan
egoísta. Es un error que acarica
grandes disgustos y sinsabores el
querer que crezca y se desenvol-
va la riqueza y la vida de los
pueblos a costa de la vida y la
riqueza de los otros.
Mis amigos y yo hemos adop-
tado siempre una táctica más ra-
cional, que consiste en facilitar
el libre desenvolvimiento de los
pueblos, sin supremacías ni pre-
tensiones. Mejor dicho, dando a
cada uno lo que de derecho le
pertenece y esto no hay que olvi-
darlo, pues la legislación vigente
autoriza la constitución de otros
organismos administrativos que
restarían mucha importancia a
nuestra capitalidad y eso es pre-
cisamente lo que debemos evitar.
—¿Qué dice de la denuncia de
las obras?
—Me pareció pusta l. decisión
del Directorio ante esa denuncia
incalicable de las obras del puer-
to y que todo cuanto se diga de
la actividad desplegada por el in-

pel districte, no vaig tindre inconvenient a convocar una reunió de les forces vives a la Casa Consistorial i se'ls va exposar la possibilitat que Borriana aconseguira el que llavors era una vana il·lusió: que l'Estat construïra el port. Em vaig jurar que per part meua no escatimaria cap sacrifici, encara que sense insinuar a la lleugera que la realitat coronaria l'èxit. Només oferia noblement supeditar la meua acció parlamentària en el sentit de treballar a favor del port.

—Va trobar dificultats en la seua gestió?

—Vaig topar amb moltes. Aquestes qüestions públiques en tenen, per desgràcia, moltes, i jo vaig poder apreciar-ne de dos tipus: en l'àmbit burocràtic les vaig trobar capaces de rendir i esgotar al mateix Job. Fou un vertader calvari. L'eix de la nostra màquina administrativa tendia més a impedir la gestió i facilitar la vida de les grans obres nacionals. Es fa interminable la relació d'informes i dictàmens que cal emetre perquè un expedient quede en ferm amb totes les garanties legals. Una altra de les causes que retardaven els expedients era la inestabilitat dels ministeris.

Quan un titular d'un ministeri aconseguia formar un judici clar sobre un assumpte concret, queia per terra en aquelles caigudes clàssiques de la vella política, i una força misteriosa eliminava el titular. Com és natural, qui ocupava la seua vacant havia de tornar a estudiar el cas, des del comen-

çament, i tornava a seguir-se el llarguíssim tràmit precedent. Calcule ara l'esforç mental i parlamentari per convèncer el nou ministre de la necessitat de l'assumpte, de la seua justícia, de la raó, de la utilitat, en fi; portar a la seua ment el concepte de l'obra que es pretenia...

—¿Seria una conversa contínua difícil?

—En Foment només, vaig haver d'entrevistar-me amb sis ministres: Cierva, Maestre, Ortuño, Calderón, Ossorio i Cambó, sense comptar amb els altres d'Hisenda que, sense dubte, també ascendiran a mitja dotzena.

Però les dificultats més enormes i que no podien véncer-se tan fàcilment, eren les de caràcter insidiós i "submarí", aquelles que, sense saber com, sorgien de mi i no comprenc ni puc explicar-me per què... ¡la Diputació de Castelló, en la memòria que va elevar al Directori militar, es mostrara tan apassionada i tan egoista! És un error

que porta grans disgustos i desenganys voler que cresca i es desenvolupe la riquesa i la vida dels pobles a costa de la vida i la riquesa dels altres.

Els meus amics i jo hem adoptat sempre una tàctica més racional, que consisteix a facilitar el lliure desenvolupament dels pobles, sense supressions ni peticions. Millor dit, donant a cadascú el que per dret li pertany, i això no cal oblidar-ho, ja que la legislació vigent autoritza la constitució d'altres organismes administratius que llevarien molta importància a la nostra capitalitat, i això és precisament el que hem d'evitar.

—¿Què diu vosté de la denúncia de les obres?

—Em va semblar justa la decisió del Directori davant d'eixa denúncia inqualificable de les obres del port, i que tot el que es diga de l'activitat desplegada per l'enginyer don Francisco Panadero no és prou, perquè mereixia gratitud eterna de Borriana i la seua comarca.

És la meua major satisfacció la justícia amb què va procedir el Directori, donant per bo tot allò que vaig fer per Borriana, i estic orgullós del compliment del meu deure.

—¿I en política local?

—La més absoluta neutralitat en la lluita que van mantindre els diferents partits. No vaig indicar cap nom per a elevar-lo al Consistori, i si vaig intervenir en l'Ajunta-

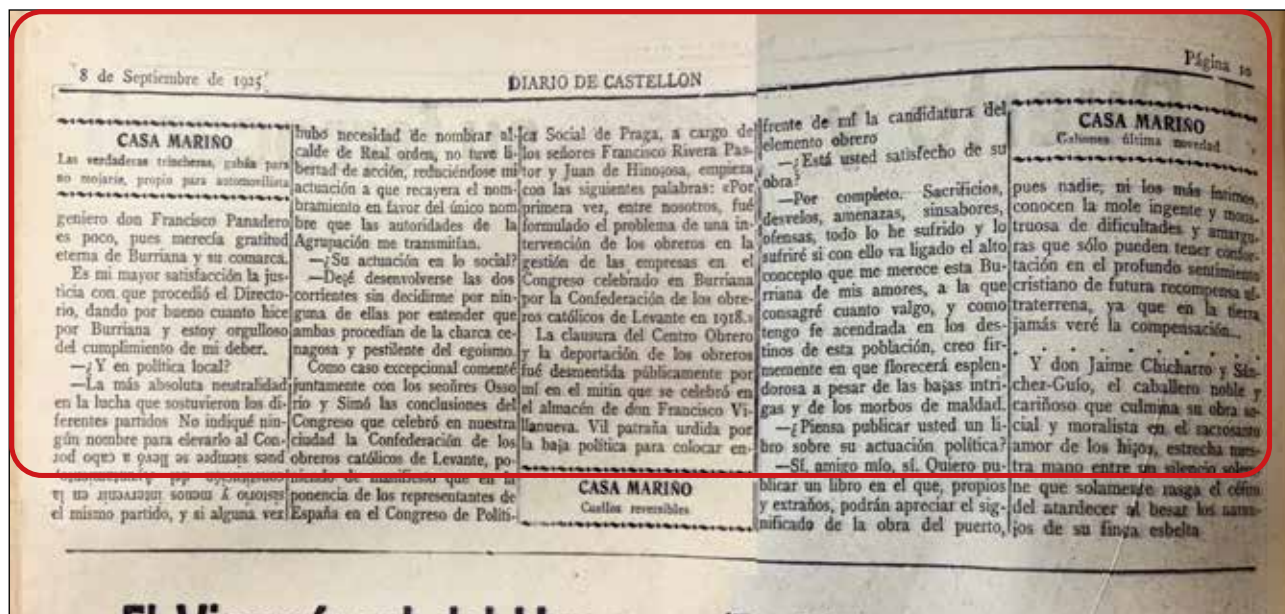
ment, va ser sempre a favor del mateix partit, i si alguna vegada hi hagué necessitat de nomenar alcalde per Reial Ordre, no vaig tindre llibertat d'acció, reduint-se la meua actuació a què recaira el nomenament a favor de l'únic nom que les autoritats de l'Agrupació em transmetien.

—¿La seua actuació en allò social?

—Vaig deixar que es desenvolupassen les dues corrents sense decantar-me per cap d'elles per entendre que ambdues procedien de la bassa pantanosa i pudent de l'egoisme.

Com a cas excepcional, vaig comentar juntament amb els senyors Ossorio i Simó les conclusions del Congrés que va celebrar en la nostra ciutat la Confederació dels obrers catòlics del Llevant, posant de manifest que en la ponència dels representants d'Espanya al Congrés de Política Social de Praga, a càrrec dels senyors Francisco Rivera Pastor i Juan de Hinojosa, es comença amb les paraules següents: "Per primera vegada, entre nosaltres, es va formular el problema d'una intervenció dels obrers en la gestió de les empreses en el Congrés celebrat a Borriana per la Confederació dels obrers catòlics del Llevant en 1918".

La clausura del Centre Obrer i la deportació dels obrers van ser desmentides públicament per mi en el míting que es va celebrar en el magatzem de don Francisco Villanueva. Vileda patraña urdida per la

Entrevista a Jaime Chicharro en el "Diario de Castellón"

baixa política per a posar davant de mi la candidatura de l'element obrer.

—¿Està vosté satisfet de la seua obra?

—Completament. Sacrificis, neguits, amenaces, desengany, ofenses, tot ho he patit i ho patiré si amb això va lligat l'alt concepte que em mereix esta Borriana dels meus amors, a la qual vaig consagrar tot el que valc, i com que tinc fe arrelada en els destins d'esta població, crec fermament que floreixerà esplendorosa a pesar de les baixes intrigues i de les malalties de maldat.

—¿Pensa publicar vosté un llibre sobre la seua actuació política?

—Sí, amic meu, sí. Vull publicar un llibre

en què, propis i estranys, podran apreciar el significat de l'obra del port, ja que ningú, ni els més íntims, coneixen la mole ingent i monstruosa de dificultats i amargors que només poden tindre conformació en el profund sentiment cristià de recompensa futura ultraterrenal, ja que a la terra mai veurà la compensació...

I don Jaime Chicharro, el cavaller noble i afectuós que culmina la seua obra social i moralista en l'amor dels fills, estreny la nostra mà entre un silenci solemne que només trenca el zèfir del capvespre en besar els tarongers de la seua finca esvelta.

EL TRASLLAT A MADRID

L'any 1925, davant la precària situació econòmica en què es troba, es trasllada amb la seua família a Madrid per a treballar com a secretari particular de Vázquez de Mella, fixant la seua residència primer al carrer Espalter, 7, i més tard al carrer Eivissa, 7.

Poc temps després obri el seu propi despatx d'advocats, incorporant-se també a la Junta de Govern del Col·legi d'Advocats de Madrid.

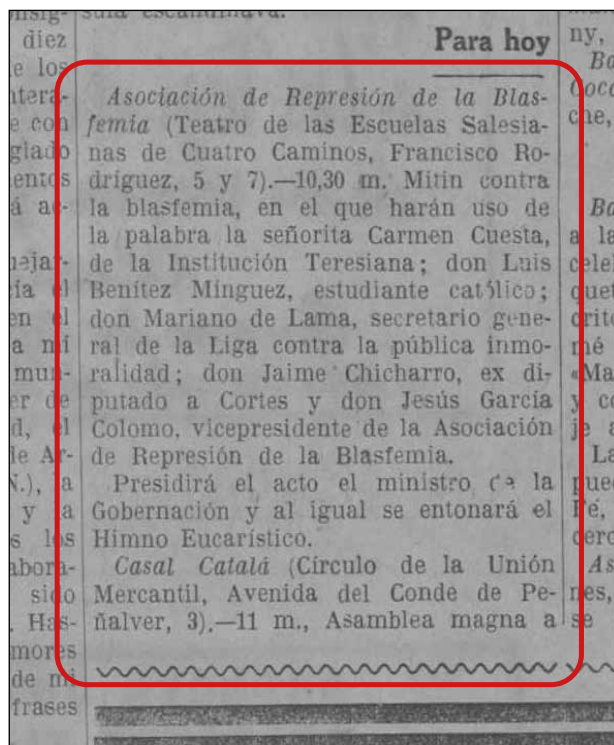
Chicharro es reincorpora plenament a la vida política de la capital, amb la qual mai no ha perdut el contacte, i comença a participar en nombrosos actes en què defensa les seues idees amb ungles i dents, com el que ens ressenya El Debate el 30 d'octubre de 1927:

"Associació de Repressió de la Blasfèmia. Mítin contra la blasfèmia, en què faran ús de la paraula la senyoreta Carmen Cuesta, de la Institució Teresiana; don Luis Benítez Mínguez, estudiant catòlic; don Mariano de Lama, secretari general de la Lliga contra la pública immoralitat; don Jaime Chicharro, exdiputat a Corts, i don Jesús García Colomo, vicepresident de l'Associació de Repressió de la Blasfèmia.

Presidirà l'acte el ministre de la Governació i igualment s'entonarà l'Himne Eucarístic."

Edifici del carrer Espalter, núm. 7 de Madrid

El Debate 30/10/1927

REGIDOR A MADRID

La figura de Chicharro adquireix cada vegada més pes a Madrid, fins al punt que va ser designat regidor de l'Ajuntament de Madrid. En aquells moments, a Espanya no se celebraven eleccions, ja que es trobava sota una dictadura militar dirigida per Miguel Primo de Rivera, qui havia arribat al poder després d'un cop d'Estat el 13 de setembre de 1923, amb el suport del rei Alfons XIII, que va avalar el colp i va permetre el govern autoritari de Primo de Rivera.

Els càrrecs s'aconseguien per designació directa del Govern, fet que indica que els nomenats eren persones afins al règim o amb un perfil social destacat. El de Chicharro, juntament amb la nova corporació, es va publicar a "La Opinión" el 18 de desembre de 1927.

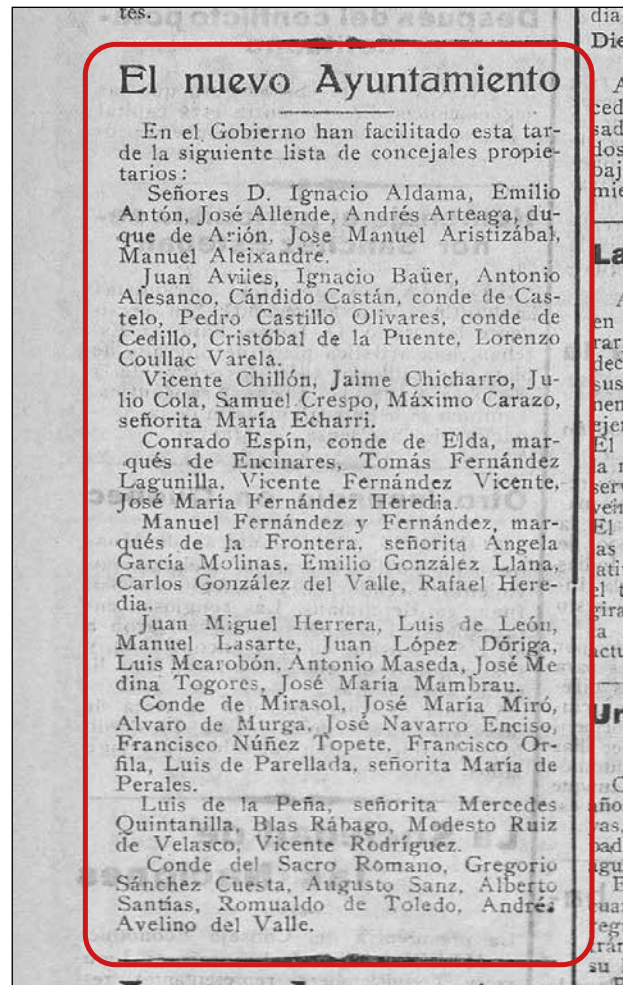
"El nou Ajuntament"

Al Govern han facilitat esta vesprada la següent llista de regidors propietaris:

Senyor D. Ignacio Aldama, Emilio Antón, José Allende, Andrés Arteaga, duc d'Arión, José Manuel Aristizábal, Manuel Aleixandre.

Juan Avilés, Ignacio Bäuer, Antonio Alesanco, Cándido Castán, comte de Castello, Pedro Castillo Olivares, comte de Cedillo, Cristóbal de la Puente, Lorenzo Coullac Varela.

Vicente Chillón, Jaime Chicharro, Julio Cola, Samuel Crespo, Máximo Carazo, senyo-

La Opinión: 19/12/1927)

reta María Echarri.

Conrado Espín, comte d'Elda, marqués d'Encinares, Tomás Fernández Lagunilla, Vicente Fernández Vicente, José María Fernández Heredia.

Manuel Fernández y Fernández, marqués de la Frontera, senyoreta Ángela García Molinas, Emilio González Llana, Carlos González del Valle, Rafael Heredia.

Juan Miguel Herrera, Luis de León, Manuel Lasarte, Juan López Dóriga, Luis Mcarbón, Antonio Maseda, José Medina Togores, José María Mambrav.

Comte de Mirasol, José María Miró, Álvaro de Murgar, José Navarro Enciso, Francisco Núñez Topete, Francisco Orfila, Luis de Parellada, senyoreta María de Perales.

Luis de la Peña, senyoreta Mercedes Quintanilla, Blas Rábago, Modesto Ruiz de Velasco, Vicente Rodríguez.

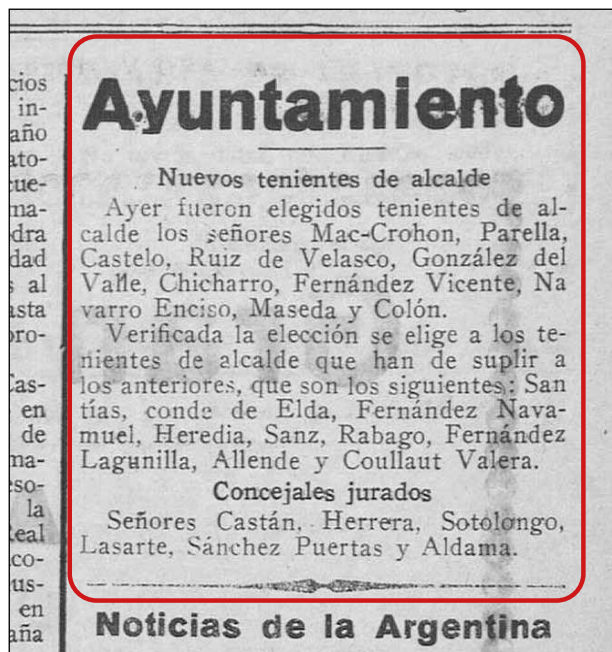
Comte del Sacre Romà, Gregorio Sánchez Cuesta, Augusto Sanz, Alberto Santías, Romualdo de Toledo, Andrés Avelino del Valle.

Dos dies després apareix el seu nomenament com a tinent d'alcalde:

Nous tinents d'alcalde

Ahir foren elegits tinents d'alcalde els senyors Mac-Crohon, Parella, Castelo, Ruiz de Velasco, González del Valle, Chicharro, Fernández Vicente, Navarro Enciso, Maseda i Colón.

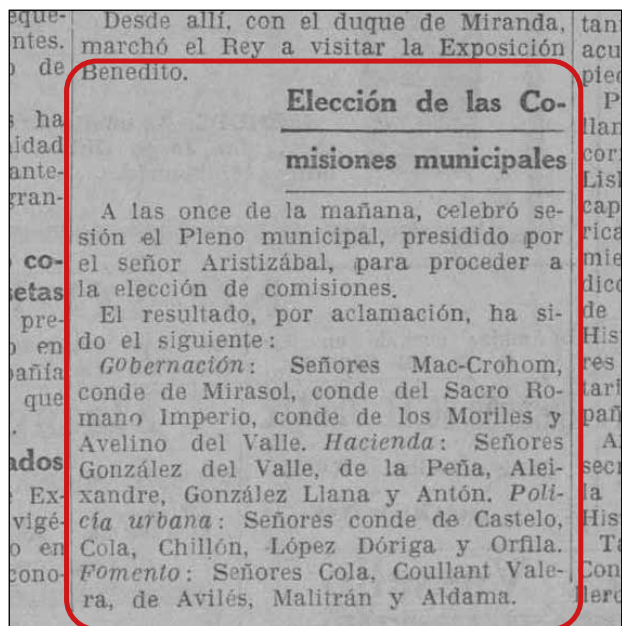
Verificada l'elecció, s'elegeixen els tinents d'alcalde que han de suplir als anteriors, que són els següents: Santías, comte d'Elda, Fernández Navamuel, Heredia, Sanz, Rábago, Fernández Lagunilla, Allende i Coullaut Valera.

La Opinión: 21/12/1927)

El dia 23 es publiquen les diferents comissions i a Jaime Chicharro li corresponen les d'Eixample, com a tinent d'alcalde del districte de Chamberí, primera ensenyança i l'administració del Canal d'Isabel Segona. Unes comissions realment importants, ja que el projecte d'eixample de Madrid, que es desenvolupava cap al nord (Chamberí, Salamanca), est (Retiro) i sud (Arganzuela), era un dels projectes més ambiciosos d'aquells moments a la capital.

D'altra banda, l'administració del Canal d'Isabel Segona també revestia una gran importància. És de suposar que la defensa afer-

El Debate 23/12/1927

rissada dels mestres, que Chicharro sempre va manifestar al llarg de la seua trajectòria, influïra en què també fóra inclòs en la comissió d'educació.

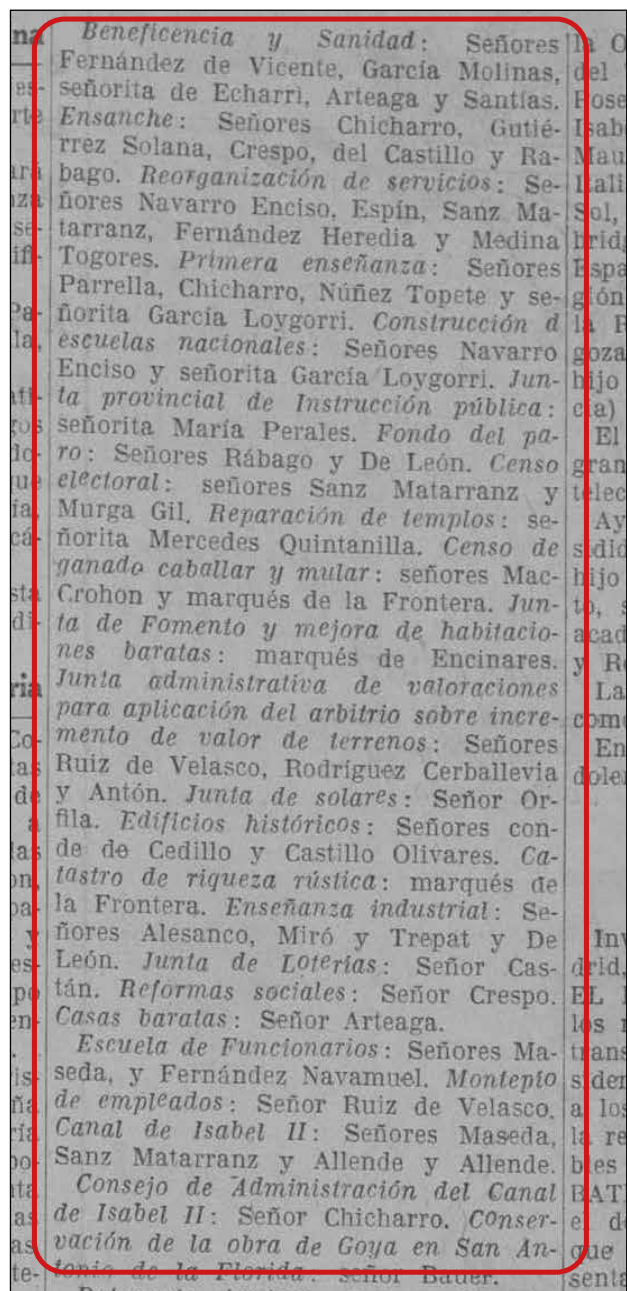
"Elecció de les Comissions municipals:

A les onze del matí, es va celebrar sessió del Ple municipal, presidit pel senyor Aristizábal, per a procedir a l'elecció. El resultat, per aclamació, ha sigut el següent:

Governació: Senyors Mac-Crohon, comte de Mirasol, comte del Sacre Imperi Romà, comte de los Moriles i Avelino del Valle.

Hisenda: Senyors González del Valle, de la Peña, Aleixandre, González Llana i Antón.

Policia urbana: Senyors comte de Caste-

Ilo, Cola, Chillón, López Dóriga i Orfila.

Foment: Senyors Cola, Coullaut Valera, de Avilés, Malitrán i Aldama.

Beneficència i Sanitat: Senyors Fernández de Vicente, García Molinas, senyoreta de Echarri, Arteaga i Santías.

Eixample: Senyors Chicharro, Gutiérrez Solana, Crespo, del Castillo i Rábago.

Reorganització de serveis: Senyors Navarro Enciso, Espín, Sanz Matarranz, Fernández Heredia i Medina Togores.

Primera ensenyança: Senyors Parrella, Chicharro, Núñez Topete i senyoreta García Loygorri.

Construcció d'escoles nacionals: Senyors Navarro Enciso i senyoreta García Loygorri.

Junta provincial d'Instrucció pública: Senyoreta María Perales.

Fons del professorat: Senyors Rábago i De León.

Cens electoral: Senyors Sanz Matarranz i Murga Gil.

Reparació de temples: Senyoreta Mercedes Quintanilla.

Cens de bestiar cavallar i muler: Senyors Mac-Crohon i marqués de la Frontera.

Junta de Foment i millora d'habitacions barates: Marqués de Encinares.

Junta administrativa de valoracions per a l'aplicació de l'arbitri sobre increment de valor de terrenys: Senyors Ruiz de Velasco, Rodríguez Cerballeja i Antón.

Junta de solars: Senyor Orfila.

Edificis històrics: Senyors comte de Ceddillo i Castillo Olivares.

Cadastre de riquesa rústica: Marqués de la Frontera.

Ensenyança industrial: Senyors Alesanco, Miró, Trepas i De León.

Junta de Loteries: Senyor Castán.

Reformes socials: Senyor Crespo.

Cases barates: Senyor Arteaga.

Escola de Funcionaris: Senyors Maseda i Fernández Navamuel.

Montepio d'empleats: Senyor Ruiz de Velasco.

Canal d'Isabel II: Senyors Maseda, Sanz Matarranz i Allende y Allende.

Consell d'Administració del Canal d'Isabel II: Senyor Chicharro.

Chicharro va ocupar el càrrec fins a 1931, quan es renovaren tots els càrrecs amb la instauració de la Segona República. Chicharro es va presentar com a conservador i independent a Madrid, però no va aconseguir escó.

Després de les eleccions, es va reintegrar al carlisme, participant activament en xarxes i actes públics. Tot i la seua hostilitat cap a la República, va defensar públicament el corporativisme i les idees autoritàries semblants a les de Mussolini i Hitler, encara que amb la matització de donar prioritat a la família i allò local davant de l'Estat centralitzat.

DE LA SANJURJADA A LA SEUA DEFUNCIÓ

Després del fracàs del colp d'Estat de l'agost de 1932, conegut com la Sanjurjada, el nom de Jaime Chicharro va tornar a sonar amb força en els cercles tradicionalistes, no sols per les seues simpaties cap a la intentona, sinó també per la repressió patida en el seu entorn familiar: dos dels seus fills van ser deportats a la colònia penitenciària de Villa Cisneros, a l'Àfrica Occidental Espanyola, on el règim republicà destinava als considerats perillosos per raons polítiques.

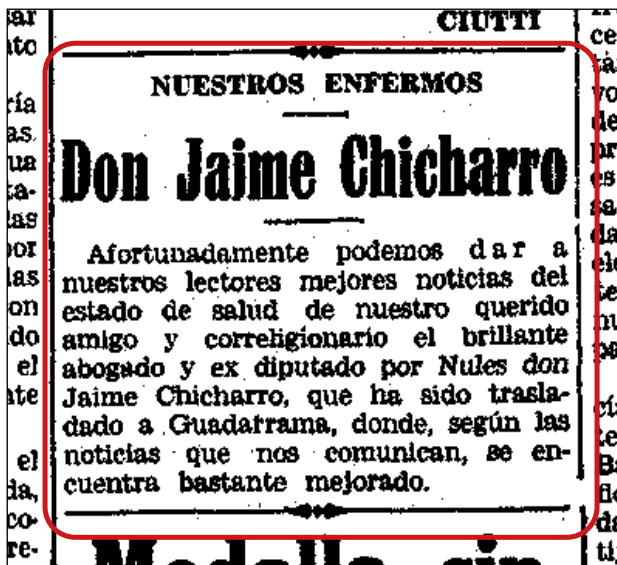
Chicharro, encara que no va ser detingut formalment, va ser assenyalat com un dels inspiradors civils del moviment, per la seua activitat incansable en defensa del corporativisme catòlic, del caràcter autoritari de l'Estat i dels seus vincles amb els sectors carlins i monàrquics. Lluny de replegar-se, es va mantindre en els seus postulats, en els quals defensava obertament un model d'Estat basat en l'autoritat, la tradició i la família. Per a Chicharro, el poder havia d'estar subordinat a les comunitats locals, la propietat privada i els valors cristians, mai a l'arbitri d'un Estat centralitzador sense ànima ni arrel espiritual.

També va exercir com a advocat defensor de diversos dels implicats en la Sanjurjada,

"La Vanguardia": diari filipi 11/8/1932

da, utilitzant els seus coneixements legals i el seu prestigi social en un intent d'amortir les dures condemnes imposades pel règim republicà als militars i civils conspiradors. En aquells anys convulsos —entre 1932 i 1933— Chicharro va intensificar la seua presència a Madrid, participant activament en les files del carlisme, col·laborant en mit-

El Siglo futuro. 22/8/1933

jans afins com El Siglo Futuro i assistint a actes de la Comunió Tradicionalista, tot i el seu precari estat de salut.

Però la pressió política, l'exili forçós dels seus fills i la delicada situació econòmica que arrossegava des de la seua eixida de Castelló acabaren per passar-li factura. A finals de 1933, la seua salut va començar a deteriorar-se greument, i es va veure obligat a retirar-se progressivament de la vida pública, sent ingressat en un sanatori de Madrid.

A l'agost de 1933 la seua salut ja està greument deteriorada i és ingressat en en Reial Sanatori de la serra de Guadarrama, un centre situat a 1650 metres sobre el

nivell del mar, on es tracten malalties pulmonars i la tuberculosi.

"Afortunadament, podem donar als nostres lectors millors notícies sobre l'estat de salut del nostre estimat amic i correligionari, el brillant advocat i exdiputat per Nules, don Jaime Chicharro, que ha sigut traslladat a Guadarrama, on, segons les notícies que ens comuniquen, es troba bastant millorat."

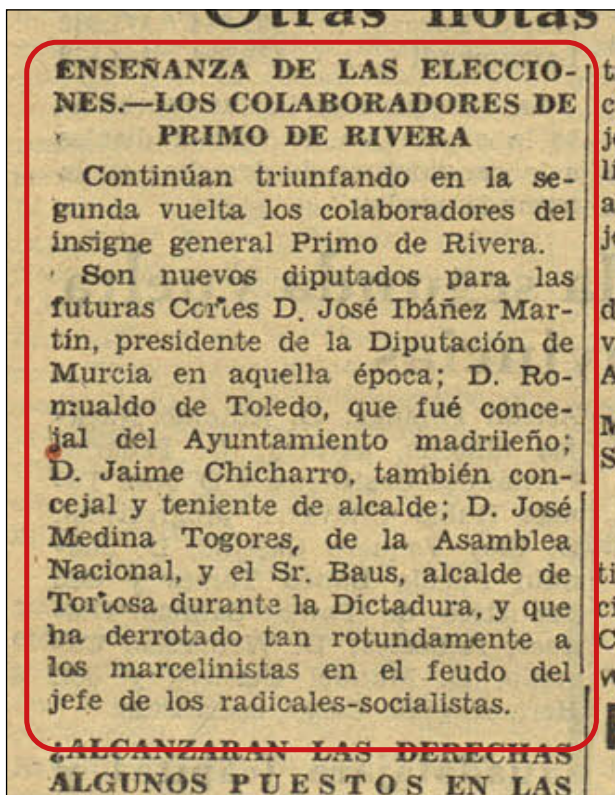
Les cròniques de l'època parlen d'un Chicharro esgotat, encara lúcid en les seues idees, però físicament molt afeblit. Amics i correligionaris acudien a visitar-lo amb freqüència, conscients que el seu paper com a referent del tradicionalisme catòlic estava arribant a la seua fi.

Tanmateix, i malgrat la seua precària salut, decideix tornar a presentar-se com a diputat. Va aconseguir una victòria i amb ella un escó que, lamentablement, no va poder arribar a gaudir.

ENSENYANÇA DE LES ELECCIONS. ELS COL-LABORADORS DE PRIMO DE RIVERA

Continuen triomfant en la segona volta els col·laboradors de l'insigne general Primo de Rivera.

Són nous diputats per a les futures Corts D. José Ibáñez Martín, president de la Diputació de Múrcia en aquella època; D. Romualdo de Toledo, que va ser regidor de l'Ajuntament de Madrid; D. Jaime Chicharro,

La nación. 5/12/1933

també regidor i tinent d'alcalde; D. José Medina Togores, de l'Assemblea Nacional, i el Sr. Baus, alcalde de Tortosa durant la Dictadura, i que ha derrotat de manera tan rotunda els marcelinistes en el feu del cap dels radicals-socialistes.

Castelló (capital i província)
ELEGIX 4 DE MAJORIA I 2 DE MINORIA
Don Ignacio Villalonga y Villalba (Dreta

La nación. 5/12/1933

Regional Agrària), 56.446
Don Antonio Martí Lucha (idem), 53.552
Don Juan Granell Pascual (tradicionalista), 53.360
Don Jaime Chicharro y Sánchez-Guío (tradicionalista), 52.734
Don Vicente Cantos Figuerola (radical), 55.467
Don José Morelló del Pozo (radical), 52.635

A los electores de la provincia de Castellón

Agradecimiento sería la palabra que andría que estar repitiendo en estas líneas para poder corresponder al fervoroso entusiasmo y lealtad que habéis puesto por mi candidatura los católicos castellonenses.

A todos mi gratitud, a los de la Comunidad Tradicionalista, Derecha Regional Agraria e independientes no afiliados a ninguna de estas organizaciones.

Mientras duren estas Cortes me consideraré vuestro mas genuino y legítimo representante, pues a ello no obsta el que se me robe la representación legal.

Para burlar vuestra voluntad y eliminarme ha sido preciso que se falte a todas las leyes del honor y de la caballerosidad.

Como sabéis por Pacto convenido entre la Derecha Regional y la Comunidad Tradicionalista, si no se podían obtener más puestos en la lucha que los dos de minorías éstos habían de ser para el que suscribe y para don Ignacio Villalonga. Pero conviniendo cerrar la candidatura para un posible triunfo de mayorías se completó con los nombres de los señores Martí y Granell, los cuales prestaron su consentimiento al Pacto comprometiéndose a retirarse en el caso de una posible duda del triunfo de mayorías y particularmente de que pudiera por artes, amañeos o falsificaciones no salir el señor Chicharro.

El domingo, como todos sabéis, se vió que era difícil, por los atropellos, amañeos, etc. de los radicales, el triunfo por las mayorías de nuestros candidatos. Pero faltaba celebrar elecciones en Vall d'Alba, Fuentes de Ayó-

dar y Onda, donde teníamos seguros unos 2.300 votos los católicos. Me llevaban a mí los señores Martí y Granell unos 500 votos de mayoría; era, pues, el momento de cumplir el pacto convenido entre la Derecha Regional, los tradicionalistas y los señores Martí y Granell.

Pues bien, ya lo habéis visto: ni Martí ni Granell se retiraron, ni los cuatro elementos directivos quisieron hacer honor a la palabra empeñada y al deseo unánime manifestado por vosotros.

Se me cerraron los teléfonos, como antes se me había impedido ir a estar entre vosotros, con objeto de consumar la traición.

Y así se han logrado sus propósitos. ¿Pueden dignamente sentarse el señor Villalonga y el señor Martí en el Parlamento? Vosotros tenéis la palabra.

A todos, con un fuerte abrazo, os saluda vuestro agradecido amigo

JAIME CHICHARRO

SE PROCLAMAN CUATRO RADICALES Y DOS DE LA DERECHA REGIONAL

CASTELLON, 8, 4 tarde.—Acabado el escrutinio, han sido proclamados diputados los radicales señores Cantos, Morrelló, Leone y Calot, y los de Derecha regional señores Villalonga y Martí.

Han sido muchísimas las falsificaciones de actas que han ocasionado no se proclame a los señores Chicharro y Granell. Hay una enorme indignación en toda la provincia por tan escandalosos robos de actas, creyéndose que en el Congreso no serán aprobadas y se hará justicia.—Fides.

Al desembre de 1933, dos mesos abans de la seua defunció, va publicar un article d'agraïment als seus votants en el qual encara s'aprecia la seua força i passió:

"Als electors de la província de Castelló.

Agraiement seria la paraula que hauria d'estar repetint en aquestes línies per a poder correspondre al fervorós entusiasme i lleialtat que heu posat per la meua candidatura els catòlics castellonencs.

A tots el meu agraïment, als de la Comunió Tradicionalista, Dreta Regional Agrària i independents no afiliats a cap d'aquestes organitzacions.

Mentre duren aquestes Cortes em consideraré el vostre representant més genuí i legítim, ja que això no impedeix que se m'haja robat la representació legal.

Per a burlar la vostra voluntat i eliminar-me ha

Se temen desórdenes en la fiesta de la Inmacu-

sigut necessari que es faltara a totes les lleis de l'honor i la cavalleriesitat.

Com sabeu, per Pacte convingut entre la Dreta Regional i la Comunió Tradicionalista, si no es podien obtindre més llocs en la lluita que els dos de minoria, aquests havien de ser per al que subscriu i per a don Ignacio Villalonga. Però, per convenir tancar la candidatura per a un possible triomf de majories, es completà amb els noms dels senyors Martí i Granell, els quals prestaren el seu consentiment al Pacte comprometent-se a retirar-se en cas d'un possible dubte del triomf de majories i, particularment, si es podia per mitjà d'enganys o falsificacions impedir l'eixida del senyor Chicharro.

El diumenge, com tots sabeu, va ser un dia difícil, pels atropellaments, enganys, etc. dels radicals, el triomf per les majories de les nostres candidatures. Però faltava celebrar eleccions a la Vall d'Alba, Fons d'Aiòder i Onda, on teníem segurs uns 2.300 vots els catòlics. A mi em superaven els senyors Martí i Granell per uns 500 vots de majoria; era, doncs, el moment de complir el pacte convingut entre la Dreta Regional, els tradicionalistes i els senyors Martí i Granell.

Però bé, ja ho heu vist: ni Martí ni Granell es retiraren, ni els quatre elements directius

volgueren fer honor a la paraula donada i al desig unànim manifestat per vosaltres.

Se'm tallaren les comunicacions telefòniques, com abans se m'havia impedit d'estar entre vosaltres, amb l'objecte de consumir la traïció.

I així han aconseguit els seus propòsits.

¿Poden dignament seure el senyor Villalonga i el senyor Martí en el Parlament? Vosaltres teniu la paraula.

A tots, amb una forta abraçada, vos saluda el vostre agraït amic

JAIME CHICHARRO

Poc temps després, el 13 de gener de 1934, amb 44 anys, va morir al sanatori de Guadarrama (Madrid), perdent així el moviment tradicionalista un dels seus referents més destacats i un polític sens dubte carismàtic que va deixar un gran llegat tot i la seua prematura defunció.

Sanatorio de Guadarrama

EL COMIAT D'UN LÍDER TRADICIONALISTA

La defunció de Chicharro fou un colp dur per al moviment tradicionalista, i bona mostra d'això són els articles que li dedicà "El Siglo Futuro", un diari afí a la seua causa que dedica la meitat de la seua primera pàgina al luctuós succés.

Un guerriller

—Papà! Papà!... No és una exclamació patètica; és un sanglot, un gemec; el que exhalen entre llàgrimes, de les goles agarrotades pel dolor, estos dos xics —Jaime i Eloy Chicharro— inclinats al caire de la sepultura del seu pare. I, darrere d'ells, amb el cap abatut sobre el pit, plorant desconsoladament, el seu germà Pepe patix en silenci, devora el mateix dolor, conscient del desemparament de l'orfenesa.

En este moment han descendit a la fossa, han tornat a la terra, tancats en un senzill fèretre folrat de baeta negra i signat amb la Creu, les restes mortals de don Jaime Chicharro. L'ànima, purificada per la gràcia dels Sants Sagraments, va volar al cel —com digué el poeta salmantí— a les nou de la nit d'ahir. El que l'home té de Déu, a Déu va tornar; l'argila tornà a l'argila.

Cementeri de Guadarrama. En el paisatge auster de la serra velazquenya, en el si-

lenci d'este capvespre hivernal, fred, plujós, de claror incerta, este cementeri rural, sense mausoleus ostentosos, amb les seues tombes humils, voltat de tanques baixes i amb el xiprer alt que s'eleva recte i segur assenyalant el cel, és un recinte ben apropiat per a elevar l'esperit, fer meditació sobre les futilitats humanes i el gran misteri de la mort, i confiar, confiar molt en la misericòrdia inesgotable de Déu.

Fa uns moments hem resat davant del cos inert de Jaime Chicharro, estès sobre una pilastra de granit, en el dipòsit del cementeri municipal, que no és capella. Estança lúgubre, de parets fumades i nues. El laïcisme oficial així ho vol i ho imposa. Uns homes amb indumentària camperola —dos, tres— ocupen els costats del fèretre, amb ulls enrogits, delatant plors recents. Un sacerdot resa. Al cap del taüt brillen dos ciris. I la llum lívida de les flames il·lumina vagament el rostre del cadàver, vestit amb l'hàbit de Sant Francesc.

Este és el lluitador. Nosaltres no els anomenem líders, ja que eixa paraula és estrangera. Podríem dir-los propagandistes, però en el tradicionalisme els anomenem guerrillers. Este és el gran guerriller que ha caigut en la lluita incruenta dels nostres dies. Altres els tenim, i haurien caigut lluitant amb les armes al Maestrat. Però la lluita hui és la de la paraula, a la tribuna i a la premsa, i en la lluita ha caigut, defensant amb la parau-

la en la tribuna i al periòdic eixe lema que va ser el de la seua vida: «Déu, la Pàtria i el Rei». Patint persecucions, menyspreant els interessos, afrontant els riscos, eixint al carrer per a confessar Crist davant els hòmens en la plaça i, en moments, sense ocultar la seua lleialtat al Rei com a representant de la Monarquia catòlica tradicional espanyola, a la qual va servir com a polític militant en la gran Comunió Tradicionalista.

Este és el lluitador. El lluitador que deixa darrere de si, perquè ho hereten com a única herència, la seua fe catòlica, el seu amor sense límits a la Pàtria i la seua lleialtat a l'August Caudillo, als seus tretze fills.

Perquè Jaime Chicharro això és el que deixa a la que va ser la seua abnegada i estimada esposa i als tretze fills fruit de l'amor cristià matrimonial: una situació econòmica greu i difícil; i l'exemplaritat de la seua cavallerositat, de la seua honradesa, de la seua austeritat en tots els seus actes, en quants càrrecs públics va exercir; dels quals el més com a model va ser la tinència d'alcaldia de Chamberí, que va exercir a Madrid, i la seua actuació política a la província de Castelló, el districte de Nules de la qual va representar a Corts.

Ni béns ni honors. Ni ambicions ni vanitats. Jaime Chicharro no va obtindre res perquè mai va voler buscar res. Això és general entre nosaltres, perquè el que claudica s'aparta de les nostres files. I al final, per

a què tot això? Déu cuida dels hòmens com cuida de les aus del cel. Déu proveïx. I els honors vans no són ni adorn de sepultura en la igualtat de la mort. Salvar l'ànima i deixar el record d'un home sense taca: eixe és el nostre negoci.

Cementeri de Guadarrama. Ahir, en el fred capvespre hivernal, el seu recinte no va poder contindre la concurrència dels amics de Jaime Chicharro (que en pau descansen). Per a rendir a la seua memòria el testimoni de l'afecte que va merèixer en vida es van congregar i resaren pel descans etern de la seua ànima molts dels seus amics, units en el mateix sentiment al voltant de la fossa que rebia el seu cadàver.

I com el guerriller mereixia, van retre honors a les seues restes mortals els requetés: la boina roja sobre l'espalla; en formació... Així, xics! Així, requetés! Presents! Bé sabem, els que anem faltant de les files, que deixem qui ens reemplacen en la lluita pel triomf del triple lema: vosaltres.

MIRABAL

DAVANT DE CHICHARRO

Petit cementeri de Guadarrama, aspre i rústic com el paisatge que l'envolta: granit, neu i el plom de la boira, que difumina els contorns en el trist capvespre.

Dins del recinte —una petita edificació rectangular, feta amb el mateix material de la muntanya— terra de terra i fosc tene-

brosa, que trenquen dos ciris encesos al costat del cadàver de Jaime Chicharro, les mans rígides del qual subjecten amb força un Crucifix que santifica el lloc.

Fan guàrdia, en primer terme, els boines roges, als quals tantes vegades arengà amb la seua paraula encesa aquell que ara calla; mentre tots, dins i fora del dipòsit, agenollats, amb el rosari en les mans entumides, desgranen les Avemaries que un sacerdot ancià inicia.

Els xiquets del poble contemplen de prop l'escena plena d'emoció. Han vist moltes vegades vindre gent de fora per a assistir a altres enterraments de malalts que buscaven en aquestes serres la salut perduda. Però el que provoca el dolor d'aquesta multitud que resa, es pot endevinar en l'expressió dels seus ulls: els resulta ben estrany.

I és que —ho saben— s'estan rendint honors a un guerriller d'una Causa santa que ha caigut en ple combat, ferit en la lluita i per la lluita, en el fragor de la batalla, davant de l'enemic de la Pàtria i de la Religió; Chicharro ha trobat la mort en plena acció de guerra. És un heroi i un màrtir. Va morir besant la bandera, amb una pregària als lla-vis, demanant perdó i perdonant, i dient als seus fills: «No ploreu la meua mort; compliu el vostre deure!»

Escenes com aquesta contemplaren els nostres avis a les muntanyes basques i navarres, i no la superarien en emoció i dolor.

I en caure la tarda, els boines roges dipositaven en la terra la preuada relíquia del lluitador davant d'aquells que amb ell compartiren tantes vegades l'optimisme i les amargors de la lluita per l'ideal tres vegades sant.

Ha mort Chicharro! Fill de guerriller que donà la seua sang en una memorable croada, la vida i els béns... tot!... Bona llavor!

Com la que hui ha quedat dipositada en la terra, que continuarà donant fruit per a la glòria de Déu i el bé de la Pàtria... CIUTTI

LA MORT

A les huit i mitja de la nit de dissabte va morir cristianament, en un sanatori del poble de Guadarrama, el nostre entranyable amic Jaime Chicharro. La gravetat manifestada dissabte, i de la qual ja ens férem ressò en el nostre número d'aquell dia, va tindre aquella nit el fatal desenllaç que tant temíem.

El malalt havia rebut dies abans el Sant Viàtic, havia combregat en diversos dies successius, i en accentuar-se la gravetat li va ser administrada la Santa Unció, dissabte pel matí. Acabada aquesta cerimònia, amb un Crucifix va donar la benedicció als seus fills majors, presents, dient-los que en ells beneïa els tretze que deixava en aquest món. Continuament va estar expressant el seu desig que li perdonaren totes les persones que hagueren pogut rebre d'ell alguna ofensa, afegint que ell perdonava a tots.

Fins a uns minuts abans de morir va conservar tota la seua lucidesa, i quan arribaven al sanatori alguns amics nostres, pregunta-va un per un els noms dels qui havien arribat. Rodejat dels seus i després d'haver estat contestant a les jaculatòries que se li deien fins que ja no va poder parlar, i besant el Crucifix, aquest il·lustre propagandista, que sempre confessà Crist, va entregar la seua ànima a Déu, i segurament en aquells moments rebria l'abraçada amorosa d'Aquell per qui tant lluità.

EL CADÀVER

Després de la cristianíssima mort del senyor Chicharro, mort que edificà la seua atribuladíssima esposa, als fills i la resta de familiars que l'envoltaven, el cadàver va ser amortallat amb l'hàbit de Sant Francesc. A sobre d'aquest li va ser col·locat un altre del Carme. Va ser col·locat en una caixa ben senzilla i traslladat al dipòsit del cementeri del poble de Guadarrama, on quedà exposat al públic. Desfilaren durant el matí nombroses persones, que es postraven davant del cadàver resant. La capella ardent no podia ser més senzilla: dos ciris grans al capçal i algunes corones, que restaven dins de les caixes, perquè en aquell lloc era impossible improvisar res. La mateixa senzillesa de la cambra mortuòria impressionava encara més.

Vetlaven diversos fills del difunt i familiars pròxims amb alguns amics, que no se

separaren ni un moment del seu costat.

AL CEMENTERI

Molt abans de l'hora indicada per a l'enterrament, les cinc de la vesprada d'ahir, començaren a arribar al cementeri moltíssimes persones que, assabentades de la defunció del senyor Chicharro per la Premsa del matí de Madrid, acudien a retre l'últim tribut d'amistat i respecte al correligionari, a l'amic íntim, al protector decidit.

La capella ardent i el breu recinte del cementeri municipal eren incapaços per a contindre tots els assistents, que hagueren de quedar-se en bona part a l'esplanada pròxima.

ES RESA EL ROSARI

A proposta del nostre il·lustre amic don Julio Muñoz Aguilar es va resar el sant Rosari, guiat pel capellà del sanatori, don Hermenegildo Lucio, qui al final va resar un responso en sufragi del difunt. A continuació va resar un altre responso el nostre estimadíssim amic, el capellà de la Joventut Tradicionalista i del Requeté, don Eduardo García.

LA CONCURRENCIA

Mentrestant, arribaren per a assistir a l'acte el president de la Junta Suprema Tradicionalista, excel·lentíssim senyor comte de Rodezno; el diputat per Navarra don Esteban Bilbao, el diputat per Àlaba don José

Luis Oriol i el seu fill don José María, l'exdiputat don Rafael Díaz-Aguado Salaberry, el diputat a Corts per Salamanca i parent pròxim del difunt don José María Lamamié de Clairac; don José María Arauz de Robles, don José Ramón de Bobadilla, cap regional de la nostra Comunió a Toledo; el president de la Joventut Tradicionalista de Madrid don Aurelio González de Gregorio i el senyor Redondo, del Secretariat Tradicionalista.

També veiérem a don Sebastián Bermejo, senyor Maseda, don José Olivares, don Argimiro Pérez Tabernero, senyor Muruga, don Claudio Rodríguez Porrero, don José María Requena, don Rafael Solana, senyor Mazarrasa, senyor Miralles Salabert, senyor Fernández Heredia, González Quevedo (don Calixto), don Vicente García, vicepresident del Cercle Tradicionalista de Madrid; don José María Martínez, secretari del Cercle Tradicionalista; senyor González Amezá, don Daniel Fernández García, l'exministre senyor Montes Jovellar, senyors Creus, Lucendo, Albertí, Homs, Reina, Blanes, Fernández Topete, Pardeño, Peña i molts més que lamentem no recordar.

REPRESENTACIONS

Assistiren també a l'enterrament nombroses representacions que arribaren expressament des de Castelló i Nules, integrades pels senyors don Félix Tárraga, vicepresident de la Junta provincial Tradicionalista; don

Miguel Zanón, vicepresident de la mateixa; don Pascual Alicart, president de la Junta local; don Vicente Albiol, pel Cercle Tradicionalista; don Manuel Nebot, president de la Joventut Tradicionalista, i don Manuel Bellido, director del nostre estimat col·lega de Castelló «La Provincia Nueva». Tots aquests representaven, naturalment, les nostres organitzacions de Castelló (capital). Per les de Nules vingueren el vicepresident de la Junta provincial, don Bartolomé Canos, i per la Junta local, don Manuel Palmer; don Tomás Llombart, el regidor don Vicente Navarro i el president del Sindicat Agrícola, don José Palmer.

En representació de Biscaia assistí el senyor Berazaluce. Per la Joventut Tradicionalista de Fuencarral, el president de la mateixa, en nom de tots els afiliats i les Joventuts Tradicionalistes i d'Acció Popular del poble de Guadarrama, representades per don Carlos Martínez, don Francisco Vara, don Pedro Álvarez, don Felipe García, don Gregorio Álvarez i don Eusebio Lorente.

ELS REQUETÉS

Tot i la dificultat per a poder concentrar un bon nombre de requetés per a assistir a aquest acte fúnebre, els caps dels mateixos, i molt en particular el president de la Joventut, don Aurelio González de Gregorio, rivalitzaren en activitat, i a una hora primerenca de la vesprada eixiren de Madrid tres camions

D. Jaime Chicharro y Sánchez-Guió

La noticia del fallecimiento del exdiputado a Cortes por Nules don Jaime Chicharro y Sánchez Guió, ocurrido el sábado en el Sanatorio del Guadarrama de Madrid, ha causado en Castellón una emoción profunda por que aparte las diferencias políticas, en el finado eran muy de apreciar su trato de gentes y la diligencia que ponía al servicio de las personas y los pueblos, condiciones que le granjearon las simpatías de cuantos le trataron.

Ayer tarde a las cinco se verificó el entierro del infortunado don Jaime Chicharro y para asistir a la triste ceremonia se trasladaron ayer mismo a Madrid representantes de Castellón, Burriana y de otros pueblos de la provincia.

Baja al sepulcro muy joven, inútiles todos los recursos de la Ciencia y la de su propia juventud para evitar el fatal desenlace que no por haberse previsto hace tiempo, ha dejado de causar menos dolorosa sorpresa.

El partido tradicionalista pierde en esta provincia al más destacado de sus "líderes" con la muerte del señor Chicharro.

Descanse en santa paz el alma del batallador político y que Dios tenga clemencia para el gran dolor de la ilustre viuda, hijos, hermanos, hermanos políticos y demás familia del finado a toda la cual acompañamos en la tremenda desgracia que llora.

(Sevilla),
nació, el
don Rie
del capit
tituto, n
Cristóbal
—La Em
invitado
del Bata
mero 1, l
de la pel
riados",
nació cir
—Ha ma
dalajara
nació, el
ria, Fran

Bat

Alma

—Por el
ha dispu
nia Alme
cepreside
Trabajo
por las
organism
la propi
responsa

—Dos,
gastado
Las "PA
tan dos
pero la
—Por in
y 28 de
sido del
Bolivia,
benemé
cañones

que conduïen més d'un centenar de boines roges, que, en arribar al cementeri, perfectament formats i amb la boina roja sobre l'espatla esquerra, se situaren dins i fora de la capella ardent per a escortar i acompanyar el cadàver a la seua última morada.

També el "Heraldo de Castellón", en la seua edició del 15 de gener, es feia ressò de la notícia:

"D. Jaime Chicharro y Sánchez-Guió

La noticia del decés de l'exdiputat a Corts per Nules, don Jaime Chicharro i Sánchez-Guió, ocorregut dissabte en el Sanatori del Guadarrama de Madrid, ha causat a Castelló una profunda emoció, ja que, a banda de les diferències polítiques, en el finat es valorava molt el seu tracte amb la gent i la diligència que posava al servei de les persones i els pobles, qualitats que li van guanyar les simpaties de tots aquells que el tractaren.

Ahir a la vesprada a les cinc es va celebrar l'enterrament del dissortat don Jaime Chicharro, i per a assistir a la trista cerimònia es traslladaren ahir mateix a Madrid representacions de Castelló, Borriana i d'altres pobles de la província.

Descendeix al sepulcre molt jove, inútils tots els recursos de la Ciència i de la seua pròpia joventut per evitar el desenllaç fatal que, encara que previst des de fa temps, no ha deixat de causar una dolorosa sorpresa.

El partit tradicionalista perd en aquesta

Arqueta amb les restes de Chicharro realitzada per Vicente Piqueres

província al més destacat dels seus "líders" amb la mort del senyor Chicharro.

Descanse en santa pau l'ànima del Il·lustrador polític i que Déu tinga clemència davant el gran dolor de la il·lustre vídua, fills, germans, cunyats i la resta de la família del finat, a tots els quals acompanyem en la tremenda desgràcia que ploren.

El dissabte 20 se celebrà a Borriana un multitudinari funeral a l'església del Salvador, amb l'assistència de nombroses personalitats, representants dels pobles de la comarca i de les nombroses associacions i sindicats de la zona.

La multitud assistent va ser tanta que molts no pogueren accedir al temple, just reconeixement al seu fill adoptiu.

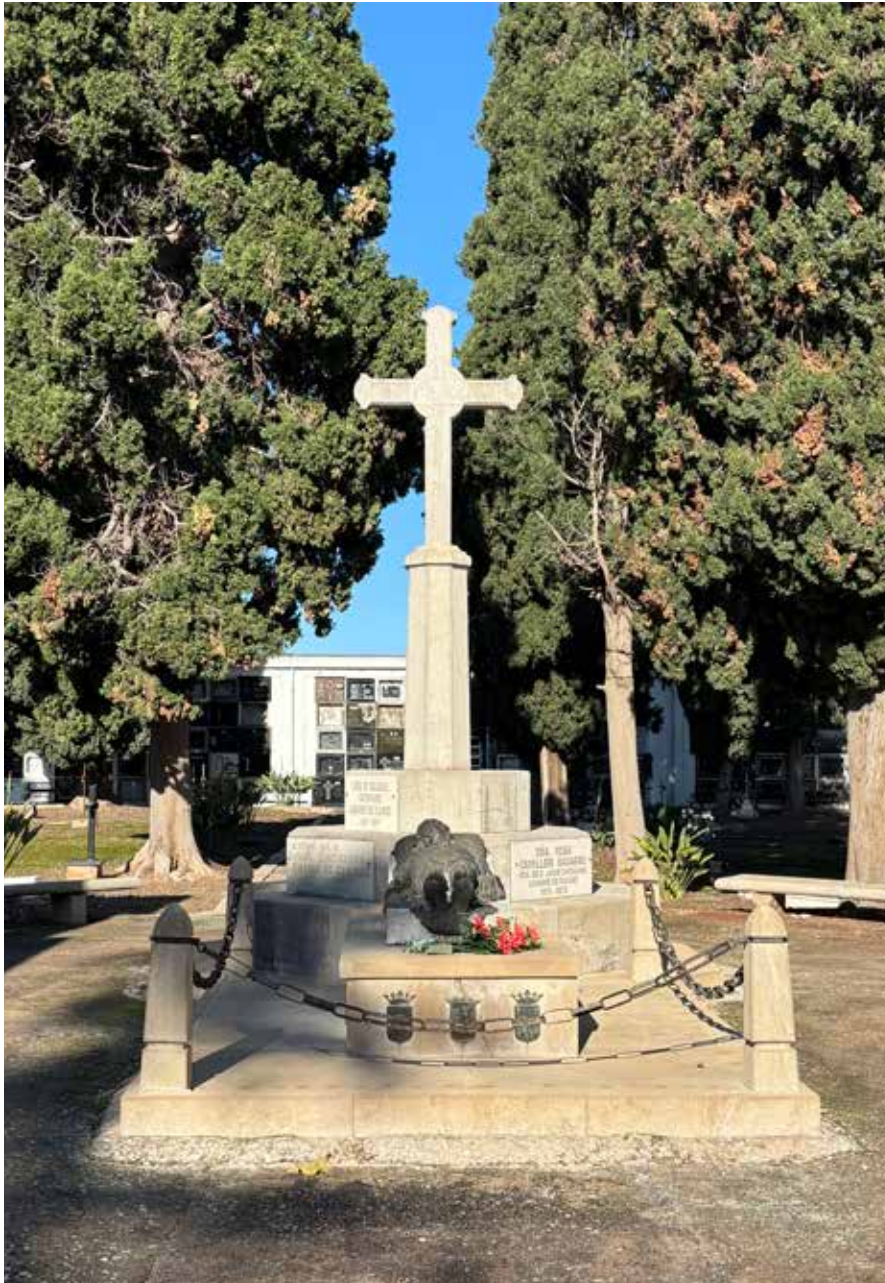
Els fills de Chicharro junt a Vicente Piqueres el dia del trasllat dels restes al Borriana.

El 2 de setembre de 1961, les seues restes foren traslladades des del cementeri de Guadarrama al de Borriana, on descansa en un magnífic panteó, amb un Crist que cobreix la llosa, promogut per la Comissió Pro-Monument a Chicharro, que també encarregà a l'escultor Octavio Vicent la figura que encara hui presideix el jardí de El Pla.

Monument a Jaime Chicharro en la Plaça de El Pla

Panteó de Jaime Chicharro al cementeri de Borriana, on reposen les seues restes des de 1961. L'acompanyen la seua esposa Dolores, el seu fill Jaime i la seua esposa Camilleri, el seu fill José i la seua filla María Soledad.

Es va acabar d'imprimir este llibre
als tallers d'Imprenta Rosell, en Castelló,
el dia 13 de gener de 2026,
en el 92é aniversari de la mort de
D. Jaime Chicharro Sánchez-Guió,
fill adoptiu de Borriana.

Falla Chicharro